

**TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENİ YETİŞTİREN
BÖLÜMLERİN MÜFREDATLARININ TÜRK DİLİ VE
EDEBİYATI ÖĞRETMENİ ÖZEL ALAN YETERLİKLERİNİ
KARŞILAMA DÜZEYİ**

Ahmet KARADOĞAN

Yüksek Lisans Tezi

Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı

Yrd. Doç. Dr. Bahadır GÜCÜYETER

2014

(Her Hakkı Saklıdır)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ORTA ÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI EĞİTİMİ BİLİM DALI

**TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENİ YETİŞTİREN
BÖLÜMLERİN MÜFREDATLARININ TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
ÖĞRETMENİ ÖZEL ALAN YETERLİKLERİNİ KARŞILAMA DÜZEYİ**

(Meeting Level of the Curriculums of the Departments that Educate Turkish
Language and Literature Teachers for the Major Requirements of Turkish
Language and Literature Teacher)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ahmet KARADOĞAN

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Bahadır GÜCÜYETER

**ERZURUM
Ocak, 2014**

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Yrd. Doç. Dr. Bahadır Gücüyeter danışmanlığında, **Ahmet Karadoğan** tarafından hazırlanan “**Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Yetiştiren Bölümlerin Müfredatlarının Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Özel Alan Yeterliklerini Karşılama Düzeyi**” başlıklı çalışma 23 / 01 / 2014 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından. Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Ali KAFKASYALI

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Lokman TURAN

İmza:

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Bahadır Gücüyeter

İmza:

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.. / .. /

27 Ocak 2014

Prof. Dr. H.Ahmet KIRKKILIÇ

Enstitü Müdürü

(Handwritten signature)

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans/Doktora Tezi olarak sunduğum “Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Yetiştiren Bölümlerin Müfredatlarının Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Özel Alan Yeterliklerini Karşılama Düzeyi” başlıklı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda
- uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

23 / 01/ 2014

Ahmet KARADOĞAN

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENİ YETİŞTİREN KURUMLARIN TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENİ ÖZEL ALAN YETERLİKLERİNİ KARŞILAMA DÜZEYİ

Ahmet KARADOĞAN

2014, 146 Sayfa

Eğitim sisteminde meydana gelen değişiklikler öğretmen yetiştirmede standartların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Ortaya çıkan bu standartların karşılanması amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı Tarafından özel alan yeterlikleri tespit edilmiş bu çerçevede Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Özel Alan Yeterlikleri belirlenmiştir. Türk dili ve edebiyatı öğretmeni yetiştiren eğitim fakültelerinde ortak paydada belirlenmiş bir paket program uygulanmadığı için özel alan yeterlikleri ile Türk dili ve edebiyatı öğretmeni yetiştiren bölümlerde okutulan derslerin uygunluğunu araştırma zarureti ortaya çıkmıştır.

Çalışmamızda Türk dili ve edebiyatı öğretmeni yetiştiren bölümlerin müfredatları karşılaştırılarak müfredatların özel alan yeterliklerine uygunluğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmamızda ders bilgi paketlerine ve ders içeriklerine erişilebilen 7 üniversitenin müfredatlarında yer alan her bir ders ayrı ayrı ele alınarak özel alan yeterliklerinin alt alanlarını karşılayabilecek dersler belirlenmeye çalışılmıştır. Özel alan yeterliklerinden A, B, C, D alanları incelenmiştir. İncelenen bu alanlar ders bilgi paketlerine ve ders içeriklerine erişilebilen Atatürk Üniversitesi, Başkent Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Yedi Tepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği bölümlerinin müfredatlarıyla karşılaştırılmış ve derslerin karşılayabileceği alt alanlar belirlenmeye çalışılmıştır. Her bir üniversitenin müfredatı ayrı ayrı ele alınmış ve dersler tablo haline getirilerek karşılayabileceği alanlar belirlenmiştir. Bu

belirleme sırasında üniversitelerin ders bilgi paketleri ve ders bilgi paketlerindeki ders içerikleri esas alınmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre müfredatlar arasında birliğin olmadığı belirlenmiştir. Derslerin çeşitliliği de çalışmamızda belirtilmiştir. Ayrıca derslerin belirlenen özel alan yeterliklerinin A ve B alanlarını karşılamada yeterli olduğu, C ve D alanlarını karşılamada yetersiz kaldığı gözlenmiştir. Yine bu çalışma bulgularına göre belirlenen özel alan yeterliklerinde Türk dili ve edebiyatı öğretmeninde olması gereken niteliklerin bazılarında yer verilmediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Türk dili ve edebiyatı öğretmeni özel alan yeterlikleri, öğretmen eğitimi, özel alan yeterlikleri.

ABSTRACT
POST GRADUATE THESIS

**MEETİNG LEVEL OF THE CURRÍCULUMS OF THE DEPARTMENTS THAT
EDUCATE TURKİSH LENGUAGE AND LİTERATURE TEACHERS FOR
THE MAJOR REQUİREMENTS OF TURKİSH LENGUAGE AND
LİTERATURE TEACHER**

Ahmet KARADOĞAN

Advisor Asst. Prof. Dr. Bahadır GÜCÜYETER

2014, 146 Pages

The changes that have occurred in education system have caused standards to arise in educating teachers. With a purpose of meeting these standards, the Professional competency content has been determined by the National Ministry of Education. Within this scope, the professional competency criteria for Turkish Language and Literature Teaching have been established. Since there is no previously determined package programme applied in education faculties educating Turkish Language and Literature teachers, the necessity to investigate the relevancy of professional competency content with the subjects taught at the departments where Turkish language and literature teachers are educated has arisen.

In this study, the curriculums of the departments educating Turkish language and literature teachers were compared and the relevancy of these curriculums with professional competency content was attempted be detected. The curriculums of 7 universities determined within this study were reached through subject data packages. Reviewing each subject in the curriculums separately, the ones which may meet sub-fields of professional competency content were tried to be determined. Of the professional competency fields, the A, B, C, D fields were reviewed. After the review, these fields were compared with the curriculums of the Turkish language and literature departments of Atatürk University, Başkent University, Dokuz Eylül University, Gazi University, Marmara University, Necmettin Erbakan University, Yedi Tepe University

and the sub fields that these subjects could meet were attempted to be determined. The curriculum of each university was handled separately. Making a table of the subjects, the sub fields were identified. This identification process was based on subject data packages and the content in them.

According to the results obtained from the research, it was detected that there is no unity between the curriculums. The diversity of the subjects was also included in this study. Moreover, it was observed that the subjects are sufficient in meeting only the A and B fields of the professional competency content that was identified but not sufficient in meeting the C and D fields. In addition, it was seen in the light of the results of this study that some of the qualifications that a Turkish language and literature teacher should have were not included within the professional competency content.

Keywords: The professional competency content for Turkish language and literature teachers, teacher training, the professional competency content.

ÖN SÖZ

Türkiye Cumhuriyeti tarihi boyunca eğitim sistemi tartışıla gelmiş ve her zaman eğitim sisteminin daha verimli olması amaçlanmıştır. Aynı amaç etrafında şekillenen bu tartışmalar ve çalışmalar neticesinde en güncel, en ideal olan ayrıca dünya çapında en çok kullanılan öğrenci merkezli eğitim sistemi Millî Eğitim sistemimizin de temelini oluşturmaktadır. Bu bağlamda öğretmen eğitimi de eski yapılanmaların dışına çıkmış öğretmen alan bilgisi, öğretmenlik meslek bilgisi ve genel kültür bilgisi yeniden yapılandırılmıştır.

Bu yapılandırma müfredatları da etkilemiş ve müfredatlarda değişikliklere gidilmiştir. Müfredatlarda yapılan değişiklikler üzerine birçok çalışma yapılmış ancak günümüzde Türk dili ve edebiyatı öğretmeni yetiştiren kurumların müfredatları karşılaştırılmamıştır. Bu açıdan çalışmamız bu alanda bir eksiği gidermede faydalı olacaktır. Yapılan çalışma müfredatlardaki derslerin çeşitliliğini belirlemede yardımcı olacak ve Türk dili ve edebiyatı öğretmeni yetiştirme sürecinde derslerin ne kadar farklılaştığı konusuna dikkatleri çekecektir. Ayrıca Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri ele alınmış ve Türk dili ve edebiyatı öğretmeni yetiştiren kurumların müfredatları ile belirlenmiş olan özel alan yeterlikleri karşılaştırılmıştır. Özel alan yeterliklerinin karşılanma düzeyi, özel alan yeterliklerine yapılabilecek düzenlemelerden bahsedilmiştir. Her bir müfredat ayrı ayrı ele alınmış ve tablo haline getirilerek belirlenen özel alan yeterlikleri ile karşılaştırılmıştır. Müfredatların özel alan yeterliklerini karşılama düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın sürecinde yardımlarını esirgemeyip her konuda destek olan danışmanım Yrd. Doç. Dr. Bahadır Gücüyeter'e, Ana Bilim Dalı Başkanımız Prof. Dr. Ali Kafkasyalı'ya, ve çalışma süresince yardımlarını esirgemeyen Arş. Gör. İsa Yılmaz, Arş. Gör. Fatih Veyis'e teşekkürü borç bilirim. Ayrıca her konuda destek olan aileme de şükranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI	i
TEZ BİLDİRİM SAYFASI	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vii
TABLolar DİZİNİ	x
KISALTMALAR DİZİNİ	xi

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Konusu ve Problemi	5
1.2 Araştırmanın Amacı	8
1.3 Araştırma Konusuyla İlgili Kuramsal Çerçeve ve Konuyla İlgili Belli Başlı Araştırmalar	8
1.4 Araştırmanın Önemi	8
1.5. Araştırmanın Yöntemi	9
1.6. Veri Toplama Araçları	9
1.7. Veri Analizi	9

İKİNCİ BÖLÜM

2. ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ	11
2.1 Öğretmen Yeterlikleri	15
2.2 Özel Alan Yeterlikleri	23
2.3 Özel Alan Yeterliklerinin Gerekliliği	25
2.3.1. Öğretmenler İçin Gerekliliği	28
2.3.2. Öğretmen Yetiştiren Kurumlar İçin Gerekliliği	29
2.3.3. Öğretmen İstihdam Edecek Kurumlar İçin Gerekliliği	30

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TÜRKİYE’DE ÖĞRETMEN YETİŞTİRME.....	31
3.1 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi	44

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENİ YETİŞTİREN ÜNİVERSİTELERİN MÜFREDATLARININ KARŞILAŞTIRILMASI.....	50
--	-----------

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENİ ÖZEL ALAN YETERLİKLERİ İLE TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENİ YETİŞTİREN ÜNİVERSİTELERİN MÜFREDATLARININ KARŞILAŞTIRILMASI.....	63
5.1 Millî Eğitim Bakanlığınca Belirlenen Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri.....	63
5.2 Atatürk Üniversitesi	82
5.3 Başkent Üniversitesi.....	89
5.4 Dokuz Eylül Üniversitesi	95
5.5 Gazi Üniversitesi.....	101
5.6 Marmara Üniversitesi.....	106
5.7 Necmettin Erbakan Üniversitesi	113
5.8 Yedi Tepe Üniversitesi.....	119

ALTINCI BÖLÜM

6.SONUÇ VE ÖNERİLER.....	124
KAYNAKÇA	129
ÖZGEÇMİŞ	133

TABLolar DİZİNİ

Tablo 4.1	Türk Dili ve Edebiyatı Yetiştiren Üniversitelerin Müfredatlarının Karşılaştırılması.....	50
Tablo 5.1	Atatürk Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Müfredatı ile Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Özel Alan Yeterliklerinin Karşılaştırılması.....	82
Tablo 5.2	Başkent Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Müfredatı ile Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Özel Alan Yeterliklerinin Karşılaştırılması.....	89
Tablo 5.3	Dokuz Eylül Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Müfredatı ile Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Özel Alan Yeterliklerinin Karşılaştırılması.....	95
Tablo 5.4	Gazi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Müfredatı ile Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Özel Alan Yeterliklerinin Karşılaştırılması.....	101
Tablo 5.5	Marmara Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Müfredatı ile Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Özel Alan Yeterliklerinin Karşılaştırılması.....	106
Tablo 5.6	Necmettin Erbakan Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Müfredatı ile Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Özel Alan Yeterliklerinin Karşılaştırılması.....	113
Tablo 5.7	Yedi Tepe Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Müfredatı ile Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Özel Alan Yeterliklerinin Karşılaştırılması.....	119

KISALTMALAR DİZİNİ

Akt. : Aktaran

AÜ : Atatürk Üniversitesi

BÜ : Başkent Üniversitesi

DEÜ : Dokuz Eylül Üniversitesi

GÜ : Gazi Üniversitesi

KPSS : Kamu Personeli Seçme Sınavı

MEB : Millî Eğitim Bakanlığı

MÜ : Marmara Üniversitesi

NEÜ : Necmettin Erbakan Üniversitesi

ÖSYM: Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi

SETA : Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TED : Türk Eğitim Derneği

v.b : Ve Benzeri

YÖK : Yüksek Öğretim Kurumu

YÜ : Yedi Tepe Üniversitesi

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Oluşturulan her sistem geliştirilmeye muhtaçtır, geliştirilmeyen her sistem ise yok olmaya mahkûmdur. Çünkü sistemler oluşturulurken günün şartlarına göre oluşturulur ve şartlar zaman kavramı ile birlikte sürekli değişmektedir. Buna bağlı olarak şartlar ve ihtiyaçlar değişmekte, oluşturulan sistemler de güncellenmeye ihtiyaç duymaktadır.

Buradan hareketle eğitim sistemi de oluşturulduğu dönem itibariyle ihtiyaçlara cevap verebilir ancak güncel tutulmaz ve geliştirilmezse verilen eğitim hiçbir işe yaramayacak boş bilgi yükünden öteye geçemeyecektir. Osmanlı Devleti'nin dağılma dönemi bahsettiğimiz sistem kavramının güncellenmediğinde çıkacak sorunlara ve bu sistemin çözülmesine en güzel örnek olarak gösterilebilir.

Öğretmen yetiştirme niteliğın artırılması konusu, gelişmekte olan ve gelişmiş ülkelerle birlikte, ülkemizde de en çok üzerinde durulan ve tartışılan konuların başında gelmektedir.

Gelişmiş ülkelerde öğretmen yetiştirme sistemi genelde kalıcı bir yapıya kavuşturulmuş olup, sadece niteliğın geliştirilmesi konusunda çalışmalar ve arayışlar vardır. Ülkemizde ise, öğretmen yetiştirme sistemi kalıcı bir yapıya kavuşturulmadığı gibi, öğretmen niteliğı konusunda da ciddi sıkıntılarımız vardır.

Nitelik konusundaki arayışlarda da kalıcı bir yapıya kavuşmak mümkün değildir; çünkü öğretmenlik mesleğı dinamik bir yapıya sahiptir.

Şöyle ki; hızla gelişen bilim ve değişen teknoloji, fertleri ve toplumları da hızlı bir şekilde değiştirmektedir. Buna paralel olarak eğitimin amaçlarında ve öğretmenin rollerinde de değişiklikler meydana gelmektedir.

Sanayi toplumundan bilgi toplumunda geçiş sürecinin yaşandığı günümüzde, bu değişme ve gelişmelere uygun olarak, teorinin yanında görsel ve uygulama ağırlıklı

eğitime yönelme ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla, öğretmenin niteliğini belirleyici kriterler de değişmiştir (MEB, 1993: 25).

Yukarıda verdiğimiz bilgilere dayanarak günümüzde bilgi kavramının sürekli güncellenmesi ve değişmesi göz önüne alınırsa eğitim sisteminin temel bir yapı üzerinde günün şartlarına ve ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde düzenlenmemesi durumunda ismi var olan ancak işe yaramayan boş bir sistem olmaktan öteye gidemeyecektir. Çünkü eğitimde temel amaç bilgilendirmektir. Temeli bilgiye dayanan bu sistem bilginin değişme hızı ile aynı olmasa bile en azından bu değişme ve gelişmeleri yakından takip etmeli, bünyesine katarak gelişmelidir. Ancak bu şekilde faydalı olur ve amaca hizmet eder.

Eğitim düzeyi ve bulunduğu nokta ne olursa olsun, hemen herkesin açıkça görebildiği bir olgu vardır ki o, bulunulan çevrenin bütün yönleriyle çok hızlı bir değişim içinde olduğudur.

Bilim ve teknik alanlarındaki baş döndürücü ilerlemeler elektronik, haberleşme ve ulaşım sistemlerindeki onca atılımlar, sürekli yenilenmeler, dünyamızı giderek küçültürken, aynı zamanda sorunlarını daha da karmaşıklıktırılmaktadır. Bu nedenle toplumların kalkınıp ilerleyebilmesi doğrudan doğruya değişimin etkilerinin yurdun en küçük ve en ücra yerleşim birimlerine kadar götürülebilmesine ve kitlelerin bilinçlendirilmesine bağlı olmaktadır (Yılman, 2006: 1).

Elbette bu bilinçlendirmenin temel başlangıç noktası okullar olacaktır. Bu bilinçlendirme okullar vasıtası ile sağlanacaktır bu sebeple okulların ve öğretmenlerin genel olarak da eğitim sisteminin çağın gereklerini ve gelişmelerini yakından takip etmesi gereklidir.

Eğitim sisteminin temel unsurlardan birisi ve bu sistemin işleticisi olan kişi öğretmendir. Geleneksel görüşle öğretmen her şeyi bilen kişi olarak tanımlanmıştır. Türkiye’deki öğretmen mesleğiyle ilgili kavrayışın, Cumhuriyet’in başlangıcından itibaren, “geleneksel profesyonizm” kavramının profesyonele yüklediği özellikleri içerdiği ileri sürülebilir. Böylece, öğretmenin “öğrenme/öğretme işini bilen” ve “bilgisine güvenilir” bir meslek elemanı olarak görülmüş olduğunu söyleyebiliriz. Modern değerlerin yeni kuşaklara kazandırılması eğitim sistemiyle olacaktır ama bu

konu da ne ölçüde başarılı olunacağı öğretmenin iyi yetiştirilmesine ve başarısına bağlıdır. Eğitim üzerindeki iktisadî baskının artması ile birlikte öğretmenin sorumlulukları artmış, bu kez ülkenin “kalkınması” öğretmenin iyi yetiştirilmesine bağlanmıştır. Modernleşme ve toplumsal gelişme için yeni kuşaklar yetiştirme görevini üstlenmiş olan” Cumhuriyet Öğretmeni”nden, “mesleğe adanmışlık” (aslında Cumhuriyet ilkelerine adanmışlık) beklenmiş, öğretmenliğin, içinde bulunulan zor toplumsal koşullar altında fedakârlıkla sürdürülmesi gereken bir meslek olduğuna inanılmıştır (Ünal, 2011: 16).

Zamanımızda eğitim sisteminden beklenen, belirli bilgilerin ve becerilerin sadece öğrencilere kazandırılmasından çok bunların işlenmesi, analiz edilmesi ve sentez yoluyla yeni, özgün ürünler meydana getirebilme yeteneğinin geliştirilmesi, kazanılanları gerektiği zaman ve yerde özgür bir şekilde kullanabilmesidir. Bundan dolayı okul öncesi eğitimden lisansüstü öğrenime kadar bütün bir eğitim sisteminin bu doğrultuda düzenlenmesi bir zorunluluk olarak algılanmaktadır.

Bu amaçla, eğitimin bir sistem yaklaşımı içinde ele alınması ve bütün öğelerin diğerleriyle bağlantılarını göz önünde tutan düzenlemelere gidilmesi kaçınılmaz olmaktadır.

Türk Eğitim sistemi üzerine Tanzimat’tan beri yapıla gelen çalışmalar ve iyileştirmeye yönelik düzenlemeler, sisteme bir bütünlük içinde yaklaşılmadığından onca çabalara karşın tam başarı sağlanamamış sistemin sorunları bu güne değin sürüp gelmiştir. Başka bir anlatımla eğitim sorunları bütünden soyutlanmış ve tek tek çözümlenmeye çalışılmıştır. Çoğunlukla sistem öğretmen ögesine gereken önem verilmemiştir (Yılman, 2006: 2).

İşte bir takım meseleler, projeler, tetkikler ki, sathî ve münferit bir surette düşünülmeleri ve halledilmeleri mümkün değildir. Çünkü maarif meseleleri beş, on orta mektepten veya lise açmak, programa bazı dersler ilâve etmek en ideal programları yapmakla halledilemez. Maarif meseleleri ancak bir taraftan, birbirine bağlı olarak, diğer cihetten, memleketin içtimaî ve iktisadî hayatının ihtiyaçlarına uygun bir surette, toptan halledilebilir.

Maarif siyasetimizin esas istikametini tayin etmek, on senelik maarif inkişaf programımızı hazırlamak, şahısların değişmesinden müteessir olmayacak bir maarif kanunu esasını meydana getirmek işini bu büyük ilmî heyetten bekliyoruz (Antel, 1939: 10).

Buradan hareketle son on yıllık süre içerisinde çalışmalarını yapılan Genel Öğretmen Yeterlikleri ve bu çalışmanın alt guruplarını ele alan Özel Alan Yeterlikleri tarafımızca önemli görülmüştür. Bu yeterliklerin önemli görülmesinde genel öğretmen profili çizilmesi ve bir öğretmenden beklenen genel ve özel yeterlikler belirlenmiş olduğundan eğitim sistemimizdeki bir boşluğu doldurduğu düşünülmektedir. Bu çalışma yapılan kadar öğretmenlerden beklene yeterlikler, bilgi ve değerle sistemi tartışılıp genel manada istenen öğretmenin nasıl olması gerektiği belirlenmemiştir. Elbette bu çalışma geliştirilmesi durumunda daha iyi sonuçlar verecektir. Öyle ki şimdiye kadar öğretmenlerden ne istendiği bilinmediğinden öğretmen yetiştirirken genel bir görünüş çizilmemiş ve bu profile göre öğretmen yetiştirilmemiştir. Bu konu daha ayrıntılı olarak çalışmamız içerisinde yer alacaktır.

Belirlenen özel alan yeterliklerinin alanımızla ilgili olan Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri üniversitelerin öğretmen yetiştirme müfredatlarına göre ele alınarak bu çalışma oluşturulmuştur.

Türk dili ve edebiyatı öğretmeni yetiştiren kurumların müfredatları ile belirlenen özel alan yeterliklerinin karşılaştırılması yapıldığında uygulamadaki süreç ile istenen niteliklerin karşılaştırılması gerekliliğinin ortaya çıktığı düşünülerek bu çalışmanın kaleme alınması gerekliliği düşünülmüştür. Ayrıca Türk dili ve edebiyatı yetiştirmede bir boşluğu dolduracağı ve bu yetiştirme sürecine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu bağlamda çalışmamızın birinci bölümünde araştırma konusu ve problemi belirlenmiştir. Araştırmanın kuramsal çerçevesinden ve araştırmanın öneminden bahsedilmiştir. Ayrıca bu bölümde araştırma yöntemi, veri toplama araçları ve veri analizi ele alınmıştır.

İkinci bölümde öğretmenlik mesleğinden bahsedilmiş, öğretmen yeterlikleri, özel alan yeterlikleri ve özel alan yeterliklerinin gerekliliğine değinilmiştir. Özel alan yeterliklerinin gerekliliği ile ilgili görüşlere yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde Türkiye’de öğretmen yetiştirme süreci değerlendirilmiştir. Yaşanan gelişmelerden bahsedilmiştir.

Dördüncü bölümde ise üniversiteler ele alınmış Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni yetiştiren üniversitelerin müfredatları karşılaştırılmış benzer ve farklı dersler tablo ile gösterilmiş, konu hakkındaki görüşler belirtilmiştir.

Beşinci bölümde Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Özel Alan Yeterlikleri verilmiştir. Üniversite müfredatları ayrı ayrı tablo haline getirilmiş ve belirlenen özel alan yeterlikleri ile karşılaştırma yapılmıştır. Özel alan yeterlikleri ile müfredatlar arasında inceleme yapılmış yeterlik alanlarını karşılama düzeyleri belirlenmeye çalışılmış ve konu ile ilgili görüşlerden bahsedilmiştir.

Son olarak altıncı bölümde ise konu ile ilgili bulgulara ve önerilere yer verilmiştir.

1.1 Araştırmanın Konusu ve Problemi

Günümüzde toplumların gelişmesi için birey çok önemlidir. Vatandaşlarını gerçek manada birer birey olarak sosyal çevresine kazandırmış ülkeler gelişmişlik yarışında ön saflarda yer almaktadır. İnsanın gerçek manada bir birey olabilmesi ve gerek ülkesine gerek kendisine maddi manevi yararlar sağlayabilmesi için de bilgili olması şarttır. Gereksinim duyduğu bilgiyi en hızlı şekilde elde edebileceği yol ise eğitimidir. Eğitimle elde edilen bilginin gerek maddi gerek manevi anlamda bireye sağladığı kazanımlar, hayatta başarılı olması için kullanacağı en temel yetilerdir. Bu görüşü Atatürk’ün şu sözüyle de destekleyebiliriz: “Bilgiyi insan için bir süs, baskı aracı veya medeni bir zevkten ziyade maddi hayatta başarıyı sağlayan uygulamalı ve yararlanılabilir bir hale getirmek.” (Akyüz, 2009: 331). Buradan hareketle bilginin insan hayatındaki yeri ve önemi çok net bir şekilde anlaşılmaktadır. Bilgiyi en hızlı ve kısa yoldan almada hayati önem taşıyan kurumlar ise okullardır. Okulların bu bilgiyi aktarmasında en büyük görev şüphesiz öğretmenlere düşmektedir.

Modern toplumların gereksinim duyduğu bireyleri yetiştirme görevi de büyük ölçüde öğretmenlere düşmektedir. Bu durum, eğitimin temel öğelerinden biri olan öğretmen faktörünü daha da ön plana çıkarmıştır. Nitelikli bir eğitim için okul binaları, donatım, uygulamalar, ders programları, araç-gereç, eğitimi alan öğrenciler ve nitelikli

öğrenme ortamı önemli olmakla birlikte bunları kullanıp programı uygulayacak öğretmenin bilgi ve becerisi hepsinden daha da önemlidir. Başka bir ifadeyle sistemin işleticisi olan öğretmenin nitelikleri, bu süreçlerin niteliğini de büyük ölçüde etkilemektedir (MEB, 2002 :4)

Cumhuriyet döneminde eğitimin başlıca amacı, her düzeydeki okullarda Cumhuriyet rejiminin gerektirdiği ve yeni Türkiye'nin ihtiyaç duyduğu nesiller yetiştirmek olmuştur. Böyle bir eğitimin ilkeleri, yöntemleri nelerdir? Bu, önce, siyasi bir eğitimidir. (Akyüz, 2009: 275-281)

Cumhuriyetimizin ilk yıllarından beri sürekli olarak geliştirilmeye ve ilerletilmeye çalışılan öğretmen yetiştirme konusu hâlâ güncelliğini korumaktadır. Ayrıca öğretmen adaylarının okullarda daha iyi nasıl yetiştirilebilecekleri hâlen tartışılan bir konudur. Bu konunun güncelliğini korumasında hem yetiştirilen öğrencilerin beklenen nitelikleri karşılamaması, hem de gelişen dünya düzenine daha çabuk uyum sağlama düşüncesi etkili olmaktadır.

Osmanlı medreselerinden başlayan ve Orta Asya'ya kadar götürebileceğimiz eğitim sistemimizin Cumhuriyet dönemindeki macerası ise Dar'ül Funun'dan başlayarak çok çeşitli serüvenler geçirmiş, köy enstitüleri, yüksek öğretmen okulları ve bunlardan sonra daha da sistematikleşen bir düzen ile şimdiki üniversitelerimize kadar gelmiş bulunmaktadır. Üniversite sistemiyle dallara ayrılan öğretmenlik mesleğinde temel konu değişmemiştir. Eğitim sistemimiz nasıl daha iyi bir hâle gelir? Bu konu hep öğrenci üzerinden yürütülmüş ve öğrencilerin çalışma sistemleri, öğrenci merkezli eğitim anlayışı ve buna benzer daha birçok konu ile eğitim sistemimizdeki aksaklıklar giderilmeye çalışılmıştır. Oysa öğretmenler üzerinde yeterince durulmamış ve bu konu kapsamlı bir biçimde ele alınmamıştır. Öğrenciyi yetiştirecek kişi öğretmen olduğuna göre bu meseleyi tamamıyla çözmek istiyorsak öncelikle öğretmen adaylarından işe koyulmalıyız. Öğretmen adaylarını da ele alırken üniversitelerde verilen eğitim ve Millî Eğitimin Bakanlığı'nın gerekli gördüğü öğretmen yeterlikleri ayrıntılı bir şekilde incelenmeli ve analitik bir yaklaşımla öğretmen adaylarının eğitim sürecinde farklı yeterlikler ölçülürken Millî Eğitimin Bakanlığı'nın tamamen farklı yeterlikler istemesi ele alınması gereken mevzular arasındadır.

Bütün derslerin öğretmenlerinin yetiştirilmesi önemlidir. Ama daha önemlisi ana dili öğretmenlerinin yetiştirilmesidir. Çünkü Marshall'a (1994: 22-23) göre "Ana dili öğretimi bir dört yol kavşağıdır. Oraya uğramadan geçen hiçbir ders yoktur. Bütün dersler ana diliyle anlatılır". Dil ve edebiyat öğretmenlerinin önemi sadece okulla sınırlı değildir. Çünkü düşünme ve iletişim aracı olan dilimizi sadece okulda kullanmayız. İnsan hayatında, aileyle ve sosyal çevreyle olan ilişkilerinde dili kullanma becerilerinin etkisi tartışılmaz. Başka bir anlatımla insanların iş, aile, okul, sosyal, ekonomik ve toplumsal alanlardaki başarıları dili etkili kullanmalarına bağlıdır. Diğer taraftan herkes tarafından bilinen bir gerçek de, kendi dilini iyi bilip düzgün kullanmanın yabancı bir dili öğrenmeyi kolaylaştırmasıdır (Baykal, 2002,) Türk dili ve edebiyatı/ Türkçe öğretmenlerinin kalitesi, okutacakları büyük örgenci kitlesinin kalitesini belirleyecek, bu da ülkemizin gelecekteki kalkınmasına ve demokratikleşmesine katkıda bulunacaktır. Çünkü Sever (1998: 54)'e göre "Demokratik bir toplumda toplumsal yaşama etkin bir biçimde katılma, bireylerin iletişim becerilerini yeterince edinmiş olmalarını gerektirmektedir". (C. Saraç, 2005: 212)

Yukarıdaki bilgiler ışığında ele alacağımız temel konu; iletişimin temelini oluşturacak dil becerilerini kazandırmada en büyük paya sahip olan Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adayları üniversitelerde hangi derslerle öğretmenliğe hazırlanıyor ve Millî Eğitim Bakanlığı tarafından bir öğretiliminde olması gereken özellikler olarak belirlenmiş Özel Alan Yeterlikleri'nden hangisiyle üniversitelerdeki dersler birbirini karşılıyor?

Bütün bu bilgilere dayanarak bu araştırmada ele alacağımız temel mesele Türk dili ve edebiyatı öğretmeni yetiştiren bölümlerin müfredatlarının Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri'ni karşılama düzeyidir. Artık iyice kökleşen üniversitelerimizin ders içerikleri Özel Alan Yeterlikleri'ni ne düzeyde karşılamakta ve eğitim hayatından sonra mesleki hayata başlayan öğretmen adaylarının Türk dili ve edebiyatını hakkını verebilecek şekilde anlatmalarını sağlayacak dersler üniversite müfredatlarında var mı, bu dersler Özel Alan Yeterlikleri'ni karşılayabiliyor mu? Bu problemler ve konular araştırmamızın temelini oluşturacaktır.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adaylarının üniversite eğitimleri boyunca aldığı dersler ile Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Özel Alan Yeterlilikleri'ni karşılaştırarak alınan dersler ve belirlenen yeterliklerin birbirini karşılama düzeyi olarak belirlenmiştir.

1.3 Araştırma Konusuyla İlgili Kuramsal Çerçeve ve Konuyla İlgili Belli Başlı Araştırmalar

Araştırmanın kuramsal çerçevesini Millî Eğitim Bakanlığı'nın belirlediği Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Özel Alan Yeterlilikleri ile Türk dili ve edebiyatı öğretmen adaylarının üniversite bölümlerinde gördükleri dersler oluşturacaktır. Konu ile ilgili daha önce birkaç çalışma yapılmış olup bu çalışmalar genellikle belli öğretim kuramları üzerinde odaklanmış ve doğrudan karşılaştırma yapılmamış denecek kadar azdır. Yapılan araştırmalarda genellikle özel alan yeterlilikleri ile belli öğretmen yeterlilikleri ele alınmış veya öğretmen adayları ile öğretmenlerin öze dönük tutumları ve yeterlik algıları üzerinde durulmuştur. Araştıracığımız konuya en yakın araştırmalardan birkaç örnek vermek gerekirse konumuza en yakın olabilecek çalışma, A. Mahiroğlu tarafından 12. Eğitim Bilimleri Kongresi'nde sunulmuş; "Öğretmen Yeterlilikleri Bakımından Eğitim Fakültelerinin Öğrenci Yetiştirme Düzeyleri" adlı bildirisidir. Ayrıca yapılacak çalışmaya benzerlik gösteren M. Kurudayıoğlu ve S. Tüzel tarafından yapılan "Türkçe Eğitimi Lisans Programının Türkçe Öğretmeni Özel Alan Yeterlilikleri Açısından İncelenmesi" adlı çalışma da yapacağımız çalışmayla aynı eksendedir. Ancak paket program olarak verilen Türkçe eğitimi müfredatına karşılık Türk dili ve edebiyatı alanında öğretmen yetiştiren üniversitelerde paket program olmadığından araştırmamız benzerlerinden farklılık gösterecektir.

1.4 Araştırmanın Önemi

Lise öğrencilerinin daha iyi edebiyat bilgisi ile mezun olabilmesi için gerek hizmet içi eğitimlerle gerekse öğretim yöntemlerinde gidilen değişikliklerle öğrencilerin sahip olduğu bilgi seviyesini daha yüksek düzeylere çıkarmak amaçlanmaktadır. Bu araştırmada Türk dili ve edebiyatı öğretmeni yetiştiren bölümlerin müfredatları ile Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Özel Alan Yeterlilikleri'ni karşılama düzeyi belirlenerek mezun olan öğretmen adaylarının Millî Eğitim Bakanlığı'nın belirlediği Özel Alan

Yeterlikleri'nin ne kadarına haiz olduğu belirlenecek ve mezun olacak öğretmen adaylarının ise aldıkları eğitimler ile liselerdeki Özel Alan Yeterlikleri'ne ne kadar yaklaştıkları belirlenecektir. Yapılan bu çalışma ile Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adaylarının özel alan yeterliklerini karşılama düzeyi belirlenecektir. Mezun olmadan bir öğretmen adayının sahip olması gereken özel alan yeterlikleri belirlenecek, sunulacak önerilerle Türk dili ve edebiyatının liselerdeki öğretimine özellikle Türk dili ve edebiyatı öğretmeni yetiştirme konusuna katkıda bulunulacaktır.

1.5. Araştırmanın Yöntemi

Millî Eğitim Bakanlığı'nca yayımlanan Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri ile Türk dili ve edebiyatı öğretmeni yetiştiren bölümlerin Özel Alan Yeterlikleri'ni karşılama düzeyini ele alacağımız bu çalışmada betimsel model kullanılacak olup verilerin analizinde doküman incelemesi yöntemi kullanılacaktır. Doküman analizi yöntemi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 187). Yayımlanmış olan Millî Eğitim Bakanlığı'nın Özel Alan Yeterlikleri ile ülkemizdeki belli başlı üniversiteler ele alınıp bu üniversitelerin öğretmen adaylarına okuttuğu ders içerikleri karşılaştırılacak ve özel alan yeterliklerinin bu derslerle ne kadar karşılanabileceği ortaya konulacaktır.

1.6. Veri Toplama Araçları

Yapılacak bu çalışmada Millî Eğitim Bakanlığı'nın belirlediği Özel Alan Yeterlikleri ele alınacak Türk dili ve edebiyatı öğretmeni yetiştiren üniversitelerimizin ders programları ve müfredatları tek tek incelenerek belirlenen özel alan yeterlikleri ile karşılaştırılacaktır. Yapılan analiz sonucunda da hangi dersin hangi özel alan yeterliğini karşıladığı veya karşılamadığı belirlenecektir. Ders olarak müfredatta bulunmadığından karşılanamayan özel alan yeterlikleri belirlenip ortaya konulacaktır. Veri toplam araçlarımızın temelini Millî Eğitim Bakanlığı'nın yayımladığı bildirge ile üniversitelerimizin öğrencilerine okuttuğu dersler ve bu derslerin içerikleri esas alınacaktır.

1.7. Veri Analizi

Millî Eğitim Bakanlığı'nın belirlediği Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Özel Alan Yeterlikleri her bir madde tek tek incelenerek ülkemizde Türk dili ve edebiyatı

öğretmeni yetiştiren üniversitelerin ders içerikleriyle karşılaştırılacak ve ders içeriklerinin özel alan yeterlikleriyle ne kadar örtüştüğü veya ayrıştığı ortaya konulacaktır. Ele alınacak bu üniversiteler yaklaşık olarak Türkiye'nin bütün bölgelerine dağılmış olduğu için yapılacak bu çalışma genel manada bir tablo çizmemize de yardımcı olacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. ÖĞRETMENLİK MESLEĞİ

Tanım itibariyle meslekler içerisinde yer alan öğretmenlik içerik olarak belki de diğer mesleklerin birçoğundan kutsi ve daha zor olarak görülmelidir. Çünkü bu mesleğin temeli insan yetiştirmeye dayanmaktadır. Bir insanın geleceğine şekil vermeye çalışmak veya geleceği için öngörülü olup ona göre bilgi vermeye çalışmak da hem bedenen hem ruhen hem de zihnen oldukça meşakkatli bir iştir.

Öğretmenlik insanlık tarihinin en anlamlı ve ölümsüz mesleği. Belki geçmişten bu güne üzerinde en fazla konuşulan, yazılan, sürekli gelişerek zamanımıza taşınan mesleklerin başında geliyor. İnsanların çoğunlukla öğrenme amaçlı arayışlarının; insan boyutunda sürekli çaldıkları kapı. Yeryüzü medeniyetinin, bilgiyle arasındaki en önemli bağ. Medeniyet kulesinin kalıcılığını sağlayan mimar. Görevini bilgiyle sadakat ve samimiyet ölçüsünü ihlal etmeden gerçekleştirdiği sürece. Kıymeti insan olmasından ziyade, bilgiye dönük yüzünün diğer insanlara ışık olmasından geliyor (Bayrak, 2004: 15).

Öğretmenlik mesleğinin saygınlığı ve toplum içerisinde belirli bir yerinin olması belki de toplumun öğretmenleri kendi geleceklerini şekillendirecek kişi olarak görmelerinden ileri gelmektedir. Genellikle bütün aileler çocuklarının öğretmenlerine ilgi duyar ve en azından tanışmak ister. Ayrıca hakkıyla işini yapan öğretmenin toplum gözünde belki de birçok meslekten daha çok saygı görür. Bazı kesimler anlamasa da öğretmenin önemi toplum tarafından benimsenmiştir.

Eğitim için birçok şey gereklidir. Ancak bunların başında öğretmen gelmektedir. Çünkü eğitim verdiğiniz binanın, eğitim araç- gereçlerinizin veya diğer olanaklarınızın önemi öğretmenin onları kullanma becerisiyle doğru orantılı olarak artar. Öğretmen bunların hepsini kullanarak eğitimi farklı boyutlara taşıyabilir ve bu oranda da üst düzey öğrenciler yetiştirebilir.

Günümüz toplumların gereksinim duyduğu bireyleri yetiştirme görevi büyük oranda öğretmenlere düşmektedir. Bu durum, eğitimin temel öğelerinden biri olan

öğretmen faktörünün daha da ön plana çıkmasına sebep olmuştur. Kaliteli bir eğitim için okul binaları, donatım, uygulamalar, ders programları, araç-gereç, eğitimi alan öğrenciler ve nitelikli öğrenme ortamı önemli olmakla birlikte bunları kullanıp programı uygulayacak öğretmenin bilgi ve becerisi hepsinden daha da önemlidir. Çünkü bu unsurların öğretmen tarafından kullanılması ile bu unsurlar önemli olmaktadır aksi takdirde tek başına öğretmen olmaksızın bu unsurlar işe yaramaz hale gelecektir. Diğer bir deyişle sistemin işleticisi olacak öğretmenin nitelikleri, bu süreçlerin niteliğini de büyük ölçüde etkilemektedir.

Öğretmenlikle ilgili başka bir tanımda ise; 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'na göre öğretmenlik; devletin eğitim öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir uzmanlık mesleği olarak tanımlanmıştır (madde 43). Öğretmenlik bireysel, sosyal, kültürel, bilimsel, teknolojik boyutlara ve sağlıklı kişilik özelliklerine sahip, alanında uzmanlık, bilgi ve becerisini temel alan akademik çalışma ve mesleki performans gerektiren profesyonel statüde bir meslektir. (Alkan, 2000) Öğretmenlik mesleği kendi içerisinde bölümlere ayrılabilir. Çünkü öğretmenlik tek yönüyle ele alınamaz ve öğretmen olacak kişide sadece alan bilgisi yeterli değildir. Bir öğretilimde gerekli olarak görülen alan bilgisi, genel kültür, danışmanlık bilgisi ve eğitim bilgisi gibi yeterlikler de aranır. Ayrıca bir öğretmenin görevleri içerisinde;

Öğretme Görevi: Öğretmen öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştıracak öğretim etkinlikleri planlamalı, uygulamalı ve değerlendirmelidir. Öğrencilerin daha etkin olarak katıldıkları yöntemlerde bile etkinlikleri seçme, düzenleme ve yol gösterme etkinliklerinden öğretmen sorumlu olduğu için başarı öğretmenini başarısı ile özdeşir.

Yönetim Görevi: Öğretmen sınıf içindeki etkinlikleri planlayıp düzenlerken aynı zamanda o sınıfın yönetimini de üstlenmiş olur. Bunun yanı sıra öğretmen, diğer öğretmenlerle işbirliği hâlinde okulun yönetiminden de sorumludur. Dersliklerin, işliklerin, okuldaki araç ve gereçlerin farklı sınıflar arasında nasıl kullanılacağı bir planlama ve düzenleme gerektirir. Öğretmen bu planlama ve düzenlemeyi yapmakla görevlidir.

Mesleki Uzmanlık Görevi: Öğretmen öğreteceği konu alanının bilgilerine sahip olmalıdır. Alanında edindiği bilgilerle yetinmeyerek hizmet içi eğitim çalışmalarına

katılmalı ve konu alanındaki bilgi ve becerilerini güncellemelidir. Bunun yanı sıra öğretmenler, öğrendikleri yeni bilgileri paylaşmalıdırlar.

Öğrenci Danışmalık Görevi: Öğretmen gerektiği zaman öğrencileri ile konuşan, onlarla arkadaşlık kuran kişi olmalıdır. Bunun yanı sıra öğretmenler öğrencilerin meslek ve kariyer seçimi ile ilgili olarak onlara rehberlik etmek durumundadırlar. Öğrencileri ile bireysel olarak ilgilenerek onların ilgi ve yeteneklerini keşfetmeye çalışmalıdırlar (Köktaş, 2003: 66).

Bütün bunların dışında öğretmenin mesleğini hakkıyla yerine getirebilmesi için öğretmenlerde bulunması beklenen bazı genel özellikler de tanımlanmıştır. Bu genel özellikleri şöyle sıralayabiliriz;

- Ana dilini iyi kullanan, güçlü iletişim becerilerine sahip,
- İnsanları ve mesleğini seven, topluma hizmet arzusunda olan,
- Öğrencilere karşı güler yüzlü, hoşgörülü,, sevecen, ve iyimser,
- Öğrencilere karşı güvenilir, dürüst bir dost ve sırdaş,
- Öğrencilere karşı açık görüşlü, objektif, tarafsız, adil,
- Öğrencileri takdir eden, öven, yüreklendiren, ödüllendiren,
- Öğrencilerin beklenti ve gereksinimlerini dikkate alarak görevini icra eden,
- İçinde yaşadığı toplumun kültürünü oluşturan değerleri ve evrensel değerleri tanıyan,
- Eğitim biliminin temel kavramlarını tanıyan,
- Eğitimle ilgili sorunları bilimsel yöntemle araştırabilen,
- Yaratıcı, esnek ve sorun çözücü,
- Entelektüel yönü gelişmiş (okuyan, araştıran, düşünen),
- Çocuk ve ergenin fizyolojik, duygusal, sosyal özelliklerini ve sorunlarını tanıyan,
- Çocuk ve ergenin toplumsal ve ailesel çevresini tanıyan,
- Sabırlı ve duygularını kontrol altında tutabilen,
- Eğitimde bireysel farklılıkları dikkate alan,
- Öğrencileri motive eden ve öğrenmeyi kolaylaştıran,
- Öğretim ve öğrenmeyle ilgili süreç ve yöntemleri bilen,

- Değişime, yenilik ve gelişmeye açık, kendinin sürekli yenileyen,
- Her türlü değişme ve yeniliklerden haberdar olan,
- Toplumsal değişimleri anlayıp yorumlayabilen,
- Bilgi kaynaklarıyla sürekli iletişim hâlinde olan,
- Dünya ve toplum sorunlarına karşı duyarlı,
- Yaşadığı toplumu ve çağı anlayıp yorumlayabilen,
- Eğitim teknolojisindeki gelişmeleri yakından izleyen,
- Öğrencileri hayata ve üst öğrenime hazırlayan,
- Demokrasiyi tüm kurum ve değerleriyle benimseyen,
- Farklı inanç, görüş ve gurupları uzlaştırabilen,
- Çok kültürlü ortamlarda hizmet verebilen,
- Yeni değerler geliştirilmesine öncülük eden biri olması öngörülmektedir (Şişman, 2010: 236-237).

Bütün bu yetilere sahip olması beklenen öğretmenin yaptığı işin ne kadar zor olduğunun farkında olarak mesleğine başlaması gerekir. Bir öğretmenin kendini geliştirmesi, sürekli yeniliklere açık olması, hem öğrencisini hem çevresini tanıması ve buna göre yapacağı işi ele alıp önemini kavraması gerekir. Ayrıca genç dimağların kendilerini geliştirebilmek-gerçekleştirebilmek ve geleceklerine yön verebilmeleri için üzerindeki sorumluluğun büyüklüğünün farkında olması, bu sorumluluğu bilerek çalışması gerekir.

Ders olarak gerekli veya gereksiz ders diye ayırım yapmak yanlış bir tutumdur. Çünkü beşeri ilimlerin faydası başka fenni ilimlerin faydası başkadır. Ancak şöyle bir durum var ki ana dilini iyi bilmeyen ve kullanamayan bir kişi duygularını ifade etmede, yaptığı işleri açıklamada, insan ilişkilerinde ve düşünce olarak ana dilini iyi kullanan bir bireye göre daha yetersiz kalacaktır. Yaptığınız veya yapacağınız şey dünya üzerinde tek numune bile olsa gereğince anlatılmadığı ve insanlar bunu anlamadıkları sürece hiçbir işe yaramayacaktır. Bu yüzden her bir birey ana dilini iyi kullanma becerisine sahip olmalı ve kendini en iyi şekilde ifade edebilmelidir. Bu bakış açısıyla ana dili eğitimi bir mecburiyettir ve ana dili eğitimi her zaman gerekli ciddiyetle ve insan yaşamının her anında dili kullanma gereksinimi olduğu unutulmadan en iyi şekilde verilmelidir.

Bütün derslerin öğretmenlerinin yetiştirilmesi önemlidir. Ama daha önemlisi anadili öğretmenlerinin yetiştirilmesidir. Çünkü Marshall'a (1994, 22-23) göre "Anadili öğretimi bir dört yol kavşağıdır. Oraya uğramadan geçen hiçbir ders yoktur. Bütün dersler anadiliyle anlatılır". Dil ve edebiyat öğretmenlerinin önemi sadece okulla sınırlı değildir. Çünkü düşünme ve iletişim aracı olan dilimizi sadece okulda kullanmayız. İnsan hayatında, aileyle ve sosyal çevreyle olan ilişkilerde dili kullanma becerilerinin etkisi tartışılmaz. Başka bir anlatımla insanların iş, aile, okul, sosyal, ekonomik ve toplumsal alanlardaki başarıları dili etkili kullanmalarına bağlıdır. Diğer taraftan herkes tarafından bilinen bir gerçek de, kendi dilini iyi bilip düzgün kullanmanın yabancı bir dili öğrenmeyi kolaylaştırmasıdır (Baykal, 2002) Türk dili ve edebiyatı/ Türkçe öğretmenlerinin kalitesi, okutacakları büyük öğrenci kitlesinin kalitesini belirleyecek, bu da ülkemizin gelecekteki kalkınmasına ve demokratikleşmesine katkıda bulunacaktır. Çünkü Sever (1998, 54)'e göre "Demokratik bir toplumda toplumsal yaşama etkin bir biçimde katılma, bireylerin iletişim becerilerini yeterince edinmiş olmalarını gerektirmektedir" (Saraç, 2005: 211 - 222).

Dilimizin bugünkü vaziyetinin, lise tahsili verimi üzerine menfi bir surette tesir yapan sebeplerden olduğunu söyleyebiliriz.

Lisan, tefekküre, mantıkî katiyet, vuzuh ve sarahat kazandırmak hususunda, riyaziye kadar mühim bir rol oynar. Mazbut ve zengin bir lisan olmaksızın yüksek fikri faaliyette bulunmak mümkün değildir.

Binaenaleyh, lisanımızı, içinde bulunduğu istikrarsızlık vaziyetinden kurtulmak için alınacak bütün tedbirler, lise tahsilinin verimi üzerine müspet tesirler yapacaktır (Antel, 1939: 32).

Ana dilini iyi bilen ve kullanabilen bir öğretmen gerek ilköğretimde gerek orta öğretimde gerekse yükseköğretimde öğrencilerine yeni ufuklar açabilecek ve anlatmak istediğini tam ve eksiksiz anlatabilecektir.

2.1 Öğretmen Yeterlikleri

Yeterlik kavramı, bir işi ya da görevi etkili bir şekilde yerine getirebilmek için sahip olunması gereken özellikleri ifade eder. Yeterlik, bir görevi icra etmek ve görevin gerektirdiği sorumlulukları yerine getirmek için ihtiyaç duyulan yetenek, bilgi ve

becerileri ifade eden bir kavramdır. Bu kavram, belirli bir görevi ya da rolü kabul edilebilir bir düzeyde yerine getirmek için sahip olunması gereken kapasiteyi vurgular (Şahin, 2004; Akt. Yılmaz, 2010)

Yeterlikle ilgili bir başka tanımda ise; Bir öğretmenin mesleğini icra edebilmesi için gerekli bilgi ve becerilere sahip olması öğretmenlik mesleğinin yeterlik alanını oluşturur. Öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği tutum, davranış, bilgi ve becerinin kazanılması, öğretmen yetiştirme süreci kapsamının üç boyutlu olarak ortaya çıkmasına neden olmuştur. Millî Eğitim Temel Kanununda tanımlanmış olan bu boyutlar şunlardır (Yılmaz, 2007: 320).

Genel Kültür Bilgisi

Öğretmen geniş bir genel kültür bilgisine sahip olmak zorundadır. Çünkü öğretmen, öğrencisiyle çevresinde olan değişimleri karşılayabilecek nitelikte yeni davranışlar kazandırmakla yükümlüdür. Bu da öğretmenin toplumsal yapısını, kültür değerlerini, çevresinde olup bitenleri bilmesinin gerektirmektedir. Bir öğretmenin sahip olması gereken genel kültür bilgisi yeterliğinin oranı %15-20 olarak önerilmektedir. Öğretmen adaylarının geniş bir dünya görüşüne ve genel kültüre sahip olmaları beklenmektedir. Bu amaçla öğretmen yetiştiren programlarda bazı zorunlu ve seçmeli dersler yer almaktadır. Bunlar arasında Türk Dili, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi, Yabancı Dil, Bilgisayar gibi dersler sayılabilir (Celep, 2010: 49). Öğretmenin sadece alanında uzman olması hiçbir şey ifade etmez. Önemli olan öğretmenin yakın çevresinden başlayarak ülkeyi ve dünyayı ilgilendiren çeşitli konularda öğrencilere yol gösterici, problemlere çözüm üretici olabilmesidir (Yılmaz, 2010: 11).

Alan Bilgisi

Öğretmen yetiştirme programlarında öğretmen adayının belirli bir alanda uzmanlık bilgisine sahip olması amaçlanır. Sınıf öğretmeni, fen bilgisi öğretmeni, Türkçe öğretmeni gibi... Dolayısıyla programda yer alan derslerin bir kısmı da bunu sağlamaya dönüktür. Öğretmenin mesleki başarısı için öncelikle kendi uzmanlık alanını iyi bilmesi gerekir (Şişman, 2010: 233).

Öğretmen özel alana ilişkin bilgi ve becerileri:

1. Temel bilgileri, kavramları, ilkeleri değişik biçimlerde açıklama,
2. Farklı görüş, kuram öğrenme yolları, araştırma ve inceleme yöntemlerini açıklama,
3. Öğretme kaynaklarını ve öğretim malzemelerini değerlendirme ve seçme,
4. Alanında araştırmalar yaparak bilgi üretme,
5. Öğrencileri alanla ilgili sorular sormaya, düşünceleri farklı perspektiflerden görmeye ve bilgi üretmeye özendirilecek programları kullanma ve geliştirme,
6. Öğrencinin, gerekli bilgi ve becerileri başka alanlarla ilişkilendirmesine olanak verecek disiplinler arası öğretim deneyimleri yaratma,
7. Alana ilişkin problemleri tanıma, çözüm yollarını arama, uygun çözüm yolunu seçme, uygulama ve değerlendirme biçiminde kullanır (Demirel ve Kaya, 2009: 403).

Alan bilgisi yeterlik oranı %50-60'dır (Celep, 2010: 49).

Öğretmenlik Meslek Bilgisi

Öğretmenin bir alanı ya da konuyu çok iyi bilmesi, öğretimin ön koşulu olmasına karşılık başarılı bir öğretim işi için yeterli değildir. Öğretmen, bildiğini nasıl öğretebileceğini, öğrencilerin nasıl öğrenebileceğini de bilmelidir. Bir öğretmeni, bir alanda uzmanlık bilgisine sahip olması yanında aynı zamanda öğretmenlik mesleği ile ilgili bazı bilgi ve becerilere de gereksinimi vardır. Öğretmenlik meslek bilgisi kapsamında öğretmen adaylarına, esas itibarıyla öğretim ve öğrenme olmak üzere iki temel sürece ilişkin yeterlik kazanması amaçlanır. Bu amaçla öğretmen yetiştiren programlarda öğretmenlikle ilgili mesleki bilgi ve becerileri kazandırmaya dönük çeşitli dersler yer alır. Bu derslerin teorik ve uygulamalı olanları olduğu gibi hem teorik hem de uygulamalı çalışmalara yer verilen dersler vardır. Eğitim fakültelerinde gerçekleştirilen yeniden yapılanma çalışmaları çerçevesinde uygulamalı dersler önemli bir yer tutmaktadır. Yeni programda bazı becerilerin okullarda deneyim uygulamaları kazanabileceği noktasından hareketle öğretmen adaylarının okullarda daha çok gözlem ve uygulama yapmasına olanak sağlanmaktadır (Şişman, 2010: 233-234). Genel olarak bir öğretmenin sahip olması gereken meslek bilgisi yeterlik oranı %25-30'dur (Celep,

2010: 50). Pedagojik formasyon olarak da adlandırılan öğretmenlik meslek bilgisi, eğitim psikolojisi, öğretim ilke ve yöntemleri, sınıf yönetimi, ölçme ve değerlendirme, rehberlik gibi derslerden oluşur (Yılmaz, 2007: 321).

Bir öğretmenin sahip olması gereken yeterlik alanları şu şekilde özetlenebilir:

- 1- Öğretmenlerin öğretme öğrenme sürecinde öğretim programları ve konu alanını çok iyi bilme ve anlaması,
- 2- Öğretimi planlama ve uygulama,
- 3- Öğretimin etkinliğini ve öğrenci gelişimini izleme ve değerlendirme,
- 4- Öğretim sürecini ve öğrenci davranışlarını yönetme,
- 5- Öğretimi öğrenci özelliklerine göre uyarlama,
- 6- Bilişim teknolojilerini etkili biçimde kullanabilme,
- 7- Öğretme öğrenme ortamında etkili bir iletişim sağlayabilme,
- 8- Bireysel ve mesleki gelişimi planlama ve gerçekleştirme,
- 9- Diğer öğretmenler, veliler ve okul çalışanları ile işbirliği içinde çalışabilme,
- 10- Etik kurallar çerçevesinde, sorumlu ve eleştirel davranabilme (TED, 2009: 10)

Ayrıca Millî Eğitim Bakanlığı tarafından öğretmenlik yeterlikleri şu şekilde tanımlanmış, ana yeterlikler ve alt yeterlikler şu şekilde belirlenmiştir;

Öğretmen Yeterlikleri; Millî Eğitim hedeflerinin desteklenmesine katkı sağlamak, ulusal iş birliği ve bilgi paylaşımını daha etkin olarak gerçekleştirmek, öğretmenlerin niteliği ve kalitesi için kıyaslama, karşılaştırma yapılabilecek bir yapı / sistem oluşturmak, öğretmenlik mesleğinin statüsü ve kalitesi açısından toplumsal beklentilerde tutarlılık oluşturmak, öğretmenlerin mesleki gelişimlerinde esas alınacak açık, anlaşılır ve güvenilir bir kaynak oluşturmak, ulusal düzeyde profesyonel öğretmenlik seviyesinin tartışılmasında kullanılacak ortak terim ve tanımlamaları içeren bir dil birliği sağlamak, öğretmenlerin bilgi, beceri, tutum ve değerlerini tanımlayarak, toplum tarafından fark edilmesini ve toplumun gözünde statülerinin yükseltilmesini sağlamak, öğrencilerin “öğrenmeyi öğrenmesi” için fırsatlar sağlamak, öğretmenlerin görevlerini şeffaflaştırarak veliler ve toplum için kalite güvencesini oluşturmak gibi pek çok amacın gerçekleştirilmesi için hazırlanmaktadır.

“Öğretmen Yeterlikleri”nin;

Öğretmen yetiştirme politikalarının belirlenmesinde,

Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarının hizmet öncesi öğretmen yetiştirme programlarında,

Öğretmenlerin hizmet içi eğitiminde,

Öğretmenlerin seçiminde,

Öğretmenlerin iş başarımlarının, performanslarının değerlendirilmesinde,

Öğretmenlerin kendilerini tanıma ve kariyer gelişimlerinde kullanılması düşünülmektedir.

Öğretmen Yeterlikleri, eğitim sürecinde yer alan tüm paydaşların eleştirel görüş ve önerilerine açık olup sürekli olarak geliştirilmek ve güncelleştirilmek üzere hazırlanmıştır.

Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri 6 yeterlik alanı, 31 alt yeterlik ve 233 performans göstergesinden oluşmaktadır.

Yeterlik Alanları ve Alt Yeterlikler

A- Kişisel ve Mesleki Değerler-Mesleki Gelişim

A1- Öğrencilere Değer Verme, Anlama ve Saygı Gösterme

A2- Öğrencilerin Öğrenebileceğine ve Başaracağına İnanma

A3- Ulusal ve Evrensel Değerlere Önem Verme

A4- Öz Değerlendirme Yapma

A5- Kişisel Gelişimi Sağlama

A6- Mesleki Gelişmeleri İzleme ve Katkı Sağlama

A7- Okulun İyileştirilmesine ve Geliştirilmesine Katkı Sağlama

A8- Mesleki Yasaları İzleme, Görev ve Sorumlulukları Yerine Getirme

B- Öğrenciyi Tanıma

- B1- Gelişim Özelliklerini
- B2- İlgi ve İhtiyaçları Dikkate Alma
- B3- Öğrenciye Değer Verme
- B4- Öğrenciye Rehberlik Etmek

C- Öğrenme ve Öğretme Süreci

- C1- Dersi Planlama
- C2- Materyal Hazırlama
- C3- Öğrenme Ortamlarını Düzenleme
- C4- Ders Dışı Etkinlikleri
- C5- Bireysel Farklılıkları Dikkate Alarak Öğretimi Çeşitlendirme
- C6- Zaman Yönetimi
- C7- Davranış Yönetimi

D- Öğrenmeyi, Gelişimi İzleme ve Değerlendirme

- D1- Ölçme ve Değerlendirme Yöntem ve Tekniklerini Belirleme
- D2- Değişik Ölçme Tekniklerini Kullanarak Öğrencinin Öğrenmelerini Ölçme
- D3- Verileri Analiz Ederek Yorumlama, Geri Bildirim Sağlama
- D4- Sonuçlara Göre Öğretme-Öğrenme Sürecini Gözden Geçirme

E- Okul-Aile ve Toplum İlişkileri

- E1- Çevreyi Tanıma
- E2- Çevre Olanaklarından Yararlanma
- E3- Okulu Kültür Merkezi Durumuna Getirme

E4- Aileyi Tanıma ve Ailelerle İlişkilerde Tarafsızlık

E5- Aile Katılımı ve İşbirliği Sağlama

F- Program ve İçerik Bilgisi

F1- Türk Millî Eğitimin Amaç ve İlkeleri

F2- Özel Alan Öğretim Programı Bilgisi ve Uygulama Becerisi

F3- Özel Alan öğretim Programını İzleme, Değerlendirme ve Geliştirme¹

Öğretmenlik mesleği genel yeterliklerini içeriği MEB tarafından şöyle belirlenmiştir;

A. Kişisel ve Mesleki Değerler - Mesleki Gelişim: Öğretmen, öğrencileri birey olarak görür, değer verir. Öğrencilerin sosyal ve kültürel farklılıklarını, yaptıklarını ve ilgilerini dikkate alarak en yüksek düzeyde öğrenmeleri ve gelişmeleri için çaba harcar. Öğrencilerinde geliştirmek istediği kişilik özelliklerini kendi davranışlarında gösterir. Diğer öğretmen, yönetici ve uzmanların başarılı deneyimlerinden yararlanır. Öz değerlendirme yaparak değişim ve sürekli gelişim için çaba harcar. Yeni bilgi ve fikirlere açıktır, kendisini ve kurumu geliştirmede etkin rol oynar. Mesleği ile ilgili mevzuatı (yasa, yönetmelik, genelge v.b.) izleyerek bunlara uygun davranır.

B. Öğrenciyi Tanıma: Öğretmen, öğrencinin tüm özelliklerini, ilgi, istek ve ihtiyaçlarını bilir, geldiği ailenin ve çevrenin sosyo - kültürel ve ekonomik özelliklerini tanır.

C. Öğrenme ve Öğretme Süreci: Öğretmen, öğretme ve öğrenme süreçlerini plânlar, uygular ve yönetir. Öğrencilerin öğrenme sürecine etkin katılımını sağlar.

D. Öğrenmeyi, Gelişimi İzleme ve Değerlendirme: Öğretmen, öğrencilerin gelişim ve öğrenmelerini değerlendirir. Öğrencilerin kendilerini ve diğer öğrencileri değerlendirmelerini sağlar. Ölçme sonuçlarını daha iyi bir öğretim için kullanır; sonuçları öğrenci, veli, yöneticiler ve öğretmenlerle paylaşır.

¹ <http://otmg.meb.gov.tr/YetGenel.html> adresinden 15.12.2013 tarihinde erişilmiştir.

E. Okul-Aile ve Toplum İlişkileri: Öğretmen, okulun bulunduğu çevrenin doğal, sosyokültürel ve ekonomik özelliklerini tanır. Aileleri ve toplumu eğitim sürecine ve okulun gelişimi ile ilgili çalışmalara katılmaları yönünde teşvik eder.

F. Program ve İçerik Bilgisi: Öğretmen, Türk Millî Eğitim Sisteminin dayandığı temel değer ve ilkeler ile özel alan öğretim programının yaklaşım, amaç, hedef, ilke ve tekniklerini bilir ve uygular (MEB, 2006).

Olmak üzere 6 ana yeterlik alanı, bu yeterliklere ilişkin 39 alt yeterlik ve 244 performans göstergesi şeklinde belirlenmiştir.

Öğretmen Yeterlikleri;

- Millî eğitim hedeflerinin desteklenmesine katkı sağlamak,
- Ulusal iş birliği ve bilgi paylaşımını daha etkin olarak gerçekleştirmek,
- Öğretmenlerin niteliği ve kalitesi için kıyaslama, karşılaştırma yapılabilecek bir yapı / sistem oluşturmak,
- Öğretmenlik mesleğinin statüsü ve kalitesi açısından toplumsal beklentilerde tutarlılık oluşturmak,
- Öğretmenlerin mesleki gelişimlerinde esas alınacak açık, anlaşılır ve güvenilir bir kaynak oluşturmak,
- Ulusal düzeyde profesyonel öğretmenlik seviyesinin tartışılmasında kullanılacak ortak terim ve tanımlamaları içeren bir dil birliği sağlamak,
- Öğretmenlerin bilgi, beceri, tutum ve değerlerini tanımlayarak, toplum tarafından fark edilmesini ve toplumun gözünde statülerinin yükseltilmesini sağlamak,
- Öğrencilerin öğrenmeyi öğrenmesi için fırsatlar sağlamak,
- Öğretmenlerin görevlerini şeffaflaştırarak veliler ve toplum için kalite güvencesini oluşturmak

gibi pek çok amacın gerçekleştirilmesi için hazırlanmaktadır.

Yukarıda belirtilen amaç, yöntem ve süreçte hazırlanan Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri'nin;

- Öğretmen yetiştirme politikalarının belirlenmesinde,

- Öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarının hizmet öncesi öğretmen yetiştirme programlarında,
- Öğretmenlerin hizmet içi eğitiminde,
- Öğretmenlerin seçiminde,
- Öğretmenlerin iş başarımlarının, performanslarının değerlendirilmesinde,
- Öğretmenlerin kendilerini tanıma ve kariyer gelişimlerinde kullanılması düşünülmektedir.
- Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri, eğitim sürecinde yer alan tüm paydaşların eleştirel görüş ve önerilerine açık olup sürekli olarak geliştirilmek ve güncelleştirilmek üzere hazırlanmıştır (MEB, 2006)

2.2 Özel Alan Yeterlikleri

Özel alan kavram olarak bireyin bilgi sahibi olduğu, ihtisas yaptığı alanı ifade etmektedir ve her alanın kendine has belli başlı özellikleri bulunmaktadır. Bu alanda ihtisas yapan kişiden belirli özellik, davranış ve yöntemleri bilmesi beklenir.

Öğretmenin, öğreteceği alanın temel kavramlarını, araştırma, inceleme araçlarını ve yapılarını anlaması ve alanın bu özelliklerini öğrenciye anlamlı gelecek biçimde öğrenme deneyimi yaratması beklenmektedir. Bu bağlamda öğretmenin, öğrettiği alanın belli başlı kavramlarını, varsayımlarını, tartışmalarını, araştırma ve inceleme yöntemlerini bilmesi, bir bilgiye ait kavramsal çerçevenin, öğrencinin öğrenmesini nasıl etkilediğini anlaması, öğreteceği alanla ilgili bilgileri, diğer konu alanlarıyla ilişkilendirmesi, alanının okul çapında uygulanan program içindeki yerini anlaması beklenmektedir.

Öğretim sürecinde, öğretmenin kullanması öngörülen özel alana ilişkin bilgi ve becerileri şöyledir:

1. Temel bilgileri, kavramları, ilkeleri değişik biçimlerde açıklama,
2. Farklı görüş, kuram, öğrenme yolları, araştırma ve inceleme yöntemlerini açıklama,
3. Öğrenme kaynaklarını ve öğretim malzemelerini değerlendirme ve seçme,
4. Alanında araştırma yaparak bilgi üretme,

5. Öğrencileri alanla ilgili sorular sormaya, düşünceleri farklı perspektiflerden görmeye ve bilgi üretmeye özendirilecek programları kullanma ve geliştirme,
6. Öğrencinin, gerekli bilgi ve becerileri başka alanlarla ilişkilendirmesine olanak verecek disiplinler arası öğretim deneyimleri yaratma,
7. Alana ilişkin problemleri tanıma, çözüm yolları arama, uygun çözüm yolunu seçme, uygulama ve değerlendirme (Şişman, 2010: 257).

Ayrıca Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan kitapçıkta Özel Alan Yeterlikleri ile ilgili şu açıklamalar yapılmış ve konunun önemi vurgulanmıştır:

Öğretmenlik kendi gelişim alanını belirleyip, bu alanda gelişimini sağlamak için sahip olması gereken bilgi, beceri ve tutumları içeren “Öğretmenlik Mesleğinin Genel Yeterlikleri” ve ilköğretim kademesi öğretmenlerine yönelik 16 alanda “Özel Alan Yeterlikleri” geliştirilmiştir.

Genel Yeterlikler ve Özel Alan Yeterlikleri bir bütün teşkil etmekte ve birlikte değerlendirmeyi gerektirmektedir. Bunlardan Özel Alan Yeterlikleri, alanına özgü olarak, öğretmenlere gelişim hedefleri göstermek için hazırlanmıştır.

Özel Alan Yeterliklerinde;

- yeterlik alanı,
- kapsam,
- yeterlikler,
- performans göstergeleri,

bulunmaktadır.

Her bir yeterlik için A1, A2, A3 olarak düzeylendirilen performans göstergeleri belirlenmiştir. Performans göstergelerinde ilköğretim ve okul öncesi öğretim programları esas alınmıştır.

A1 düzeyi: Öğretmenin öğretim programına ilişkin uygulamalarındaki farkındalığı ve öğretmenlik mesleğine ilişkin sahip olduğu temel bilgi, beceri ve tutumları gösteren performans göstergesini içerir.

A2 düzeyi: Öğretmenin A1 düzeyindeki bilgi ve farkındalığının yanı sıra, öğretim sürecindeki uygulamalarında edindiği mesleki deneyimlerle programın gereğini yerine getirdiği, uygulamalarını çeşitlendirdiği, öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate aldığı performans göstergelerini içerir.

A3 düzeyi: Öğretmenin A2 düzeyinde geliştirdiği uygulamalarını, öğretimin farklı değişkenlerini de göz önünde bulundurarak özgün bir şekilde çeşitlendirmesini gerektiren performans göstergelerini içerir. Bu düzeydeki performans göstergelerine sahip olan öğretmen, özgün yorumuna dayalı yeni uygulamalarla alanına katkı sağlayabilir; meslektaşları, veliler, sivil toplum kuruluşları ve diğer kurumlarla sürekli işbirliği yapabilir.

A3 düzeyi, A2 ve A1 düzeylerini, A2 düzeyi de A1 düzeyini kapsar. Performans göstergelerinin A3 düzeyi, en üst düzey olarak gösterilmişse de gelişimin üst sınırı değildir².

Yapılan bütün bu çalışmalar 13-16 Nisan 2004 tarihli Millî Eğitim Bakanlığı'nın düzenlediği yeterlik belirleme çalışmalarıyla başlamış ve geliştirme çalışmaları hâlen devam etmektedir. Ancak 2004 yılında itibaren geliştirilme süreci başlayan, okullarda uygulanmaya çalışılan ve öğretmenlere yol gösterici niteliği olan bu çalışmaların kâğıt üzerinde kalan fikirlerden ibaret olup olmadığı tartışılması gereken bir husustur.

2.3 Özel Alan Yeterliklerinin Gerekliği

Bir ülkenin gelişmesi eğitim sisteminin yetiştirdiği bireylere bağlı olduğundan eğitim sistemi ne kadar geliştirilirse o ülkede o oranda gelişecektir. Eğitim sisteminin gelişmesi de o ülke okullarında görev yapan öğretmenlerin gelişmişliğine bağlı olacaktır. Her bir dal öğretmenin kendi alanında belirlenen yeterlikleri bilmesi ve bu doğrultuda kendisini, öğrencisini, sınıfını, okulunu geliştirme çalışması sistematik olarak ilerlemenin temel taşlarından olacaktır. Çünkü geleceğin bireylerini yetiştiren kişiler bu günün öğretmenleridir ve o bireyler ne kadar eğitilmiş, bilgili, kültürlü olursa kendi çocuklarını da o derecede eğitecektir.

² http://otmg.meb.gov.tr/belgeler/ogretmen_yeterlikleri_kitabi/Öğretmen_Yeterlikleri_Kitabı_özel_alan_yeterlikleri_ilköğretim_açıklama_parça_3.pdf adresinden 17.12.2013 tarihinde erişilmiştir.

Benzer şekilde bir öğretmen de kendini bilir, ne bilip ne bilmediğini bilirse o derecede kendini yetiştirecektir. Öğretmen yeterliklerinin tanımlanması, özellikle nasıl bir öğretmen istendiğini belirlemek için ve meslekte başıboşluğu önlemek için son derece önemli bir adımdır (Şişman, 2009).

Ayrıca Millî Eğitim Bakanlığı'nın hazırladığı, öğretmenlere yol gösterecek olan Öğretmen Yeterlikleri ile daha kaliteli ve yetkin öğretmen buna bağlı olarak da daha kaliteli eğitim ve kaliteli insan yetiştirme amaçlanmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı yeterlikleri şu şekilde tanımlamaktadır;

Öğretmenlik mesleğinin niteliğinin yükseltilmesi, öncelikle öğretmenlerin sahip olması gereken genel ve özel alan yeterliklerin bilinmesi, daha sonra, bu yeterliklerin, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim programlarıyla, öğretmen adaylarına ve öğretmenlere kazandırılması ile mümkündür.

Eğitim ve öğretimin bütün boyutlarıyla dinamik bir yapıya sahip olması, bu süreçte önemli bir rol üstlenen öğretmenin görevinin ve bu görevin gerektirdiği niteliklerin sürekli sorgulanmasını ve geliştirilmesini gerekli kılar. Bunun içindir ki, Millî Eğitim Bakanlığı'nın Üniversitelerle iş birliği yaparak, öğretmen yeterlikleri üzerine yürüttüğü çalışmalar süreklilik göstermektedir³.

Yapılan paydaş çalışmalar neticesinde bir öğretmende olması gereken genel yeterlikler belirlenmiş ve öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarıyla paylaşılmıştır. Ancak burada belirtilmesi gerekli görülen bir konu da şudur ki yüksek öğretim kurumları bu yeterlikleri öğrencileriyle paylaşmamış ve bu yeterliklerin varlığından habersiz öğrenciler yetiştirmeye devam etmiştir. Yetiştirilen veya yetiştirilmeye çalışılan öğretmen adayları bu çalışmanın varlığından çok sonraları belki de hiç haberdar olamamaktadır.

MEB öğretmen yeterliklerinin belirlenmesi ile öğretmenlerin nitelik sorununun büyük oranda aşılabileceğini ve bu yeterliklerin ilgili kurum, kuruluş ya da şahıslarca yukarıda belirtilen kullanım alanlarında kendiliğinden uygulamaya konulacağını varsaymıştır. Ne var ki, üzerinden neredeyse 10 yıl gibi uzun bir süre çalışılan ve ciddi

³ http://otmg.meb.gov.tr/belgeler/ogretmen_yeterlikleri_kitabi/Öğretmen_Yeterlikleri_Kitabı_genel_yeterlikler_parça_2.pdf adresinden 12.12.2013 tarihinde erişilmiştir.

miktarda maddi kaynak ve insan gücü tahsis edilen bu çalışmalar öğretmen yeterliklerini ve bu yeterliklerin muhtemel kullanım alanlarını tanımlamanın ötesine gitmemiştir (SETA, 2010).

Geliştirmeye açık olduğu için ve öğretmenlere kılavuzluk edeceği için önemli olan bu çalışmanın bazı sınırlılıkları vardır.

Ancak bu yeterliklerin tanımlanan muhtemel kullanım alanlarında nasıl uygulamaya dönüştürüleceği yeterliklerin hazırlanması esnasında ele alınmadığından, bu yeterliklerle ne yapılacağı hususunda bir belirsizlik söz konusudur. Örneğin, öğretmen yetiştiren yüksek öğretim kurumlarının bu yeterliklere sahip öğretmenleri yetiştirebilmek için programlarında ne tür değişikliklere gideceği ve bunu nasıl gerçekleştireceği bilinmemektedir. Ayrıca bu programlardan mezun olan öğretmen adaylarının veya mevcut öğretmenlerin bu yeterliklere sahip olup olmadığının hangi yöntemlerle tespit edileceği veya bu yeterliklere sahip olmayan öğretmenlerin nitelik olarak istenilen yeterlik düzeyine ulaştırılması için ne tür uygulamalar ve yaptırımlar olacağı bilinmemektedir.

Ayrıca öğretmen yeterliklerinin öğretmeni mekanik bir varlık olarak kurguladığı ve mesleğini icra etme hususunda öğretmeni sınırladığı yönünde dikkate değer eleştiriler vardır (Şişman, 2009). Öğretmenlik belirli yeterlikler veya standartlar doğrultusunda dar bir kalıba sokulamayacak kadar zengin değerler içeren bir meslektir. Öğretmen ile öğrenci arasındaki ilişkinin “bir bilgi kaynağından bir alıcıya bilgi aktarımı” olarak resmedilmesi ve buna indirgenmesi oldukça sorunludur. Çünkü her şeyden önce, sınıf içerisinde ve dışarısında öğretmen ile her bir öğrenci arasındaki ilişki, oldukça karmaşık etik değerler yumağı üzerine inşa edilmiştir. Bu değerlerin belirli yeterlikleri ölçü alarak mekanik düzeyde ele alınması neredeyse imkânsızdır. (SETA,2010: 23)

Sınırlılıkları ve eksikleri belirtilen bu çalışmanın ülkemizde ilk defa yapılan bir çalışma olması ve geliştirilmeye açık olması, eksikliklerinin giderilmesi durumunda öğretmenlerimize ciddi manada katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışma bu haliyle bile eğitim sistemimizde atılmış önemli adımlardandır. Çünkü bu zamana kadar öğretmenlik mesleğinin standartları belirlenmemiş ve genel bir taslak üzerinde yazıya dökülmemiştir.

Millî Eğitim Temel Yasasının 45. Maddesi öğretmenlerin nitelikleri ve seçimlerini düzenleyen hükümleri içermektedir. Öğretmenlerin seçiminde, öğretmen adaylarında genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon bakımından aranacak niteliklerin Millî Eğitim Bakanlığınca tespit olunacağı hükmü bulunmasına karşılık, söz konusu niteliklerin nelerden oluştuğu araştırmanın yapıldığı 1987 yılına kadar belirlenmemiştir.

Başka bir deyişle öğretmen olarak kendisine görev verilecek öğretmen adayında hangi mesleki niteliklerin bulunmasının zorunlu olduğu bilinmemekte ve sözde mesleğe girişte yapılmakta olan test sınavlarında nelerin ve neden ölçüldüğü de anlaşılmamaktadır.

Oysa mesleğe girişte esas alınacak ölçütlerin bilinmesi, öğretmen adaylarının ne şekilde yetiştirileceği konusunda önbilgiler vereceğinden son derece gereklidir. Bu durum belli düzeyde ve nitelikli öğretmen yetiştirilmesinde önemli bir engel oluşturmaktadır (Yılman, 2006: 74-75)

Yukarıda yapılan alıntı da söylenenleri destekler niteliktedir ve bu çalışmanın birçok yönden öğretmen yetiştirme konusunda katkı sağlayacağını bir defa daha açıklamaktadır. Özel Alan Yeterliliklerinin belirlenmesinin getireceği katkıları üç farklı açıdan incelersek Özel Alan Yeterliliklerinin gerekliliğini üç başlık altında değerlendirebiliriz. Öğretmenler için faydaları, öğretmen yetiştiren kurumlar için faydaları, öğretmen istihdam eden devlet kuruluşları için faydaları.

2.3.1. Öğretmenler İçin Gerekliliği

Her şeyden önce öğretmenlerin kendilerini sorgulamasını sağlayacaktır.

Alanı ile ilgili bilgilerini sorgulamasını sağlayacak ve alanı ile ilgili eksiklerini gidermesine katkı sağlayacaktır.

Öğrenci yetiştirme tavrını düşünmesini sağlayacaktır.

Genel olarak çizilen öğretmen portresindeki mevcut durumunu sorgulayacak ve bu portrenin neresinde olduğunu belirleyecektir. Buna göre kendisini yetiştirmek için davranışlar sergileyecektir.

Alanı ile diğer alanlar arasında bağlantı kurmasına katkı sağlayacaktır.

Dilin ve kültürün derin yapısını incelemesine ve bu konuları öğretmedeki tutumunu sorgulamasına gerekli düzenlemeleri yapmasına katkı sağlayacaktır.

Bulunduğu ortamda kullanabileceği materyalleri öğretime katmasına fayda sağlayacaktır.

Mevcut sınıflarındaki öğrencilerin okuma, yazma, konuşma alanlarındaki gelişim ve değişimine dikkatte bulunmasına ve bu alanların gelişimi için çalışmasına katkı sağlayacaktır.

Sınıfın ve öğrencilerinin iletişim becerileri üzerine düşünmesine, bu alanların gelişimi için çabasına katkıda bulunacaktır.

Kültürel öğeleri öğrencilerine hangi düzeyde aktardığına dikkat etmesine katkı sağlayacaktır.

Öğrettiklerinin öğrencilerin sosyal yaşantısı ve sosyal becerilerine katkısı üzerine düşünmesine ve geliştirmesine katkı sağlayacaktır.

Daha kaliteli ve bilgili öğrenciler yetiştirmesine katkıda sağlayacak, öğrenciler sosyal yaşama atıldıklarında kültür seviyeleri gelişmiş bireyler olarak sosyal çevrelerinde yer almasına katkı sağlayacaktır.

2.3.2. Öğretmen Yetiştiren Kurumlar İçin Gerekliliği

Yetiştirilmesi beklenen öğretmen profili belirlenmiş olduğundan öğretmen adaylarına verilmesi gereken eğitimi ve öğretmen adaylarını hangi doğrultuda yetiştirileceğinin bilinmesi açısından fayda sağlayacaktır.

Öğretmen adaylarına belirlediği müfredatların yeterliliğini görmesi bakımından gereklidir.

Öğretim elemanları ve derslerin yeterliliğini sorgulaması açısından katkı sağlar.

Çıktıların yani öğretmen adaylarının yeterlik kontrolü daha kolay yapılır ve istenen yeterliklere sahip olup olunmadığı belirlenebilir.

Ders, içerik ve müfredatın düzenlenebileceği temel dayanak noktası olduğundan bu araçlar daha kolay ve etkin olarak düzenlenebilir.

Mezunlardan ne beklendiği bilinir.

Öğretmen yetiştirme sürecindeki eksik ve aksayan yönlerin görülmesine yardımcı olur.

Bu eksiklere ve aksayan yönlere göre düzeltmeler daha kolay yapılabilir.

İdeal öğretmen modeline ulaşmaya çalışılır.

Daha kaliteli ve yetkin öğretmenler yetişir ve buna bağlı olarak öğretmen kalitesi artar.

Profesyonel öğretmenler yetiştirilebilmesine katkı sağlar.

2.3.3. Öğretmen İstihdam Edecek Kurumlar İçin Gerekliliği

Buradaki gereklilikler daha çok uzak hedeflerle ilgilidir diyebiliriz. Bu faydaların en başında öğretmen istihdam edecek kurumların genel bir profil çizmesi ve bir öğretmenden istediği nitelikleri belirtmesi açısından önemlidir.

Ayrıca eğitim kurumlarının kalitesinin artmasına yardımcı olabilir.

Öğretmenlerin kalitesinin artmasına katkı sağlayabilir.

Öğretmen istihdamına fayda sağlayabilir.

Ülke geleceğine büyük ölçüde faydalı olabilir.

İleriye dönük politikalar belirlenmesine katkı sağlayabilir ve bu politikalar doğrultusunda daha kaliteli öğretmen yetiştirilmesi daha kaliteli öğrencilerin mezun olmasına sağlayacak, bununla birlikte mezun olan öğrenciler ülkemizdeki kültürlü vatandaşlar arasına katılacaktır. Bu da medeniyeti önemli ölçüde geliştirecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TÜRKİYE'DE ÖĞRETMEN YETİŞTİRME

Günümüz eğitim sisteminin temelleri diyebileceğimiz okulların kuruluşuna Osmanlı'nın çöküş dönemlerinde II. Mahmut'un yaptığı ıslahat hareketlerinde rastladığımızı söylenebilir. Batının bilimde Osmanlıyı geçmesi ile eğitim sisteminde gerekli düzenlemeyi yapmak için öğrenciler gönderilmiş, batı tarzı eğitim kurumları açılmış ve uzmanlar getirilerek eğitim sistemi düzeltilmeye çalışılmıştır. Günümüz eğitim sisteminin ilk örneklerinden sayılan okulların kuruluşu da bu yıllarda olmuştur denilebilir.

Günümüz öğretmenlik sistemine doğru açıdan bakabilmek için bu mesleğin Osmanlı Devleti'nde okullaşmanın başladığı ve öğretmen ihtiyacının doğduğu tarihlere bakmak ve Cumhuriyet tarihimizdeki gelişimini incelemek gerekir.

Tanzimat dönemi, Türk eğitim tarihi açısından ve özellikle öğretmen yetiştirme konusunda ileri adımların atıldığı bir dönem olması nedeniyle ayrı bir önem taşımaktadır.

Gerçekten Sultan II. Mahmut'la başlayan yenilik hareketlerine Tanzimat'la hız kazandırılmış ve birçok Batı örneği okullar ve kurumlar açılmıştır. Bunun bir sonucu olarak 1839'da Evkaf-ı Hümayun Nezareti bünyesinde ve Meşihat makamının denetimi altında, gelecekte Millî Eğitim Bakanlığının çekirdeği sayılabilecek Mekatib-i Rüştîye Nezaretinin kurulduğunu görüyoruz.

Gülhane Hatt-ı Hümayununun (1839) yayımlanmasından sonra eğitim alanında yapılması kararlaştırılan yenilikleri gerçekleştirmek, okul sayılarını arttırmak, eğitim ve öğretim bakımından gerekli kuralları koymak üzere Geçici Maarif Meclisi oluşturulmuş, 1846 yılında da doğrudan doğruya ve sürekli olarak eğitim işlerini yürütmek üzere Meclis-i Maarifi Umumiye kurulmuştur. Bunu 8 Kasım 1846 tarihinde genel müdürlük düzeyinde kurulan Mekatib-i Umumiye Nezareti izlemiştir (Yılman, 2006: 60-61).

Yukarıdaki bilgilerden hareketle Eğitim Bakanlığımızın 150 yılı aşkın geçmişe sahip olduğu görülmektedir. Ancak bizler şunu dikkatle incelemeliyiz; 150 yıl önce eğitim olarak neredeydik, şimdi neredeyiz? Bir asrı aşmış olan bir bakanlığın ilk açıldığında gündeminde olan meseleler nelerdi, şu anda gündeminde olan meseleler nelerdir? Bu sorulara verilecek cevaplar eğitim tarihimizdeki gelişmeyi veya yerinde saymayı gözler önüne serecektir.

1847'de şimdi İlkokul dediğimiz Rüştîye Mektepleri açıldığı zaman sayıları pek az olan bu mektepler için şuradan buradan, Medreseden, Tekkeden, Memurdan ve Askerden derme çatma Muallimler bulunmuş idi. Fakat bunun çıkar bir yol olmadığı hemen anlaşılacak 1848'de bu mekteplere muallim yetiştirmek üzere Darülmualimin açıldı (Engin, 1977: 1772).

Görüldüğü üzere o tarihlerde öğretmenlik bir meslek olarak algılanmamaktaydı yaygın görüş herhangi bir memuriyette bulunan bir kişi rahatlıkla öğretmenlik yapabilir şeklindeydi. Ancak gözlerden kaçan şudur ki öğretmenlik memuriyet mesleği değildir. Belleklere kazınmış olan memur imajının çok dışında, çok daha meşakkatli, profesyonellik gerektiren, uzmanlık işidir. Herkes öğretmen olamaz ve herkes öğretmenlik mesleğini kaldıramaz.

Her şeyden önce öğretmen olacak kişide vicdan ve ülke sevgisi olmalıdır. Çünkü vicdanı olmayan bir kişi bu mesleğin sorumluluklarını ve üzerine düşen görevi hakkıyla yapmanın gereklerini umursamaz. Ülkesini sevmeyen bir kişi pek ala bu mesleği menfi işler yapmak için kullanabilir. Genç dimağları zehirleyebilir. Bu açıdan bakarak öğretmenliğin önemi ve ülke geleceği açısından değerine tekrar tekrar vurgu yapmak gerekli görülmektedir.

Konumuz açısından en önemlisi, bu dönemde bakanlık yapmış olan Kemal Efendi'nin öncülüğünde İstanbul'da Fatih'te ilk defa bir öğretmen okulunun Darülmualimin adı altında 16 Mart 1848 tarihinde açılmış olmasıdır.

Önceleri Darülmualimin-i Âli (Yüksek öğretmen okulu) olarak açılmış bulunan okulun daha sonra 1868'de ilkokullara öğretmen yetiştirmek amacıyla Darülmualimin-i İptidaiye bölümünün hizmete sokulduğu görülmektedir. Bunları öteki öğretmen okullarının açılması izlemiştir.

İkişer yıl süreli fen ve edebiyat bölümleri bulunan yüksek öğretmen okulunun amacı liselerde daha yüksekokullara öğretmen yetiştirmektir. Bu okulların öğrencileri İkinci Meşrutiyet'in ilanından itibaren, bilim dalları ile ilgili derslerini fakültelerde görmeye başlamışlardı (Yılman, 2006: 61).

1924-1925 öğretim yılından başlayarak Yüksek Muallim Mektebi adını alan bu kurum öğrencileri, ayrıca okullarında öğretmenlik bilgisi (Pedagojik formasyon) dersleri almaktan sorumlu tutulmuşlardır. Böylece alan bilgilerini akademik personel olan üniversite elemanlarında, mesleki eğitimi ise okullardan uzman eğitimcilerden alarak öğretmen olmaya hak kazanabilmektedirler. Öğrenciler aynı zamanda zorunlu hizmetle yükümlü olup atanılan yere gitmek zorundadırlar.

17 Mart 1857'de Maarif-i Umumiye Nezareti kurulmuş ve 3 Mart 1861 tarihinde bu bakanlığın göreviyle ilgili olarak yayımlanan talimatın bir maddesinde; okullarda öğretimin Türk dili ile yapılacağı ve bu amaçla gerekli kitapların dilimize çevrileceği, öğretmenlerin de Türk dili ile öğretim yapmaya yetenekli kişilerden seçileceği bildirilmektedir.

Zaman içinde Maarif Nezaretinin kurulmasıyla eğitim sisteminin düzenlenmesi konusunda gerek görüldükçe yeni talimatlar ve padişah emirnameleri yayımlanmıştır. Bunlardan en önemlisi devrin Maarif Nazırı Saffet Paşa tarafından hazırlanan ve 1 Eylül 1869 tarihinde yürürlüğe giren yeni Maarif-i Umumiye Nizamnamesidir. Bu nizamname; düzenleme, yönetim ve denetim işlerinin hepsini bir bütün halinde kapsamaya yönünden Türk eğitim tarihinde önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir.

Yine ilk defa bu nizamname ile öğretmenlerin mesleki itibarları ve terfilerinin ele alındığı ve öğretim yöntemlerinin belirlendiği bilinmektedir. Nizamnamenin eğitime yeniden bir çeki düzen vermesi ve bir takım kurallara bağlamak istemesi bir yenilik sayılır (Yılman, 2006: 62).

Bunu 1870'de açılan Darümuallimat takibetti. Daha sonra Vilâyet hatta bir kısım sancak merkezlerine de Darümualliminler açılarak muallim yetiştirmeğe büyük hız verildi.

Darülmualim ve Darül Muallimat'tan çıkanlar gittikçe artan Erkek ve Kız Rüştîyelerine bile yetişmezken 1833'den sonra İdadilerin geniş ölçüde açılmasına ehemmiyet verilmesi muallim meselesini müşkül hale sokmuştu. 1900'de İstanbul'da açılan Darülfünun'dan çıkanlara da muallimlik meslek olarak gösterildi ise de bunların sayısı pek azdı.

Bununla beraber o devirlerde muallimsizliğin çaresi bir dereceye kadar bulunabilmişti. Şöyle ki: Vilâyet ve Sancak merkezlerinde açılan İdadilere; kıdemli ve tecrübeli Rüştîye Muallimelerinden, camilerde ders okutan Müderrislerden, tekke mensuplarından Müftülerden, o şehirdeki askerlerden, bilhassa Erkânıharp Zabitlerinden, Vilayet maiyetinde çalışan Mülkiye Mektebi mezunlarından ve umumiyetle memurlar arasından o zaman için istenildiği kadar muallim bulunabiliyordu. Mesela Din Dersleriyle Arapçayı Dersiamlar yani sarıklı hocalar, Farsçayı çok kere Derviş denilen Tekke mensupları faraza bu Mevlevi Dervîşi, Fizik, Kimya, Hayvanat, Nebatat..., gibi müspet ilimleri umumiyetle Zabit veya Asker yahut Sivil Doktor, hatta Baytar ve Eczacılar, Dil, Edebiyat ve Tarih gibi dersleri Vilayet Memurları, Mektupçular ve Fransızca'yı yine bu memurlar, bilhassa Vilâyet Umuru Ecnebiye Müdürleri okuturlardı. Gerek Fransızca'yı gerek sonraları programa konulmuş olan Rumca, Bulgarca ve Ermeniceyi İslâm olmayan yerli ve yabancı kimseler de okutabiliyordu. Ve böylelerini bulmakta güçlük çekilmiyordu.

Tahsil, menşe ve meslekleri ayrı olan bu muallimler arasında terbiye ve tedriste, hele millî terbiyeyi telkinde, fikir birliği, söz birliği bulunmayacağı şüphesizdir. Medresede okumuş ve İdadilerde Din Derslerini okutmağa memur edilmiş olanlar garp kültürüne ve müspet ilimlere aykırı hareket ettikleri gibi sivil ve asker muallimler de şark kültürü bakımından onlarla bağdaşamıyorlardı. Talebe ise hangisini dinleyeceğini, kime kıymet vereceğini tayinde güçlük çekiyordu (Engin, 1977: 1772-1773).

Millî eğitim alanındaki iyileştirme çabalarına I. Meşrutiyet zamanında da devam edilmiştir. Bu devirdeki en önemli gelişme 25 Mart 1879'da yürürlüğe giren Rumeli-i Şarki Vilayetinin Mehadi-i Tedrisi hakkındaki kanun olup bundan öncekilere daha derli toplu bir biçimde eğitim, öğretim, program, ders kitabı ve öğretmen yetiştirme ile ilgili maddelere yer vermiştir.

Gerçekten anılan kanunun 94. Maddesinde, muallim mektepleri mekatibi iptidaiye ehliyetli muallim ve muallimler yetiştirmeye mahsus bir nevi tesisattır, denilerek öğretmen yetiştirilmesi işi hemen hemen ilk defa devletin sorumluluğuna verilmiş ve bu konuda ileri bir adım atılmıştır.

II. Abdülhamit devrinde birçok defa sadrazamlığa getirilen Sait Paşa'nın hazırlayıp padişaha sunduğu, eğitim sisteminde yenilik yapılmasına ilişkin tasarısında göze çarpan en önemli nokta ise, öğretmen okullarının ilkokullara ve ortaokullara öğretmen yetiştireceği, liselerden mezun olan öğrencilerin öğretmenlik sınavı vererek bu okullara kabul olunacağı ve böylece öğretmen olabileceklerin hükme bağlanmasıdır. Burada yine ilk defa, ortaöğretime öğretmen yetiştirmekten söz edildiği görülmektedir.

Aynı şekilde, 1904 yılında padişahın emriyle Maarif Nazırı Haşim Paşa'nın başkanlığında toplanan bir komisyonun adlıığı kararlar arasında; öğretim hizmetlerinde çalıştırılan öğretmenlerin durumları incelenmeli, öğretmenlerin durumları incelenmeli, bunlar arsında vicdan ve düşünce sağlığına sahip olmayanların yerine, istenilen nitelikteki kişilerin görevlendirilmesi sağlanmalıdır maddesinin bulunması ciddi ilgi çekicidir. Çünkü böylelikle öğretmenlerin akıl ve ruh sağlığı bakımından normal olmaları gerektiği vurgulanmaktadır (Yılman, 2006: 63).

Muallimlik mesleğinin bu vaziyeti 1908 Meşrutiyet İnkılâbına kadar böylece devam etti. O tarihten sonra muallimliğe ve onları yetiştiren Darülmuallimin'e oldukça kıymet ve ehemmiyet verilmeye başlandı. Orta ve Yüksek Muallim mektepleri açıldı. Bunların tahsilleri Darülfünunun tedrisatiyle birlikte yürütüldü. Fakat bir yandan da açılan mekteplere lüzumu kadar muallim bulmağa bu kadarı da kâfi gelmiyordu. Memur, Zâbit, Müderris ve Derviş muallimler eskisi kadar olmamakla beraber yine oldukça çok miktarda mekteplere devam ediyorlardı. Bu yola gidilmesinde idare bakımından faydalar da görülüyordu. Çünkü bu sonraki muallimlerin maaş ve maişetleri asıl memuriyetlerince temin edildiğinden ikinci ve ek bir memuriyet olan muallimlikten pek az bir maaş veya ücret almakla iktifa ediyorlardı. O gibiler memuriyetlerini terk ettirerek tamamiyle muallimliğe bağlamak mekteplerin tahsisatını bir değil, birkaç misli arttırmak demek olurdu. Bunu ise o sırada Hükûmetin malî vaziyeti uygun değildi.

Şimdi İlkokul dediğimiz Sıbyan Mektepleri ise büsbütün cahillerin ve mahalle imamlarıyla müezzinlerin elinde kalmıştı.

Dahası var; İstanbul'da başta Darülfünun olduğu halde hemen bütün Yüksek Mekteplerin muallimlerinin onda sekizini asıl mesleği muallimlik olmayanlar teşkil ediyordu. Hatta bu türlü muallimler yalnız bir mektepte değil birkaç mektepte birden ders okutuyorlar ve her birisinden memuriyet maaşından başka ayrı ayrı maaş veya ücret alıyorlardı. Bu türlü muallimler mektepten mektebe gezdikleri için kendilerine Seyyar Muallim deniyordu (Engin, 1977: 1772-1773).

1911 Tarihli Maarif-i umumiye Teşkilatı Nizamnamesi ile eğitim, öğretim ve Maarif Kanununa tabi bütün eğitim kurumlarını kurmak, yönetmek ve denetlemek yetkisi Maarif Nezaretine verilmiştir.

Bu dönemde Maarif Nazırlığı yapmış olan Emirullah Efendiye göre; ilk ve ortaöğretimde yapılacak reformun başarısı bu sahada gerekli öğretmenleri yetiştirmekle mümkün olabilecektir. Öğretmen okulları öğretmenlerini de ancak yüksek dereceli okullarla Darülfünun hazırlayabilirdi.

Millî Mücadele döneminde ise eğitim sisteminde tam anlamıyla bir karmaşa söz konusudur.

Bu dönemde Türk toplumuna hitap eden iki Eğitim Bakanlığı vardır. Birisi Ankara'da açılan TBMM'nin hükümetine bağlı Maarif Vekâleti diğeri İstanbul'daki Osmanlı Hükümeti bünyesindeki Maarif nezaretidir (Akyüz, 2009: 320).

Biz burada Türk eğitim tarihinde etkili olan kurumun, ileride Türk milletinin istikbaline hâkim olarak, eğitim kültür politikasına yön verecek olan Maarif Vekaleti'nin faaliyetlerini konu edineceğiz. Gerçi içinde bulunulan durum, eğitim politikası konusunda etkili faaliyete imkân vermemektedir. Ancak bu konuda ortaya çıkacak olan fikirlerin ileride hayata geçecek olması dönemin önemini arttırmaktadır

TBMM'nin açılışından hemen sonra İcra Vekilleri Heyeti oluşturulurken Maarif Vekâleti de ihmal edilmemişti. Başlangıçta birkaç gönüllü memurla da olsa maarif teşkilatı oluşmuş çalışmalarına başlamış, ilk Maarif Vekilliğine de Dr. Rıza Bey

getirilmişti. 9 Mayıs 1920 tarihinde TBMM’de okunan hükümet programında maarif için şöyle deniyordu:

“Maarif işlerindeki amacımız, çocuklarımıza verilecek eğitimi her anlamı ile dini ve millî bir hale koymaktır. Onları hayat mücadelesinde başarılı kılacak, dayanaklarını kendi benliklerinde bulduracak kudreti teşebbüs ve kendine inanma gibi karakter verecek, üretici bir fikir ve şuur uyandıracak bir seviyeye ulaştırmaktır. Bütün mekteplerimizin en ilmi ve en modern olan bu temele göre yeniden düzenlemek ve programlarını ıslah etmektir. Milletın karakterine, coğrafi şartlara, tarihi geleneklerimize, sosyal bünyemize uygun ders kitapları meydana getirmektir. Halk kütlesinden sözlükleri toplayarak dilimizin kamusunu yapmak, millî şuurı geliştirici tarihi, edebi ve sosyal eserleri erbabına yazdırmaktır. Eski eserleri kütüğe geçirmek ve korumak, Batının ve Doğunun ilmi ve fenni kitaplarını dilimize çevirmek, hâsılı bir milletin hayat ve varlığını muhafaza için en önemli etken olan eğitim işlerinde dikkat ve özel bir gayretle çalışmaktır. Bugün ise ilk işimiz mevcut okulları iyi bir şekilde idare etmektir” (Özalp ve Ataünal, 1977: 29-30).”

İlk mecliste yapılan bu konuşma aslında Millî Eğitim kelimesinin tam olarak karşılığını vermekte ve ülkede yapılacak eğitimin halk kültürüne, yaşayışına, dinine uygun biçimde olması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Çünkü okullarda verilecek eğitim eğer milletin yaşayış, kültür, örf, din ve diline uygun olmazsa çatışmalar ortaya çıkacaktır. Bu çatışmalar öğrencinin gördüğü ve duyduğu arasındaki farktan kaynaklanacaktır. Millî Eğitim kavramından hareketle ve yıllar öncesinden belirlenmiş olan ilkelere bir nebze dönüp bakılması gerekliliğidir. Yıllar öncesinden başlayan eğitimi geliştirme çalışmaları hala düzene oturtulamamış ve her gelen yönetim kafasına göre işler yapıp yetişen nesilleri heba etmektedir. Bizim eğitim sistemimizin asıl sorunu aslında ne öğreticide ne de öğrencidedir. Görüşümüze göre tek sorunumuz kemikleşmiş bir eğitim anlayışımızın olmayışı, hak etmeyen kişilerin hak etmedikleri yerlerde olması ve politikayla nesillerin heba edilmesidir.

Bununla beraber, millî eğitim davasının önemi yine bu dönemde kavranmıştır. Nitekim Millî Mücadele’nin en sıkıntılı günlerinde, Kütahya-Eskişehir yenilgilerinden hemen sonra, milletin ve pek çok aydının bile, kurtuluş ümidini yitirdiği bir dönemde, Ankara’da Maarif Kongresi’ni toplayan Mustafa Kemal, cepheden gelerek, kongrenin

açılış konuşmasını da kendisi yapmıştır.(Feyzioğlu, 1992 Akt. Özkan, 2010: 101). 16 Temmuz 1921’de toplanan bu kongrenin açılış konuşmasında Mustafa Kemal, ayrıntıları uzmanlara bırakarak bazı genel ilkelere değinmiş ve şöyle demiştir: “Yüzyıllarca süren derin idari ihmallerin devlet bünyesinde açtığı derin yaraları iyileştirme yolunda harcanan çabaların en büyüğünü hiç şüphesiz irfan yolunda kullanmalıyız.

Şimdiye kadar izlenen öğretim ve eğitim yöntemlerinin, milletimizin gerileme tarihinde en önemli etken olduğu kanaatindeyim.

Silahıyla olduğu gibi, dimağıyla da mücadele zorunda olan milletimizin, birincisinde gösterdiği kudreti ikincisinde de göstereceğine asla şüphem yoktur (Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri Akt. Özkan, 2010: 101).

Millî Eğitim alanındaki, köklü ve kalıcı yenileştirme çalışmalarının ve uygulamalarının en önemlileri Atatürk zamanında gerçekleşmiştir. Yeni Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin habercisi olarak girişilen çalışmalar, daha Büyük Millet Meclisi’nin kuruluş sıralarında başlamıştır.

Bunların ilki ‘ Mayıs 1920 tarih ve 3 numaralı kanundur. Bu Kanunla bugünkü Millî Eğitim Bakanlığı resmen kurulmuştur. Yine ortaöğretimle ilgili ilk daire bu bakanlığın kuruluşunda yer almıştır.

15 Temmuz- 15 Ağustos 1923 tarihlerinde toplanan I. Heyet-i İlmiye ’de birçok konular görüşülmüştür. Bunların içinde çalışmamızla ilgili olarak, İstanbul Kız ve Erkek Öğretmen Okullarında orta kısmın kurulması, Yüksek Öğretmen Okulu öğrencilerine mesleki (öğretmenlik) bilgisi verilmesi konuları bulunmaktadır.

En önemlisi ise temel kanunlar arasında yer alan ve 3 Mart 1924 tarih ve 430 sayılı taşıyan Tevhid-i Tedrisat Kanunu olup bununla Türkiye içindeki bütün bilim ve eğitim kurumları Millî Eğitim Bakanlığına bağlanmışlardır.

1924 yılında Ankara’da toplanmış olan II. Heyet-i İlmiye yaptığı görüşmeler sonunda:

İlk öğretmen okulları öğretim süresinin dört yıldan beş yıla çıkarılması,

Ortaokul, lise ve öğretmen okulları ders programlarının genişletilmesi ve ilk defa sosyoloji derslerinin programa alınmadı kararlarını kabul etmiştir.

789 sayılı kanunun 3 Nisan 1926 tarihinde kabul edilmesiyle Millî Eğitim Bakanlığı merkez örgütü yapısı içerisinde daimi bir Talim ve Terbiye Dairesi kurulmuştur. Bundan önceki yıllarda geçici ilmi heyetlerle yapıla gelen bütün işler kurulan bu dairenin sorumluluğuna verilmiştir.

Ayrıca 22 Haziran tarih ve 2287 sayılı kanun, bakanlığın, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin düzenlenmesi ile ilgili hizmetlerini yapma görevini Talim ve Terbiye Dairesi ve Millî Eğitim Şurasına vermiştir.

26 Aralık- 8 Ocak 1926'da toplanan III. Heyet-i İlmiye konumuz yönünden, stajyer öğretmenlere verilecek pedagojik formasyonun esaslarını tespit etme kararı almıştır.

Bu dönemde Türk Millî Eğitim sisteminde 10 yıllık bir gelişmeyi hedef alan Maarif Teşkilatı hakkında Layiha'da öğretmenlik mesleği ile ilgili olarak şu görüşlere yer verilmiştir:

Eğitim sisteminin kökten bir reforma tabi tutulması

Öğretmenlerin kültür düzeylerinin yükseltilmesi

Liselerde öğretmenlerin çocukların eğitimi ile meşgul olmadıkları

Öğretmenlerin yetiştirilmesi (Yılman, 2006: 66).

O tarihlerde ele alınan bu meseleler üzerine tartışmalar bu gün de güncelliğini korumaktadır. Bu tartışmaların devam etmesindeki en büyük etken öğretmen yetiştirme konusu ve eğitim sistemimizden istenilen verimin alınamamasıdır. Son yıllardaysa verim alamamanın yanı sıra öğrenci kalitesi de düşmüştür. Çünkü liselerde mesleki eğitime yönlendirme yapılmamakta ve liselerdeki bütün öğrenciler akademilere yönlendirilmektedir. Oysa bu yanlış bir tutumdur. Her bir ferдин yetenekleri farklıdır ve her bir öğrenciyi akademiye yerleştirmek gibi bir mecburiyettense mesleki eğitimle yönlendirme yapıp her öğrenci becerisine göre meslek dallarına yerleştirilse, akademik başarısı yüksek olanlar akademilere gönderilse bunun daha doğru bir tutum olacağı düşünülebilir.

Cumhuriyet okullarının en belirgin özelliği, Türk çocuklarını en doğru, en temiz Türk duygusunu vermektir. Fakat bu Türkçülük eğitimi şoven olmaktan uzaktır. Türk, (kendi) derin ve özlü geçmişinin soyluluğunu saklıyor; başka ırkları aşağı görmüyor; insanlığa, layık olduğu değeri veriyor. İşte, Cumhuriyetimizin ulusal eğitimde tuttuğu yol. Artık okullarımızda batı yazarlarının eserlerinden çevrilen tarih değil, Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti'nin bilimsel araştırmalarıyla ortaya çıkan Türk Tarihi okunuyor (Binbaşıoğlu, 2009: 372).

Aşağıda, eğitime gösterilen resmî amaçlar ve ilkeler ele alınacaktır.

Eğitim Bakanı İsmail Safa Özler'in 8 Mart 1923 tarihli bir genelgesinde, "eğitimin amaçları şöyle gösterilir:

Nesillerin, millî varlıkları ile çatışmayan her fikre saygılı olarak yetiştirilmesi.

Okulların, ülkeyi iktisadî esaret altında bırakmayacak kafalar yetiştirmesi.

Her şeyde güçlü ve azimli nesiller yetiştirilmesi.

Bu genelgede "öğretimin temel amacı" olarak da Atatürk'ün şu sözleri gösterilmiştir. " Bilgiyi insan için bir süsü, baskı aracı veya medenî bir zevkten ziyade maddi hayatta başarıyı sağlayan uygulamalı ve yararlanılabilir bir hale getirmek."

Eğitim Bakanı Vasıf Çınar'ın 8 Eylül 1924 tarihli genelgesinde de, eğitim ve öğretimin temel amaçları özetle şöyle gösterilir:

- Eğitimin Millî esaslara ve Batı medeniyetinin yöntemlerine dayanması.
- Okulların insan ilişkileri, toplumsal yaşama kuralları, temizlik, düzen vs. gibi hususlarda medenî ve örnek alınacak bir eğitim yapmaları.
- Çocukların kalplerinde ve ruhlarında Cumhuriyet için fedakâr olmak ülküsünü taşımaları.
- Okulların vicdan ve fikir hürriyeti ve bilinçli bir sorumluluk telkin etmesi.
- Öğretimin uygulamalı ve işe yarar bir hale getirilmesi.
- Okulların ilim ve okuma zevkini vermesi.
- Okulların, halka, sağlığın değerini ve sağlıklı olmanın yollarını öğretmesi.
- Okulların, beden ve fikrin dengeli gelişimini sağlaması.

- Okulların toplumun ve ailenin ihtiyaçlarını dinleyip göz önünde tutması.
- Okulların tasarruf, yardımlaşma ve iktisat fikirleri vermesi.
- Okulların çocuklarda hür ve makul bir disiplin oluşturması.

Yukarıdaki 1923 ve 1924 tarihli amaçlar ve ilkeler, cumhuriyetin başlarında kabul edildiği ve tabiatıyla Atatürk'ün bilgisi ve belki de talimatı ile hazırlandığı için büyük önem taşımaktadır (Akyüz, 2009: 331).

Cumhuriyet kurulduğu zaman ülkede 7'si kız, 13'ü erkek olmak üzere 20 Öğretmen Okulu vardı. Bunlardaki öğrenci sayısı 3.990 idi. Öğrenimi genelleştirmek ve yurt içine yaymak için çareler arandı. Fakat ilk 15 yılda fazla bir şey yapılamadı. Arayışlarla yıllar geçti. 1937- 1938'de açılan Köy Öğretmen Okulları, 1940'ta açılan Köy Enstitülerine dönüştürüldü. Sayıları 21'e çıktı 5-6 yıl içinde binlerce öğretmen yetiştirildi (Binbaşıoğlu, 2009: 375).

Türkiye'de 1982'ye kadar öğretmen yetiştirme işi ve öğretmen yetiştiren kurumlar, Millî eğitim Bakanlığı'nın denetiminde olmuştur. 20 Temmuz 1982'de 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yüksek öğretmen okullarından bazıları eğitim fakültesine, bazıları da eğitim yüksekokuluna dönüştürülerek üniversitelere bağlanmıştır. 1983-1984 Öğretim Yılından itibaren de bu okullarda Yüksek Öğretim Kurulu'nca (YÖK) belirlenen programlar uygulanmaya başlanmıştır. 1982 yılında, Öğretmen Okulları Genel Müdürlüğü lağvedilmiştir. Dolayısıyla 1982- 1989 yılları arasında MEB ile YÖK arasında öğretmen yetiştirme konusunda gerekli koordinasyon sağlanamamıştır. Ancak 1990'lı yıllarda bu konuda ortaklaşa çalışmalara önem verilmiştir.

Türkiye, öğretmen yetiştirme konusunda yaklaşık 150 yılı aşkın bir deneyime sahip olmasına karşılık bu konuda çeşitli sorunların olduğu açıktır. Bir taraftan bazı alanlarda bir yığılma yaşanırken bazı alanlarda açık vardır. Öğretmen yetiştirme konusunda, toplumsal değişmelere bağlı olarak bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de sürekli yeni arayışlar söz konusu olmuştur.

1980'li yılların başından itibaren öğretmen yetiştirme işi, üniversitelere devredildikten sonra eğitim fakültelerinde, üniversitelerin yapı ve işlevinden kaynaklanan bir misyon kargaşası yaşanmış, bu eğitim fakülteleri, daha çok orta öğretim kademesi için alan öğretmeni yetiştirmeye yönelmiş, bunun sonucu ilköğretim

I. ve II. Kademe bir öğretmen açığı oluşmuştur. Özellikle sınıf öğretmenliği alanında büyük bir açık meydana gelmiştir (Şişman, 2010: 245).

1980 öncesi öğrenci olaylarının gelişmesi, olayların Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı olan yükseköğretimde yoğunlaşması üzerine, bu okulların politik baskılardan kurtarılması için çalışmalara başlanmıştır 12 Eylül 1980 askerî harekâtından sonra çıkan 04.11.1981 gün ve 2547 sayılı “Yüksek Öğretim Kanunu” ile yükseköğretimle ilgi amaç ve ilkeleri belirlenen ve bütün yükseköğretim kurumlarının ve üst kurullarının örgütlenme, işleyiş, görev, yetki ve sorumlulukları ile eğitim-öğretim, araştırma, yayım, öğretim elemanları, öğrenciler ve diğer personel ile ilgili esasları bir bütünlük içinde belirleyen bir yasa çıkarılmıştır.

Bu yasa, 06.11.1981 gün ve 17506 sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanmıştır.

20.07.1982 Tarihinde 41 sayılı Kanun Hükmünde bir kararname yayımlanmıştır. Bu kararnameye göre, öğretmen yetiştiren yüksekokullar, çevrelerindeki üniversitelere bağlanmıştır. Böylece 20 Temmuz 1982 Tarihinde Millî Eğitim Bakanlığı'nın öğretmen yetiştirme bütün sorumluluğu üniversitelere devredilmiştir. Daha sonra 28.03.1983 tarihli 2809 sayılı yasa ile bu kararname değiştirilerek, kanun haline getirilmiştir.

2809 sayılı yasaya göre, üniversiteye bağlı kuruluşların alt birimleri, 2547 sayılı Yüksek Öğrenim Kanunu gereğince Yüksek Öğretim Kurulunca düzenlenir.

Öğretmen yetiştiren okulların üniversitelerin eğitim fakültelerine bağlanmaları üzerine, eski iki üç yıllık eğitim enstitülerinin bir kısmı bire süre “Öğretmen Yetiştirme Merkezi” olarak çalıştı; bir kısmı da “Eğitim Yüksek Okulu” oldu. Önce, bunların da öğrenim süreleri, iki yıldan dört yıla çıktı. Sonra, bunlar da üniversitelere bağlandılar (Binbaşoğlu, 2009: 396-397).

1982-1983 öğretim yılından başlayarak Yüksek Öğretim Kanunu kapsamına alınarak Eğitim Yüksekokulu ve Eğitim Fakültesi adını almışlardır. 1982 yılında 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan Eğitim Fakülteleri Türk eğitim sistemi içinde yeni bir öğretmen yetiştirme yaklaşımı olup 15 yıllık süre içinde çok değişik eleştiriler almışlardır.

Bu eleştirilerin genel olarak öğretmenlik formasyon derslerinin sayısı ve nitelikleri ile mesleki ruh ve heyecanın yeterince verilmediği noktasında toplandığı görülür.

Nitekim Eğitim Fakülteleri kendilerinden evvelki Eğitim Enstitüleri'nin veya yüksek Öğretmen Okulları'nın özellikle öğretmen adaylarında istedikleri ve büyük önem verdikleri kişilik ve meslek özelliklerini ciddi şekilde göz ardı eden bir yaklaşım içinde olmuşlardır. Gerçekten üniversite giriş sınavlarında belli bir puanı tutturan herkes kişilik özelliklerine ve mesleki yeterliklerine bakılmaksızın eğitim fakültelerine alınmaya başlanmıştır.

Ayrıca öğretim elemanlarının fen- edebiyat fakültelerinden gelen ve önemli ölçüde geçmişlerinde öğretmen eğitimi ile ilgili gerekli bilgi birikimine ve deneyimine sahip olmayan kişilerden oluşması mesleki tutum ve davranışların kazandırılmasında ciddi engeller oluşturmuştur (Yılman, 2006: 68-69).

1996 yılından itibaren YÖK, öğretmen yetiştirme konusunda bir çalışma başlatmış, YÖK ve Dünya Bankası tarafından ortaklaşa başlatılan Hizmet Öncesi Öğretmen Yetiştirme projesi kapsamında, Millî Eğitim Bakanlığı, üniversitelerin eğitim fakültelerinin temsilcileri ve Yüksek Öğretmen Kurulu'nun birlikte yaptığı çalışmalar sonucu bu fakültelerde yeniden yapılanmaya gidilmiş, bölüm ve program adlarıyla ders adları ve içerikleri bazı değişikliklere uğramıştır. Yeni öğretmen yetiştirme sisteminde genel olarak Anglo-Sakson ülkelerden etkilenilmiştir. 2006 yılında ise bu programlar tekrar gözden geçirilerek yeniden düzenlenmiştir (Şişman, 2010: 245).

Eğitim fakültelerinde gerçekleştirilen yeniden yapılanma çalışmaları sonucu ilköğretim bölümü içinde yer alan öğretmenlik programlarında ana alan ve yan alan uygulaması getirilmiş, bazı öğretmenlerin birden fazla alanın dersini verecek şekilde yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Daha sonra bu uygulamaya son verilmiştir. Öğretmen yetiştiren programlarda, okul deneyimi ve okul uygulamalarına daha fazla zaman ayrılmış, kuram ve uygulama arasında bir denge ve bütünleşme sağlanmaya çalışılmıştır. Böylece üniversite(fakülte) ve bakanlık (okul) işbirliğinin güçlendirilmesi hedeflenmiştir.

Yeni düzenlemeyle ortaöğretim alan öğretmenlerinin tezsiz yüksek lisans programıyla yetiştirilmeleri öngörülmüştür. Buna göre ortaöğretimde alan öğretmeni

olmak isteyen adayların, alan derslerini büyük ölçüde alan fakültesinden (fen edebiyat gibi) almaları, meslek derslerini de enstitülerde lisansüstü düzeyde almaları öngörülmektedir. Ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans programları, YÖK'ün izin verdiği üniversitelerde 1998-1999 öğretim yılından itibaren eğitim bilimleri, sosyal bilimler ve fen bilimleri enstitülerinde uygulanmaya başlanmıştır. Önceleri üç yarıyıl olarak düzenlenen bu program, 2008-2009 öğretim yılından itibaren iki yarıyıl olarak uygulanmaya başlanmıştır. 2009-2010 öğretim yılında da kapatılmıştır. Halen Türkiye'de öğretmen adayları eğitim fakülteleri, ilgili enstitüler ve pedagojik formasyon programlarında yetiştirilmektedir (Şişman, 2010: 246).

Görüldüğü üzere öğretmen yetiştirme alanında yüz yıldan daha eski tarihimiz olmasına karşın öğretmen yetiştirme sisteminde belli bir sistem içerisinde kalmayıp devamlı sistemin değişmesi sonucu hala yüz yıl önceki sorunlar güncelliğini korumaktadır. Yapılan çalışmaların gerek üniversitelerce gerek bakanlıkça göz ardı edilmesi ve temel bir sistem oluşturup bu sistemi geliştirmek yerine devamlı sistemi değiştirmek nitelikli öğretmen yetiştirmek yerine eğitim sistemimizi bir çıkmaza sürüklemekten başka bir işe yaramamıştır. Yıllar önceki sorunların güncelliğini koruması yapılan çalışmaların sadece fikirde kaldığını ve uygulamaya geçirilemediğini, eğitim sistemi üzerine yapılan çalışmaların göz ardı edildiğini ve eğitim sistemimizin hala kısır bir döngü içerisinde olduğunu göstermektedir.

3.1 Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi

Ortaokullara öğretmen yetiştirmek amacıyla önemli okullar Atatürk zamanında açılmıştır. Daha sonra Türk eğitim sistemi içinde önemli bir yer alacak olan eğitim enstitülerinin ilki, 1926-1927 öğretim yılında Türkçe öğretmeni yetiştirmek için Konya'da iki yıl süreli olarak öğretime başlamıştır (Yılman, 2006: 66).

Bu orta öğretmen okuluna bir de pedagoji şubesi eklenmiştir. Okul, bir yıl sonra Ankara'ya taşınmış ve genişletilerek bünyesine önce matematik, fizik ve tabii bilimleri, tarih, coğrafyayı; 1932 yılında ise beden eğitimi, resim ve el işlerini alarak hizmete devam etmiştir.

Anılan okul, Talim Terbiye Kurulu'nun 10 Kasım 1932 tarihli ve 221 sayılı kararıyla "Gazi Eğitim Enstitüsü" adını alarak görevini 1979-1980 yılı başına kadar sürdürmüştür.

Gazi Eğitim Enstitüsü'nün yönetmeliğine göre; pedagoji şubesi öğrencileri için iki yıl hazırlık ve iki yıl mesleki öğrenim; öteki şubeler içinse bir yıl hazırlık ve iki yıl mesleki öğrenim öngörülmüş olduğu halde, hazırlık sınıfları 1934-1935 öğretim yılında kaldırılmıştır. 1937-1938 öğretim yılında mevcut şubelere müzik şubesi eklenmiştir (Yılman, 2006: 67).

Gazi Eğitim Enstitüsü'nü bu denli önemli kılan; Cumhuriyet Dönemi'nin ilk örnek Eğitim Enstitüsü olarak nitelendirebilmemizin yanı sıra okutulan dersler, kullandığı yöntemler ayrıca ders içi ve ders dışı etkinlikleridir.

Buradaki çağdaş eğitim görüş ve uygulamaları, Türkiye'deki ilk ve orta dereceli diğer okullara da taşınmıştır. 1945'e kadar Türkiye'de tek olan bu okul, bundan sonra açılan diğer eğitim enstitülerine de örnek olmuştur (Binbaşıoğlu, 2009: 380).

1937 yılında, ortaöğretimdeki öğretmen açığını gidermek amacıyla 2-3 yıl başarılı öğretmenlik yapmış ilkokul öğretmenleri sınavla alınarak ortaokul öğretmeni yetiştirilmek üzere üç yarıyılık sınıflar açılmış ve bunları bitirenlere ehliyetname verilerek ortaokullara atamaları yapılmıştır (Yılman, 2006: 67).

Ortaöğretim, çok partili siyasal hayatın başlamasıyla birlikte, 1950'lerden sonra, gelişme ve yayılma devresine girmiş ve öğretmen ihtiyacı daha da artmıştır (Duman, 1991: 58). İhtiyacı karşılamak amacıyla 1959'da Ankara'da yeni bir yüksek öğretmen okulu daha açılmıştır (Gelişli, 2006). Daha sonraki yıllarda bu sayı artmıştır.

Ortaöğretime öğretmen yetiştiren diğer bir kurum ise Eğitim Enstitüleridir. Ancak enstitülerin esas hedefi ortaokullara öğretmen yetiştirmektir. Bu Enstitüler, 1978-1979 öğretim yılından itibaren Yüksek Öğretmen Okullarına dönüştürülmüş ve programları lise öğretmeni yetiştirecek şekilde düzenlenmiştir (Uygun, 2006: 579). 1982'de öğretmen yetiştiren tüm kurumların üniversite içine alınmasıyla Yüksek Öğretmen Okullarından bazıları Eğitim Fakültelerine, bazıları da Eğitim Yüksek Okullarına dönüştürülmüştür (Uygun, 2008: 5-6).

18 Ağustos 1997'de Sekiz Yıllık Kesintisiz İlköğretim Kanununun (4306) çıkmasıyla Millî Eğitim Bakanlığı ile işbirliğine geçen YÖK, Dünya Bankasından aldığı destekle de Eğitim Fakültelerini yeniden yapılandırmıştır. Günümüzdeki öğretmen yetiştirme sistemi 4 Kasım 1997'deki bu düzenlemeye göre yapılmaktadır. 1997'deki düzenlemenin kuşkusuz birçok olumlu yanları vardı. Bunlardan en önemlisi, ilköğretimin ikinci devresi için öğretmen yetiştirme işinin yeniden ele alınması ve bu alan öğretmenlikleri için çözüm getirmesidir. Burada, 1997'deki yeni yapılanmanın getirmiş olduğu olumsuzluklara daha çok değinerek, günümüzde de sorun olarak görülen ve öğretmen yetiştirmede niteliği engelleyen bazı noktalara işaret edilecektir.

Eğitim Fakültelerinin 1997'deki yeniden Yapılanmasının temel özellikleri şunlardır:

- Eğitim Fakülteleri bünyesi içinde, her okul düzeyine uygun bölüm ve programlar açılmıştır.
- Orta öğretimde sosyal, fen ve matematik alanları öğretmenlerinin yetiştirilmesi için tezsiz yüksek lisans programları zorunlu hale getirilmiştir.
- Özel öğretim yöntemlerine ve uygulamaya ağırlık verilmiştir.

Genel olarak bu maddelere bakıldığında, 1997'de yapılan düzenlemenin öğretmenlik eğitiminde niteliği artırdığı düşünülür. Bu, belki bir dereceye kadar doğrudur. Ancak uygulamada iyi hesap edilemeyen bazı yanlışlıklar vardır. Bunları sırasıyla şöyle açıklayabiliriz:

- Bazı dal öğretmenliklerinin yetiştirilmesinde Eğitim Fakültelerinin işi Fen-Edebiyat Fakültelerine devredilmiştir. Böylece öğretmen yetiştirmede bütünlük sağlanamadığı gibi Tezsiz Yüksek Lisans programlarıyla hem öğretmenlik süresi kısaltılmış (3,5+1,5 ve 4+1,5) hem de öğretmenlik eğitiminde yapısal, örgütsel, yönetsel, hukuksal ve akademik kargaşalar doğmuştur. Bu uygulama ile öğretmenler içinde tezsiz yüksek lisans yapan ve yapmayan öğretmenler arasında henüz açığa çıkmayan çekişmelerin olabileceğini düşünüyorum. Aynı lisede çalışan resim, müzik, yabancı dil, bilgisayar öğretmenleri dört yıllık lisans

öğrenimi ile öğretmen olurken diğer dal öğretmenleri tezsiz yüksek lisans öğrenimi sonucu öğretmen olabilmektedir. Bu öğrenimde süre eşitsizliği aynı zamanda özlük sorunlarını da beraberinde getirmektedir.

- Eğitim Fakültelerinin Eğitim Bilimleri bölümleri, bazı Eğitim Fakültelerinde “Eğitimde Psikolojik Hizmetler” ya da “Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik” dışındaki anabilim dallarında Lisans düzeyinde eğitim-öğretim yapmamaktadır. Böylece lisansüstü eğitim bilimleri programları için nitelikli öğrenci bulmada zorluk çekilir hale gelinmiştir.
- Eğitim Fakültesi programlarındaki derslerin düzenlerinde sistematik açıdan yanlışlıklar vardır. Bazı ders içerikleri örtüşmekle birlikte genel kültür dersleri ihmal edilmiştir. Bu programa göre öğretmenin, bir teknolog gibi düşünüldüğü izlenimi doğuyor. Biz öğretmenlerimizin eğitim sosyolojisi, eğitim felsefesi, eğitim tarihi gibi dersleri de okumasını istiyoruz. Çünkü öğretmen düşünen, karar veren ve uygulayan profesyonel bir meslek adamıdır.
- Tezsiz Yüksek Lisans dersleri olarak okutulan dersler, içerik bakımından Lisans dersleridir. Lisans dersleri ile Yüksek Lisans derecesinin verilmesi, akademik değildir. Ayrıca Eğitim Fakültelerimizin akademik yetişmiş eleman ihtiyacı karşılanmadığından, Yüksek Lisans derecesinde derse girecek öğretim elemanı sıkıntısı henüz aşılamamıştır.
- Öğretmen yetiştirmede nicelik ve nitelik bir arada düşünülmelidir. Oysa açılan bir çok Tezsiz Yüksek Lisans Programları ile öğretmen olmayı bekleyen adayların büyük çoğunluğu bazı dallarda (örneğin tarih, coğrafya vb.) atanamamaktadır.
- Nitelikli öğretmenlerin yetiştirilmesinde öğrenci kaynağı da önemlidir. Bugünkü uygulamada öğrenci kaynağı ve öğrenci seçimi konusunda niteliği yükseltecek önlemler yetersizdir. Bu yetersizliğin en önemli nedeni, ÖSYM'nin tek bir merkezi sınavla öğrenci yerleştirme sistemidir (Uygun, 2006: 5-6).

1996 yılında Eğitim Fakülteleri öğretmen yetiştirme programlarının yeniden düzenlenmesi çalışmalarını başlatan YÖK, 1998-99 öğretim yılından itibaren yeni

programları uygulamaya koymuştur. Bu yeni düzenlemeye göre, ortaöğretim alan öğretmenliği programları 3,5 yıl süren alan derslerini tamamladıktan sonra 1,5 yıl öğretmenlik meslek bilgisi derslerini alacak şekilde düzenlenerek beş yıla çıkartılmıştır. Böylelikle, alan dersleri ile alan eğitimi dersleri eş zamanlı verilmekten çıkarılmış, öğretmenin mesleki bilgi tabanının oluşumunu engeller bir yapıya dönüştürmüştür. Bu durum aynı zamanda, öğretmen adaylarının öğrencisi oldukları öğretmenlik bölümlerine 3,5 yıl boyunca uzak kalmalarına ve dolayısı ile de öğretmen adaylarında aidiyet problemi yaşanmasına sebep olmuştur (Baştürk, 2009). Bununla birlikte, üniversiteye geliş amacı öğretmen olmak olan bir bireyin, uzun bir süre mesleki eğitim almamasının motivasyonla ilgili sıkıntılar doğurduğu bir gerçektir. 2007 yılında eğitim fakültelerinin ortaöğretim alan öğretmenliği bölümlerinde, 1998 öncesi eşzamanlı modelin (alan ve alan eğitimi derslerinin eş zamanlı olarak verilmesi) uygulanmasına yeniden geçilmiştir. Bu modelde de öğretmen yetiştirme programlarının süresi 5 yıl olarak kalmış ancak, mesleki dersler programın hemen 2. senesinden itibaren verilmeye başlamıştır. Şu anda yürütülmekte olan bu modelde konu alanı öğretimine ayrılan saatler artırılmış ve uygulamalı olarak öğretmen adaylarının konu alanına özgü çeşitli öğretim yöntem ve stratejilerini, öğrenme-öğretme süreçlerini, öğretim materyallerini, planlama ve değerlendirme etkinliklerini öğrenmeleri ve değerlendirmeleri amaçlanmıştır. Gelişen bilgi teknolojilerinin okulda kullanımı ve öğretimde gerekli olan çeşitli materyallerin geliştirilmesini ön plana alan dersler yoluyla öğretmen adaylarının bilgisayar, internet, çoklu ortam, video, projektör, akıllı tahta vb. çeşitli teknolojileri tanımaları ve ilgili alanlarla (Türkçe, Edebiyat vb.) entegrasyonu sağlanarak öğretimde kullanmaları amaçlanmıştır. Öğretmen adaylarına, konu alanı ve formasyon derslerinde öğrendikleri bilgi ve becerileri, gerçek okul ve sınıf ortamında uygulamaya aktarma ve sonuçları görme fırsatı tanımak amacıyla uygulama derslerine de yer verilmiştir⁴.

2006-2007 Düzenlemesinde ortaöğretime öğretmen yetiştiren programlar da ele alınmıştır. Yeni düzenlemede üç buçuk artı bir buçuk (3.5+1.5) olarak bilinen uygulamada, öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin yıllara dağıtılarak beş yıllık birleştirilmiş eğitime geçilmesi; eğitim fakültesi dışındaki öğrenciler için uygulanan

⁴ <http://fedu.metu.edu.tr/web/documents/other/OOFMAlan%C3%96gretmenligiModeliEFGorus.pdf> adresinden 15.12.2013 tarihinde erişilmiştir.

(4+1.5) uygulamasının sürmesi Yüksek Öğretim Kurulunun 11 Temmuz 2007 tarihli toplantısında karara bağlanmıştır (Uygun, 2008: 8).

Tablo 4.1. (Devamı)

	AÜ	BÜ	GÜ	DEÜ	MÜ	NEÜ	YÜ
Batı Mitolojisi							x
Batı Tiyatrosu							x
Beden Eğitimi				x			
Bilgisayar I	x	x	x	x		x	x
Bilgisayar II	x		x	x		x	
Bilim Felsefesi			x				
Bilim Felsefesi			x				
Bilim Tarihi	x		x	x			
Bilimsel Araştırma Yöntemleri					x		
Bilimsel Rapor Yazma Teknikleri		x					
C. Dönemi Türk Edebiyatı Metin İncelemeleri 1		x					
C. Dönemi Türk Edebiyatı Metin İncelemeleri 2		x					
Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı I (Şiir 1923–1950)					x		
Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı II (Nesir 1923–1950)					x		
Cumhuriyet Devri Türk Edebiyatı IV (Nesir 1950-)					x		
Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı Şiir Eğitimi							x
Cum. Dön. Ed. Kısa Öykü Eğitimi							x
Cumhuriyet Dön. Ed. Roman Eğitimi							x
Cümle Bilgisi I						x	
Cümle Bilgisi II						x	
Çağdaş Batı Edebiyatı İncelemeleri				x			
Çağdaş Edebiyat Kuramları				x			
Çağdaş Eleştiri							x

Tablo 4.1. (Devamı)

	AÜ	BÜ	GÜ	DEÜ	MÜ	NEÜ	YÜ
Çağdaş Türk Alfabeleri					x		
Çağdaş Türk Cumhuriyetleri Edebiyatları							x
Çağdaş Türk Edebiyatı 1				x		x	
Çağdaş Türk Edebiyatı 2				x			
Çağdaş Türk Lehçeleri	x	x	x	x	x	x	x
Çağdaş Türk Lehçeleri 2				x	x	x	
Çağdaşlaşma ve Edebiyat				x			
Çocuk Edebiyatı					x	x	
Çocuk ve Genç Edebiyatı		x		x			x
Destani Türk Edebiyatı		x					
Diksiyon	x	x		x	x		x
Diksiyon ve Hitabet							x
Dil Bilgisi V (Anlam Bilgisi)					x		
Dil Bilimi II					x	x	x
Dil Bilimi ve Türkçe	x	x		x	x	x	x
Dil ve Kültür					x		
Divan Edebiyatı Klasikleri-Nazım				x			
Divan Edebiyatı Klasikleri-Nesir				x			
Doğru ve Güzel Konuşma		x		x			
Dünya Edebiyatı I	x		x				
Dünya Edebiyatı II	x		x				
Düşünce Tarihi				x			
Edebî Türler Eğitimi							x
Edebiyat Akımları						x	
Edebiyat Araştırma yöntemleri			x	x			
Edebiyat Bilgi ve Teorileri 1		x		x	x		
Edebiyat Bilgi ve Teorileri 2		x		x			
Edebiyat Bilgileri I						x	
Edebiyat Bilgileri III (II)						x	
Edebiyat Kuramları							x

Tablo 4.1. (Devamı)

	AÜ	BÜ	GÜ	DEÜ	MÜ	NEÜ	YÜ
Ed. Öğretiminde Bilgisayar Uyg.					x		
Edebiyat Sosyolojisi		x					
Edebiyat ve Basın					x		
Edebiyat ve İnsan		x					
Edebiyat ve Müzik I					x		
Edebiyat ve Müzik II					x		
Edebiyat ve Sinema		x					
Edebiyat ve Tarih		x					
Eğitici Drama Uygulamaları					x		
Eğitim Bilimine Giriş	x	x	x	x	x	x	x
Eğitim Felsefesi		x					
Eğitim Hukuku		x					
Eğitimde Çağdaş Gelişmeler					x		
Eğitimde Eleştirel Düşünce		x					
Eğitimde İletişim		x					
Eğitsel Rehberlik		x					
Ekoloji		x					
Eleştirel Drama Sanatı		x					
English For Specific Purposes II		x					
Ergen Ruh Sağlığı				x			
Eski Anadolu Türkçesi	x			x	x	x	
Eski Türk Dili Eğitimi I							x
Eski Türk Dili Eğitimi II							x
Eski Türk Edebiyatı 6			x	x		x	
Eski Türk Edebiyatı I	x		x			x	x
Eski Türk Edebiyatı II	x		x	x		x	x
Eski Türk Edebiyatı III	x		x	x		x	
Eski Türk Edebiyatı IV	x		x	x		x	
Eski Türk Edebiyatı İncelemeleri			x				
Eski Türk Edebiyatı Kuram ve Eleştirileri		x					

Tablo 4.1. (Devamı)

	AÜ	BÜ	GÜ	DEÜ	MÜ	NEÜ	YÜ
Eski Türk Edebiyatı Metin İncelemeleri 1		x					
Eski Türk Edebiyatı Metin İncelemeleri 2		x					
Eski Türk Edebiyatı Tarihi I					x		
Eski Türk Edebiyatı Tarihi II					x		
Eski Türk Edebiyatı Tarihi III					x		
Eski Türk Edebiyatı Tarihi IV					x		
Eski Türk Edebiyatı V	x		x	x		x	
Eski Türk Edebiyatına Giriş I	x	x	x	x	x		x
Eski Türk Edebiyatına Giriş II	x		x	x	x	x	
Eski Türk Edebiyatının Kaynakları					x		
Etkili İletişim						x	
Farsça					x		
Farsça Metinler					x		
Felsefe		x					
Fen Seçmeli İlköğretim ya da Evren İnc.							x
Folklor ve Müzik							x
Gelişim Psikolojisi	x	x	x	x	x	x	x
Gelişim ve Öğrenme						x	
Genel Müzik Tarihi							x
Görsel İletişim Tasarımı		x					
Güncel Yayınlar					x		
Halk Bilim Araştırma Yöntemleri	x						
Halk Bilimi Kuramları	x						
Hızlı Okuma Teknikleri		x	x		x		
Humanities I							x
Humanities II							x
İngilizce Edebiyat Terminolojisi I							x
İngilizce Edebiyat Terminolojisi II							x
İnsan Hakları				x			
İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi		x					

Tablo 4.1. (Devamı)

	AÜ	BÜ	GÜ	DEÜ	MÜ	NEÜ	YÜ
İnsan İlişkileri ve İletişim				x			
İstanbul ve Edebiyat					x		
İş Hayatı İçin Yabancı Dil		x					
Karşılaştırmalı Türk ve Dünya Edebiyatı		x					
Kitle İletişimi ve Teknolojileri				x			
Kitle İletişimi ve Türkçe		x					
Kompozisyon 1		x					
Kompozisyon 2		x					
Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi						x	
Kültür ve Dil			x			x	
Kültürel Çevre ve Korunması				x			
Medya Okur Yazarlığı				x		x	
Mesleki İngilizce I: Okuma ve Yazma Becerilerinin Gelişimi		x					
Mesleki İngilizce II: Çeviri		x					
Mesleki Yabancı Dil 1		x					
Metin İnceleme Yöntemleri I	x				x		
Metin İnceleme Yöntemleri II	x				x		
Metin Şerhi I					x		
Metin Şerhi II					x		
Metin Tahlili		x					
Mitoloji		x		x		x	
Müzik				x			
Müzik Formları							x
Müzik Terapisi							x
Okul Deneyimi	x	x	x	x	x	x	x
Okul Yönetiminde Bilgisayar Uygulamaları		x					
Orta Türkçe Metin İncelemeleri				x			
Osmanlı Türkçesi I	x	x	x	x	x	x	x
Osmanlı Türkçesi II	x	x	x	x	x	x	x
Osmanlı Türkçesi III	x	x	x	x	x	x	

Tablo 4.1. (Devamı)

	AÜ	BÜ	GÜ	DEÜ	MÜ	NEÜ	YÜ
Osmanlı Türkçesi IV	x	x	x	x	x	x	
Öğrenme Psikolojisi							x
Öğrenme, Öğretim Kuram ve Yaklaşımları	x	x	x	x	x	x	x
Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme	x	x	x	x	x	x	x
Öğretimde Planlama ve Değerlendirme						x	
Öğretmenlik Mesleğine Giriş						x	
Öğretmenlik Uygulaması	x	x	x	x	x	x	x
Ölçme ve Değerlendirme	x	x	x	x	x	x	x
Ölçme ve Değerlendirmede Seçme Konular		x					
Örneklerle Türk Şiiri		x					
Özel Eğitim	x						
Özel Öğretim Yöntemleri I	x	x	x	x	x	x	x
Özel Öğretim Yöntemleri II	x	x	x	x	x	x	x
Poetikalar		x					
Postmodernizm ve Edebiyat		x					
Program Geliştirme		x					
Program Geliştirme ve Öğretim	x	x	x	x	x	x	x
Psikoloji							x
Rehberlik	x	x	x	x	x	x	x
Resim				x			
Roman Sanatı ve Analizleri		x			x		
Satranç		x					
Seminer Mezuniyet Çalışması			x				
Senaryo Yazarlığı				x			
Sesli Okuma Sanatı I					x		
Sesli Okuma Sanatı II					x		
Sınıf Yönetimi	x	x	x	x	x	x	x
Sosyal Yazılımlar ve Ağlar		x					
Sosyal, Kültürel ve Edebi Etkinlikler					x		
Söylem Çözümleme		x					
Sözlük Bilim					x		

Tablo 4.1. (Devamı)

	AÜ	BÜ	GÜ	DEÜ	MÜ	NEÜ	YÜ
Şiir Sanatı					x		
Şiir Sanatı ve Analizleri		x			x		
Tarihi Türk Lehçeleri			x		x	x	
Tarihi Türk Lehçeleri 2			x		x	x	
Tarihi Türk Lehçeleri 3			x		x	x	
Tarihi Türk Lehçeleri 4			x		x	x	
Tez	x						
Tiyatro Bilgileri						x	
Tiyatro ve Canlandırma			x				
Tiyatro ve Sahne bilgileri				x			
Topluma Hizmet Uygulamaları	x		x				
Turizm Coğrafyası		x					
Türk Dilbilgisi: Cümle Bilgisi				x	x		
Türk Dilbilgisi: Kelime Bilgisi				x	x		
Türk Dilbilgisi: Ses Bilgisi				x	x		
Türk Dilbilgisi: Şekil Bilgisi				x	x		
Türk Dili İncelemeleri			x				
Türk Dili Kuram ve Eleştirileri		x					
Türk Dili Tarihi I	x	x		x		x	x
Türk Dili Tarihi II	x			x		x	
Türk Dilinin Gelişme Evreleri						x	
Türk Dünyası Edebiyatı I	x		x	x	x		
Türk Dünyası Edebiyatı II	x		x		x		
Türk Düşünce Tarihi					x		
Türk Edebiyatı Tarihi		x		x			
Türk Edebiyatı Tarihi						x	
Türk Edebiyatına Genel Bakış I							x
Türk Ed. Çağ. Eğit. I (Tanzimat Dönemi)							x
Türk Ed. Çağ. Eğit. II (Servet-i Fünûn Dön.)							x
Türk Ed. Çağ. Eğit. III (Fecr-i Âti Dönemi)							x
Türk Ed. Çağ. Eğit. IV (Meşrûtiyet Dönemi)							x

Tablo 4.1. (Devamı)

	AÜ	BÜ	GÜ	DEÜ	MÜ	NEÜ	YÜ
Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi	x	x	x	x	x	x	x
Türk Eğitim Tarihi		x					
Türk Folklor İncelemeleri					x		
Türk Halk Bilimi		x					
Türk Halk Bilimi 1			x				
Türk Halk Bilimi I						x	
Türk Halk Bilimi II						x	
Türk Halk Edebiyatı VI			x	x		x	
Türk Halk Edebiyatı I	x		x	x	x	x	x
Türk Halk Edebiyatı II	x		x	x	x	x	x
Türk Halk Edebiyatı III	x		x	x	x	x	
Türk Halk Edebiyatı IV	x		x	x		x	
Türk Halk Edebiyatı İncelemeleri			x				
Türk Halk Edebiyatı Kuram ve Eleştirileri		x					
Türk Halk Edebiyatı Metin İncelemeleri 1		x					
Türk Halk Edebiyatı Metin İncelemeleri 2		x					
Türk Halk Edebiyatı V	x		x	x		x	
Türk Halk Edebiyatına Giriş I	x	x	x	x	x	x	
Türk Halk Edebiyatına Giriş II	x		x	x		x	
Türk Kültür Coğrafyası					x		
Türk Kültür Tarihi	x			x	x		x
Türk Kültür Tarihi		x					
Türk Kültüründe Âşıklık Geleneği		x					
Türk Kültüründe Siyasetnameler		x					
Türk Kültüründe Sözlü Gelenek					x		
Türk Mitolojisi					x		
Türk Tenkit Tarihi					x		
Türk Tiyatro Tarihi					x		
Türk Tiyatro Tarihi ve Eserleri							x
Türk ve İslâm Mitolojisi							x
Türkçe Sözlü Anlatım	x		x	x	x	x	x

Tablo 4.1. (Devamı)

	AÜ	BÜ	GÜ	DEÜ	MÜ	NEÜ	YÜ
Türkçe Yazılı Anlatım	x		x	x	x	x	x
Türkçenin Güncel Sorunları					x		
Türkçenin İlk Temsilcileri		x					
Türkçenin Öğretim Yöntemleri		x					
Türkiye Türkçesi V		x	x				
Türkiye Türkçesi VI			x				
Türkiye Türkçesi I	x	x	x	x		x	x
Türkiye Türkçesi II	x	x	x			x	x
Türkiye Türkçesi III	x	x	x			x	x
Türkiye Türkçesi IV	x	x	x			x	
Türkiye Türkçesinin Sorunları						x	
Türkiye'nin Doğal Zenginlikleri				x			
Veri Analizi		x					
Yabancı Dil (İngilizce) I	x	x	x	x	x	x	x
Yabancı Dil (İngilizce) II	x	x	x	x	x	x	x
Yabancı Dil 3			x				x
Yabancı Dil 4			x				
Yabancı Dilde Okuma ve Konuşma		x					
Yaratıcı Drama				x			
Yaratıcı Yazarlık Eğitimi							x
Yaratıcılık Eğitimi		x					
Yazı Atölyesi I					x		
Yazı Atölyesi II					x		
Yazı ve Süsleme Sanatı					x		
Yeni Türk Edebiyatı 6			x	x		x	
Yeni Türk Edebiyatı I	x		x	x		x	
Yeni Türk Edebiyatı II	x		x	x		x	
Yeni Türk Edebiyatı III	x		x	x		x	
Yeni Türk Edebiyatı IV	x		x	x		x	
Yeni Türk Edebiyatı İncelemeleri			x				
Yeni Türk Edebiyatı Kuram ve Eleştirileri		x					

Tablo 4.1. (Devamı)

	AÜ	BÜ	GÜ	DEÜ	MÜ	NEÜ	YÜ
Yeni Türk Edebiyatı Nesir İncelemeleri				x			
Yeni Türk Edebiyatı Şiir İncelemeleri				x			
Yeni Türk Edebiyatı Tarihi I					x		
Yeni Türk Edebiyatı Tarihi II					x		
Yeni Türk Edebiyatı Tarihi III					x		
Yeni Türk Edebiyatı V	x		x	x		x	
Yeni Türk Edebiyatına Giriş I	x	x	x	x	x		
Yeni Türk Edebiyatına Giriş II	x		x	x	x	x	
Yeni Türk Edebiyatında Eleştiri						x	
Yetişkin Psikolojisi		x					

Tablo 4.1’de Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni yetiştiren üniversitelerin Aralık 2013 tarihinde ders bilgi paketlerinden alınmış müfredatlarının karşılaştırması olup ders içerikleri ele alınırken yine ders bilgi paketlerindeki ders içerik tablolarından faydalanılmıştır. Ayrıca tablo 4.1’de sadece zorunlu dersler değil müfredat içerisinde bulunan seçmeli dersler de yer bulmuştur. Zorunlu derslerin yanı sıra alınması gerekli görülen seçmeli dersler de diğer üniversite müfredatlarında ders olarak karşılık bulduğu için ve bazı alan yeterliklerini karşıladığı için tablolarda bulunması gerektiği düşünülmüş ve tablolarda yer verilmiştir.

Tablo 4.1 incelendiğinde Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni yetiştiren üniversitelerin müfredatları hakkında genel bir görüş sahibi olmak mümkündür. Bu tablolarda üniversiteler alfabetik sıralamayla ele alınmış ve dersler dönem olarak tabloya aktarılmıştır. Farklı olan dersler ayrı bir ders kategorisinde ele alınmıştır. İçerik olarak aynı olsa bile isim olarak farklı olan dersler üniversite müfredatlarında ve derslerindeki farklılaşmayı göstermek amacıyla farklı ders kategorisinde ele alınmış ve bu şekilde işaretlenmiştir. Bu şekilde yapılma amacı üniversite müfredatlarına ve ders içerikleri ile ders isimlerine dikkati çekmek şeklinde tanımlanabilir.

Elbette üniversiteler belirli oranda seçmeli dersi müfredatlarında bulundurabilir ancak zorunlu derslerde bile farklılığın oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Burada

ele aldığımız derslerdeki farklılaşma bazı müfredatlar için içeriklerde farklılığa kadar uzanmaktadır. Bu farklılık edebiyat öğretmeni yetiştirme konusunda ciddi problemlere yol açmaktadır. Şöyle ki; derslerin farklılaşması öğretmen adaylarının sahip olacağı bilgi farklılaşmasını başta getirecektir. Genel olarak bir tablo çizilmesi edebiyat öğretmeni profilinin belirlenmesi, edebiyat öğretmeninden beklenen nitelikleri belirleyeceği için derslerin en azından büyük çoğunluğunun ortak tabanda bulunması bu tabloyu genel manada çizmeye yardımcı olacak ve bilgi düzeyindeki farklılaşmayı da ortadan kaldıracaktır.

Bu bağlamda üniversitelerin belirlenen özel alan yeterliklerini de göz önünde bulundurarak ortak bir komisyonla yeterliklerin gelişmesi ve tamamlanması için ortak bir çalışma içerisinde bulunması gerekecektir. Müfredatlar ve dersler ne kadar farklılaşırsa edebiyat öğretmeni adayları da o derecede farklılaşacaktır. Bir kısmı yeni edebiyatı, bir kısmı eski edebiyatı savunacak ve bunun gibi problemler baş göstermeye başlayacaktır.

Her alana gerekli kıymeti verilmesi ve her alanın yeteri kadar dersle desteklenmesi en yararlı gelişmeyi gösterecektir. Alan derslerinin veya öğretmenlik bilgisi derslerinin ikinci plana atılması genel kültür derslerinin tamamen öğretmen adayının gelişimine bırakılması düşünülemez. Temel amaç kaliteli öğretmen yetiştirmek ve buna bağlı olarak kaliteli orta öğretim mezunları yetiştirmek olduğundan kısa vadeli, orta vadeli ve uzun vadeli getiriler profesyonelce düşünülerek hazırlanmalıdır. Netice itibariyle yetişen bu öğretmen adayları geleceğin nesillerine yön verecek kişiler olacaktır.

Devlet politikası olarak veya farklı sebeplerle gelişmeyi fen alanına, sağlık alanına, sosyal alana yönelmek ve bu alanda atılımlar yapmak istenebilir ve bunun için belirli alanlara daha çok önem verilebilir. Ancak bu önem verme liselerde daha çok meslek liselerinin gelişime bağlıdır. Üniversitelerde verilen eğitim ve öğretim özellikle istenen bir alanda yapılacaksa bu alana yönlendirilmek istenen öğrenci adayı düşünme ve anlama becerisini üst düzeyde kavramış olması gerekmektedir ki soyut veya somut kavramları rahatça kavrasın ve bu kavramları kullanabilsin. Bu anlama ve kavrama becerisi liselerdeki edebiyat öğretmenlerine düşmektedir. Ne kadar kaliteli öğrenci yetişirse uzak hedefler bağlamında ülke için o kadar faydalı olacaktır. Genel olarak

bütün alanların gelişimi de anlamaya veya anlamlandırmaya bağlı olduğundan düşünene ve ufku geniş öğrenci yetiştirme işi çok önemlidir ve bu görev daha çok edebiyat öğretmenlerine düşmektedir.

Bu açıdan edebiyat öğretmeni yetiştirme konusu oldukça önemlidir. Belirli bir çerçeve çizilmesi beklenen nitelikleri belirleyeceğinden ortak paydada buluşulup dersleri, içerikleri bu yönde değiştirmek ve sağlamlaştırmak da öğretmen kalitesini arttıracığı için mühim görülmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENİ ÖZEL ALAN YETERLİKLERİ İLE TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENİ YETİŞTİREN ÜNİVERSİTELERİN MÜFREDATLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

5.1 Millî Eğitim Bakanlığınca Belirlenen Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri

Yeterlik Alanı

A. EDEBİYAT ALAN BİLGİSİ

Kapsam

Bu yeterlik alanı, edebiyata ilişkin kavramları, akımları, kuramları ve ürünleri inceleyebilmeyi, Türk edebiyatının dönemlerini ve ürünlerini inceleyebilmeyi, metinleri kavramlar, akımlar, sanatlar ve kuramlar çerçevesinde çözümleyebilmeyi kapsar.

YETERLİKLER

A.1. Edebiyata ilişkin kavramları, akımları, kuramları ve ürünleri inceleyebilme.

PERFORMANS GÖSTERGELERİ

A.1.1. Eser, manzum/mensur eser, manzume ve şiir ayrımı, edebî türler ve anlatım türleri gibi edebiyata ilişkin temel kavramları tanımlar.

A.1.2. Edebî metinler ile edebî olmayan metinler arasındaki farkı irdeler.

A.1.3. Edebiyata ilişkin temel kavramlar arasındaki ilişkileri belirler.

A.1.4. Edebiyat akımlarını ortaya çıkaran sosyal, siyasal ve kültürel nedenleri bilir.

A.1.5. Edebiyat akımlarının özelliklerini tanımlar.

A.1.6. Dünya edebiyatındaki akımların Türk edebiyatı üzerindeki etkilerini açıklar.

A.1.7. Edebiyata yönelik ürünleri dönem özellikleriyle birlikte tanımlar.

A.1.8. Edebiyat kuramlarını, özelliklerini ve bu kuramların edebiyat araştırmalarındaki önemini açıklar.

A.1.9. Farklı dönemlerde oluşturulmuş ürünler arasında ilişki kurar.

A.1.10. Dönemleri gelenek ve zihniyet açısından ele alır.

A.1.11. Dönemler arasındaki zihniyet farklılıklarını ortaya koyar.

A.1.12. Edebî bir eserin oluşum sürecini etkileyen faktörleri belirler.

A.1.13. Edebî ürünü, biçimcilik, yapısalcılık, anlatımcılık, yansıtma ve duygusal etki, post yapısalcılık kuramı gibi kuramlar açısından değerlendirir.

Yeterlik Alanı A. EDEBİYAT ALAN BİLGİSİ

Kapsam

Bu yeterlik alanı, edebiyata ilişkin kavramları, akımları, kuramları ve ürünleri inceleyebilmeyi, Türk edebiyatının dönemlerini ve ürünlerini inceleyebilmeyi, metinleri kavramlar, akımlar, sanatlar ve kuramlar çerçevesinde çözümleyebilmeyi kapsar.

YETERLİKLER

A.2. Türk edebiyatının dönemlerini ve ürünlerini inceleyebilme

PERFORMANS GÖSTERGELERİ

A.2.1. Türk edebiyatının dönemlere ayrılmasında esas alınan ölçütleri belirtir.

A.2.2. İslamiyet Öncesi Türk Edebiyatı'nın yazılı ve sözlü ürünlerine örnekler verir.

A.2.3. İslamiyet Dönemi Türk Edebiyatı ürünlerini örneklendirerek tanıtır.

A.2.4. XI. ve XII. yüzyıla ait erken dönem İslamiyet etkisindeki ürünleri tanıtır.

A.2.5. XIII. ve XIV. yüzyıla ait Oğuz Türkçesinin Anadolu'daki tür ve ürünlerini örneklendirir.

A.2.6. XIV. yüzyıldan XIX. yüzyıl ortalarına kadar Klasik Türk Edebiyatı ve halk edebiyatı tür ve ürünlerinin farklılık ve benzerliklerini örneklendirir.

A.2.7. Batı etkisindeki Türk edebiyatının ürünlerine örnekler verir.

A.2.8. Tanzimat Dönemi Edebiyatı'nın oluşumunu ve bu dönemdeki edebiyat ürünlerinin özelliklerini irdeleyerek bu dönemin Türk edebiyat tarihi içindeki yerinin ve öneminin ayırımına varır.

A.2.9. Servet-i Fünun ve Fecr-i Âti Edebiyatı'nın oluşumunu ve bu dönemdeki edebiyat ürünlerinin özelliklerini irdeleyerek bu dönemin Türk edebiyat tarihi içindeki yerinin ve öneminin ayırımına varır.

A.2.10. Millî Edebiyat Dönemi'nin oluşumunu ve bu dönemdeki edebiyat ürünlerinin özelliklerini irdeleyerek bu dönemin Türk edebiyat tarihi içindeki yerinin ve öneminin ayırımına varır.

A.2.11. Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı'nın oluşumunu ve bu dönemdeki edebiyat ürünlerinin özelliklerini irdeleyerek bu dönemin Türk edebiyat tarihi içindeki yerinin ve öneminin ayırımına varır.

A.2.12. Günümüz Türk edebiyatının ürünlerini yorumlar.

Yeterlik Alanı A. EDEBİYAT ALAN BİLGİSİ

Kapsam

Bu yeterlik alanı, edebiyata ilişkin kavramları, akımları, kuramları ve ürünleri inceleyebilmeyi, Türk edebiyatının dönemlerini ve ürünlerini inceleyebilmeyi, metinleri kavramlar, akımlar, sanatlar ve kuramlar çerçevesinde çözümleyebilmeyi kapsar.

YETERLİKLER

A.3. Metinleri kavramlar, akımlar, sanatlar ve kuramlar çerçevesinde çözümleyebilme

PERFORMANS GÖSTERGELERİ

A.3.1. Şiirin ölçüsünü, nazım birimini, nazım şeklini ve uyaklanışını inceler.

A.3.2. Şiiri söz ve anlam sanatları yönünden inceler.

A.3.3. Şiiri biçem açısından değerlendirir.

A.3.4. Şiir türlerini edebiyat akımlarına, kuramlarına göre yorumlar.

A.3.5. Halk şiiri, divan şiiri ve çağdaş Türk şiirini örneklerle karşılaştırır.

A.3.6. Düzyazı türlerini biçem, söz ve anlam sanatları bakımından inceler.

A.3.7. Düzyazı türlerini, edebiyat akımlarına, kuramlarına ve anlatım türlerine göre yorumlar.

A.3.8. Edebiyat akımlarının kavranması için Türk ve dünya edebiyatlarından örnek metinleri karşılaştırır.

A.3.9. Metinlerin çözümlenmesinde sanatçı-eser-dönem ilişkisini kurar.

Yeterlik Alanı B. DİL VE ANLATIM ALAN BİLGİSİ

Kapsam

Bu yeterlik alanı, dilleri yapı ve köken bakımından inceleyebilmeyi, dildeki kavramları ve dilin sosyo-kültürel işlevlerini inceleyebilmeyi, dilin bileşenlerini çözümlayebilmeyi, metinleri yapı, plan ve dil bileşenleri bakımından çözümlayebilmeyi kapsar.

YETERLİKLER

B.1. Dilleri yapı ve köken bakımından inceleyebilme

PERFORMANS GÖSTERGELERİ

B.1.1. Yapı ve köken bakımından dünya dillerini, dil ailelerini listeler.

B.1.2. Türkçenin dünya dilleri arasındaki yerini tanımlar.

B.1.3. Başlangıcından günümüze kadar Türk dilinin tarihî gelişimini yorumlar.

YETERLİKLER

B.2. Dildeki kavramları ve dilin sosyo-kültürel işlevlerini inceleyebilme

PERFORMANS GÖSTERGELERİ

B.2.1. Dilbilim terim ve kavramlarını tanımlar.

B.2.2. Dillerin özelliklerini açıklar.

B.2.3. Dil-kültür ilişkisini yorumlar.

B.2.4. Dil-toplum ilişkisini yorumlar.

B.2.5. Dil-düşünce ilişkisini yorumlar.

B.2.6. Dilin iletişimdeki yerini irdeler.

B.2.7. Dil-sanat ilişkisini yorumlar.

B.2.8. Dil dışındaki iletişim araçlarının kullanımıyla ilgili çıkarımlarda bulunur.

YETERLİKLER

B.3. Dilin bileşenlerini çözümleyebilme

PERFORMANS GÖSTERGELERİ

B.3.1. Ses bilgisine ilişkin temel kavramları ve kuralları inceler.

B.3.2. Biçim bilgisine ilişkin temel kavramları ve kuralları inceler.

B.3.3. Söz dizimi bilgisine ilişkin temel kavramları ve kuralları inceler.

B.3.4. Anlambilim bilgisine ilişkin temel kavramları ve kuralları inceler.

B.3.5. Dil bileşenlerinin Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanımına katkısını açıklar.

YETERLİKLER

B.4. Metinleri yapı, plan ve dil bileşenleri bakımından çözümleyebilme.

PERFORMANS GÖSTERGELERİ

B.4.1. Paragrafı yapısı ve anlatım türleri yönünden inceler.

B.4.2. Paragrafları kullanarak anlamlı metinler oluşturur.

B.4.3. Anlatım türlerine bağlı metin türlerini örnekler vererek kullanır.

B.4.4. Metin oluşturma sürecini tanımlar.

B.4.5.Dilin bileşenlerini dikkate alarak biçim ve içerik açısından metinlere ilişkin yorum yapar.

Yeterlik Alanı C. TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI BİLGİSİ EĞİTİMİ

Kapsam

Bu yeterlik alanı, öğretim sürecini amaca uygun planlayabilmeyi, dil ve edebiyat öğretimine ilişkin çeşitli materyal ve kaynaklardan yararlanabilmeyi, öğrenme ortamları düzenleyebilmeyi, öğrencilerin dinleme, okuma, konuşma, yazma, eleştirel ve yaratıcı düşünme, karar verme ve problem çözme, iletişim becerisini geliştirebilmeyi, öğrencilerin sanat eserlerinden zevk almalarını sağlayabilmeyi, öğretim sürecini izleyebilme ve değerlendirebilmeyi, meslekî yeterliğini belirleyebilmeyi kapsar.

YETERLİKLER

C.1. Öğretim sürecini amaca uygun planlayabilme

PERFORMANS GÖSTERGELERİ

- C.1.1. Dil ve anlatım/Türk edebiyatı dersinin amaçlarını ve ilkelerini tanımlar.
- C.1.2. Dil becerilerini geliştirmeye yönelik öğretim programlarındaki kazanımlara uygun etkinlikleri planlarında kullanır.
- C.1.3. Planları öğrencilerin dil gelişim düzeylerine göre düzenler.
- C.1.4. Planları öğrencilerin öğrenme gereksinimlerine göre hazırlar.
- C.1.5. Planları öğrencilerin öğrenme biçimlerine göre düzenler.
- C.1.6. “Mesleki Gelişim Planı” oluşturur.
- C.1.7. Plan hazırlarken araç ve gereç gereksinimini göz önünde bulundurur.

YETERLİKLER

C.2. Dil ve edebiyat öğretimine ilişkin çeşitli materyal ve kaynaklardan yararlanabilme.

PERFORMANS GÖSTERGELERİ

C.2.1. Dil becerilerinin gelişimine katkıda bulunacak araç-gereç ve kaynakları kullanır.

C.2.2. Öğrencilerin dil becerilerini geliştirecek nitelikte materyal ve kaynaklar geliştirir.

C.2.3. Öğrencilerin dil ve edebiyat alanında bilgi teknolojileri yoluyla kullanabileceği kaynakları düzenler.

Yeterlik Alanı C. TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI BİLGİSİ EĞİTİMİ

Kapsam

Bu yeterlik alanı, öğretim sürecini amaca uygun planlayabilmeyi, dil ve edebiyat öğretimine ilişkin çeşitli materyal ve kaynaklardan yararlanabilmeyi, öğrenme ortamları düzenleyebilmeyi, öğrencilerin dinleme, okuma, konuşma, yazma, eleştirel ve yaratıcı düşünme, karar verme ve problem çözme, iletişim becerisini geliştirebilmeyi, öğrencilerin sanat eserlerinden zevk almalarını sağlayabilmeyi, öğretim sürecini izleyebilme ve değerlendirebilmeyi, meslekî yeterliğini belirleyebilmeyi kapsar.

YETERLİKLER

C.3. Öğrenme ortamları düzenleyebilme.

PERFORMANS GÖSTERGELERİ

C.3.1. Öğrencileri günlük yaşamlarında da etkin dinleme/izleme ve okuma alışkanlığını geliştirmek amacıyla okul içi/dışı etkinliklere yönlendirir.

C.3.2. Öğrencilerin bilgiye ve sanata yönelik gereksinimlerini dikkate alarak öğretmenle ve birbirleriyle etkileşim içinde bulunacağı ortamlar hazırlar.

C.3.3. Şair, yazar, uzman veya kurumlarla etkileşimli okul içi/dışı çoklu öğrenme ortamları oluşturur.

C.3.4. Öğrencilerin dil ve edebiyat alanındaki kaynaklara ulaşabileceği bir edebiyat sınıfı hazırlar.

C.3.5. Öğrenme ortamlarını öğrencilerin ilgi ve düzeylerine göre dil gelişimlerini sağlayacak biçimde etkin hâle getirir.

YETERLİKLER

C.4. Öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirebilme

PERFORMANS GÖSTERGELERİ

C.4.1. Etkin dinlemenin önemini ve gerekliliğini vurgulayan çalışmalar yapar.

C.4.2. Geribildirim, sözsüz mesajlar, devam ettirici tepkiler, içerik ve duygu tepkileri gibi etkin dinleme becerilerini kullanır.

C.4.3. Dinleyici grubunun özelliklerini tanıtır.

C.4.4. Dinleyen tiplerini tanımaya yönelik etkinlikler düzenler.

C.4.5. Dinleme öncesinde, sırasında ve sonrasında yapılması gerekenleri belirtir.

C.4.6. Öğrencilerin etkin dinleme tekniklerini sınıf içi/dışı çalışmalarda kullanmalarını sağlar.

C.4.7. Dinleme/izleme becerilerini geliştirmeye yönelik etkinlikler için görsel ve işitsel materyallerden yararlanır.

C.4.8. Öğrencilerin dinlediklerini, izlediklerini biçim ve içerik açısından neden-sonuç ilişkisi, gerçeklik, kurgu gibi çeşitli yönleriyle anlamalarını ve değerlendirmelerini sağlar.

Yeterlik Alanı C. TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI BİLGİSİ EĞİTİMİ

Kapsam

Bu yeterlik alanı, öğretim sürecini amaca uygun planlayabilmeyi, dil ve edebiyat öğretimine ilişkin çeşitli materyal ve kaynaklardan yararlanabilmeyi, öğrenme ortamları düzenleyebilmeyi, öğrencilerin dinleme, okuma, konuşma, yazma, eleştirel ve yaratıcı düşünme, karar verme ve problem çözme, iletişim becerisini geliştirebilmeyi, öğrencilerin sanat eserlerinden zevk almalarını sağlayabilmeyi, öğretim sürecini izleyebilme ve değerlendirebilmeyi, meslekî yeterliğini belirleyebilmeyi kapsar.

YETERLİKLER

C.5. Öğrencilerin okuma becerilerini geliştirebilme.

PERFORMANS GÖSTERGELERİ

C.5.1. Etkin okumanın önemini ve gerekliliğini vurgulayan çalışmalar yapar.

C.5.2. Öğrencinin yaşına, düzeyine ve gereksinimlerine uygun metinler seçer.

C.5.3. Okuma becerilerini geliştirmeye yönelik çeşitli öğretim tekniklerini sınıf içi çalışmalarında uygular.

C.5.4. Okuma öncesinde, sırasında ve sonrasında yapılması gerekenleri belirtir.

C.5.5. Öğrencilerin okuduklarını biçim ve içerik açısından neden sonuç ilişkisi, gerçeklik, kurgu gibi çeşitli yönleriyle anlamalarını ve değerlendirmelerini sağlar.

C.5.6. Öğrencinin okuduğu metne uygun olarak sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, eleştirme, analiz ve sentez yapma ve değerlendirme gibi becerilerini kullanabileceği etkinlikler düzenler.

C.5.7. Etkili bir okumanın önündeki engelleri belirtir.

C.5.8. Öğrencinin sınıf dışında okuma becerisini geliştirmesini destekler.

C.5.9. Okuma becerisini geliştirirken diğer beceri alanlarıyla ilişkilendirilmiş etkinlikler düzenler.

C.5.10. Okumayı bir zevk ve alışkanlık hâline getirmek için yönlendirici, destekleyici ve geliştirici çeşitli etkinlikler yapar.

C.5.11. Okuma becerisini diğer derslerle eşgüdümlü olarak geliştirmek için meslektaşlarıyla iş birliği yapar.

Yeterlik Alanı C. TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI BİLGİSİ EĞİTİMİ

Kapsam

Bu yeterlik alanı, öğretim sürecini amaca uygun planlayabilmeyi, dil ve edebiyat öğretimine ilişkin çeşitli materyal ve kaynaklardan yararlanabilmeyi, öğrenme ortamları düzenleyebilmeyi, öğrencilerin dinleme, okuma, konuşma, yazma, eleştirel ve yaratıcı

düşünme, karar verme ve problem çözme, iletişim becerisini geliştirebilmeyi, öğrencilerin sanat eserlerinden zevk almalarını sağlayabilmeyi, öğretim sürecini izleyebilme ve değerlendirebilmeyi, meslekî yeterliğini belirleyebilmeyi kapsar.

YETERLİKLER

C.6. Öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirebilme.

PERFORMANS GÖSTERGELERİ

C.6.1. Etkin konuşmanın önemini ve gerekliliğini vurgulayan çalışmalar yapar.

C.6.2. Güzel ve etkili konuşmada söz varlığını geliştirmenin önemini vurgular.

C.6.3. Vurgu, ezgi ve tonlamanın doğru kullanımını geliştirmeye yönelik uygulamalar yapar.

C.6.4. Yöresel söyleyişle konuşma, sesleri hatalı söyleme gibi konuşma bozukluklarını gidermek için her fırsatta uygulamalar yapar.

C.6.5. Öğrencilerin duygu, düşünce, izlenim ve hayallerini doğru ve anlaşılır biçimde sözlü olarak ifade etmelerini sağlar.

C.6.6. Konuşma öncesinde, sırasında ve sonrasında yapılması gerekenleri belirtir.

C.6.7. Öğrencilerin beden dilini etkili biçimde kullanmalarını sağlayacak uygulamalar yapar.

C.6.8. Etkin dinlemenin konuşma becerisine katkısını vurgulayan çalışmaları yapar.

C.6.9. Öğrencilerin algılama, keşfetme, düşünme, yorumlama ve sentezleme süreçlerini kullanacakları, görsel ve işitsel materyallerle desteklenmiş konuşma etkinlikleri düzenler.

C.6.10. Topluluk önünde ve karşılıklı konuşmalar da, etkin konuşma tekniklerini ve heyecanı kontrol etme tekniklerini kullanır.

C.6.11. Öğrencilerin ilgi, gereksinim ve düzeylerine uygun olarak hitabet gücünü artırmaya yönelik hazırlıklı ve hazırlıksız konuşma etkinlikleri düzenler.

Yeterlik Alanı C. TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI BİLGİSİ EĞİTİMİ

Kapsam

Bu yeterlik alanı, öğretim sürecini amaca uygun planlayabilmeyi, dil ve edebiyat öğretimine ilişkin çeşitli materyal ve kaynaklardan yararlanabilmeyi, öğrenme ortamları düzenleyebilmeyi, öğrencilerin dinleme, okuma, konuşma, yazma, eleştirel ve yaratıcı düşünme, karar verme ve problem çözme, iletişim becerisini geliştirebilmeyi, öğrencilerin sanat eserlerinden zevk almalarını sağlayabilmeyi, öğretim sürecini izleyebilme ve değerlendirebilmeyi, meslekî yeterliğini belirleyebilmeyi kapsar.

YETERLİKLER

C.7. Öğrencilerin yazma becerilerini geliştirebilme.

PERFORMANS GÖSTERGELERİ

C.7.1. Yazmanın önemini ve gerekliliğini vurgulayan çalışmalar yapar

C.7.2. Etkili yazmada söz varlığını geliştirmenin ve sözlük kullanmanın önemini vurgular.

C.7.3. Yazı diliyle konuşma dili arasındaki farklılıkları vurgular. (yer değiştirdi)

C.7.4. Yazma çalışmalarında yazım kuralları, noktalama işaretleri, sayfa düzeni ve yazı güzelliği gibi yazılı anlatıma yönelik öğelerin kullanıldığı etkinlikler düzenler.

C.7.5. Anlatım bozuklukları ve yazım yanlışlarını gidermek için her fırsatta uygulamalar yapar.

C.7.6. Öğrencilerin duygu, düşünce, izlenim ve hayallerini, söz ve anlam sanatlarını kullanarak planlı yazma ilkelerine uygun biçimde ifade etmelerini sağlar.

C.7.7. Yazma öncesinde, sırasında ve sonrasında yapılması gerekenleri belirtir.

C.7.8. Diğer dil becerilerinin yazma becerisine katkısını vurgulayan çalışmalar yapar.

C.7.9. Öğrencilerin yazma becerilerini geliştirecek ve doğru, anlaşılır yazma alışkanlığı kazandıracak çeşitli etkinlikler yapar.

C.7.10. Öğrencilerin algılama, keşfetme, düşünme, yorumlama ve sentezleme süreçlerini kullanacakları, görsel ve işitsel materyallerle desteklenmiş yaratıcı yazma çalışmaları yapar.

C.7.11. Öğrencilerin çeşitli yazı türlerini kullanmayı alışkanlık ve beceri hâline getirmesini sağlayacak etkinlikler yapar.

C.7.12. Öğrencinin yaşına, düzeyine ve gereksinimlerine göre ani, gezi yazısı, deneme, şiir gibi çeşitli edebî türleri yazmaya yönelik etkinlikler yapar.

C.7.13. Yazmaya ilgisi ve eğilimi olan öğrencileri belirleyerek onları yönlendirici, destekleyici ve geliştirici çeşitli etkinlikler yapar.

Yeterlik Alanı C. TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI EĞİTİMİ BİLGİSİ

Kapsam

Bu yeterlik alanı, öğretim sürecini amaca uygun planlayabilmeyi, dil ve edebiyat öğretimine ilişkin çeşitli materyal ve kaynaklardan yararlanabilmeyi, öğrenme ortamları düzenleyebilmeyi, öğrencilerin dinleme, okuma, konuşma, yazma, eleştirel ve yaratıcı düşünme, karar verme ve problem çözme, iletişim becerisini geliştirebilmeyi, öğrencilerin sanat eserlerinden zevk almalarını sağlayabilmeyi, öğretim sürecini izleyebilme ve değerlendirebilmeyi, mesleki yeterliğini belirleyebilmeyi kapsar.

YETERLİKLER

C.8. Öğrencilerin eleştirel ve yaratıcı düşünme, karar verme ve problem çözme becerilerini geliştirebilme.

PERFORMANS GÖSTERGELERİ

Dil

C.8.1. Öğrencilere farklı bakış açıları oluşturmaya yönelik, eleştirel ve yaratıcı düşünmeyi destekleyecek nitelikte sorumluluklar verir.

C.8.2. Öğrencilere okunan, dinlenen bir metni; neden-sonuç ilişkisine dikkat ederek inceleme ve yorumlama olanakları sunar.

C.8.3. Öğrencilerin dilin bileşenlerine yönelik problemleri bulmaları, tanımlamaları ve uygun kaynakları kullanarak çeşitli çözüm yolları geliştirmeleri için yönlendirmeler yapar.

C.8.4. Metinleri; dilbilimi, göstergebilimi, paragraf ve metin bilgisi açısından yaratıcı ve eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmede öğrencileri yönlendirir.

Edebiyat

C.8.5. Öğrencilere keşfedici, üretici ve geliştirici nitelikte sorumluluklar verir.

C.8.6. Edebî ürünlerin imge ve çağrışım değerlerini inceler.

C.8.7. Edebî ürünleri, metin çözümleme yöntemleri, edebî kuramlar, dilbilimi, göstergebilimi, alımlama estetiği ve diğer kuramlar açısından değerlendirmede öğrencileri yönlendirir.

C.8.8. Sanat eserlerindeki değerleri ve estetik anlayışı inceler.

C.8.9. Edebî ürünlerin dönemin sosyal ve siyasi özelliklerine uygun olarak yorumlanmasında öğrencilere rehberlik eder.

C.8.10. Öğrencilere kurmaca metin ile gerçeğe dayalı metinleri yorumlamalarını sağlayacak nitelikte sorumluluklar verir.

C.8.11. Öğrencilere edebî bir metni yaratıcı ve eleştirel bir bakış açısıyla neden sonuç ilişkisine dikkat ederek değerlendirme olanakları sunar.

C.8.12. Öğrencilerin bir edebî metindeki problemleri bulmaları, tanımlamaları ve uygun kaynakları kullanarak çeşitli çözüm yolları geliştirmeleri için yönlendirmeler yapar.

Yeterlik Alanı C. TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI BİLGİSİ EĞİTİMİ

Kapsam

Bu yeterlik alanı, öğretim sürecini amaca uygun planlayabilmeyi, dil ve edebiyat öğretimine ilişkin çeşitli materyal ve kaynaklardan yararlanabilmeyi, öğrenme ortamları düzenleyebilmeyi, öğrencilerin dinleme, okuma, konuşma, yazma, eleştirel ve yaratıcı düşünme, karar verme ve problem çözme, iletişim becerisini geliştirebilmeyi, öğrencilerin sanat eserlerinden zevk almalarını sağlayabilmeyi, öğretim sürecini izleyebilme ve değerlendirebilmeyi, meslekî yeterliğini belirleyebilmeyi kapsar.

YETERLİKLER

C.9. İletişim becerisini geliştirebilme.

PERFORMANS GÖSTERGELERİ

Dil

C.9.1. Öğrencilerin iletişime ilişkin temel kavramları anlamalarına yönelik çeşitli etkinlikler düzenler.

C.9.2. Düşüncelerini paylaşmanın, karşıt düşünceleri yanıtlamanın, tartışmanın görgü kuralları çerçevesinde yapılmasını sağlar.

C.9.3. Öğrencilerin bireysel farklılıklarını belirleyerek bu farklılıkların iletişimi engellememesi için gerekli önlemleri alır.

C.9.4. Dil gelişiminin kişilik gelişimiyle ilişkisini açıklar.

C.9.5. Toplumun farklı kesimleriyle doğru iletişim kurabilmeleri için öğrencileri yönlendirir.

Edebiyat

C.9.6. Bireysel yetersizlikler, sosyo-ekonomik farklılıklar, güç ve otorite ilişkileri, toplumsal rol, kitle kültürü ve bireyci anlayış, teknolojik yalnızlık ve yabancılaşma gibi iletişim engellerine yönelik öğrencilerde farkındalık sağlar.

C.9.7. Edebî ürünlerdeki estetiği, dilin anlam zenginliğinden yararlanarak ifade eder.

C.9.8. Öğrencilerin duygu, düşünce, izlenim ve hayallerini estetik ve edebî nitelik taşıyacak biçimde ifade etmelerini sağlayan sınıf içi ve dışı uygulamalar yapar.

C.9.9. İletişim sürecinde alıcının birikimini dikkate almada, düşüncelerini başkalarıyla paylaşmada, savunduğu veya karşıt olduğu bir düşünceyi açıklamada öğrencilere örnek olur.

C.9.10. Tartışma ve karşıt düşünceleri yanıtlamada dinlemenin gerekliliğini açıklar.

C.9.11. Etkili iletişim kurma tekniklerinden yararlanır.

Yeterlik Alanı C. TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI BİLGİSİ EĞİTİMİ

Kapsam

Bu yeterlik alanı, öğretim sürecini amaca uygun planlayabilmeyi, dil ve edebiyat öğretimine ilişkin çeşitli materyal ve kaynaklardan yararlanabilmeyi, öğrenme ortamları düzenleyebilmeyi, öğrencilerin dinleme, okuma, konuşma, yazma, eleştirel ve yaratıcı düşünme, karar verme ve problem çözme, iletişim becerisini geliştirebilmeyi, öğrencilerin sanat eserlerinden zevk almalarını sağlayabilmeyi, öğretim sürecini izleyebilme ve değerlendirebilmeyi, meslekî yeterliğini belirleyebilmeyi kapsar.

YETERLİKLER

C.10. Öğrencilerin sanat eserlerinden zevk almalarını sağlayabilme.

PERFORMANS GÖSTERGELERİ

C.10.1. Öğrencileri, sanat eserlerini okuma zevki ve alışkanlığı geliştirmeye yönlendirir.

C.10.2. Öğretim sürecinde yararlanacağı sanat eserlerini, öğrencilerin gelişim dönemlerine uygun olarak belirler.

C.10.3. Öğrencilerin sanat eserlerinin estetik özelliklerini sezmelerine rehberlik eder.

C.10.4. Öğrencilerin edebî ürünlerdeki mecazları/simgesel dili çözümlemelerine yönelik etkinlikler yapar.

C.10.5. Sanatı sevdirmeye yönelik olarak öğrencilerin sanatçılarla etkileşim içinde olabileceği etkinlikler düzenler.

C.10.6. Edebiyatla sanat felsefesi arasında sanat, sanat eseri, güzellik, estetik yargı gibi kavramlar açısından ilişki kurar.

C.10.7. Yaşlarına, düzeylerine ve eğilimlerine göre öğrencilerde edebiyat ile diğer güzel sanatlar arasındaki ilişkiye yönelik farkındalık oluşturur.

Yeterlik Alanı C. TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI BİLGİSİ EĞİTİMİ

Kapsam

Bu yeterlik alanı, öğretim sürecini amaca uygun planlayabilmeyi, dil ve edebiyat öğretimine ilişkin çeşitli materyal ve kaynaklardan yararlanabilmeyi, öğrenme ortamları düzenleyebilmeyi, öğrencilerin dinleme, okuma, konuşma, yazma, eleştirel ve yaratıcı düşünme, karar verme ve problem çözme, iletişim becerisini geliştirebilmeyi, öğrencilerin sanat eserlerinden zevk almalarını sağlayabilmeyi, öğretim sürecini izleyebilme ve değerlendirebilmeyi, meslekî yeterliğini belirleyebilmeyi kapsar.

YETERLİKLER

C.11. Öğretim sürecini izleyebilme ve değerlendirebilme.

PERFORMANS GÖSTERGELERİ

C.11.1. Ölçme değerlendirme uygulamalarını kazanımlara yönelik olarak hazırlar.

C.11.2. Öğrenme eksiklerini belirlemek için izleme amaçlı ölçme araçları hazırlar.

C.11.3. Öğrencilerin öğrenme düzeylerini belirlemek için düzey belirleme amaçlı ölçme araçları hazırlar.

C.11.4. Öğrencileri çeşitli özellikler açısından tanımak için tanıma amaçlı ölçme araçları hazırlar.

C.11.5. Değerlendirme sonuçlarına göre öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate alarak becerilerin geliştirilmesini sağlamaya yönelik önlemler alır.

C.11.6. Ölçme değerlendirme amaçları, araçları, yöntemleri ve değerlendirme sonuçlarından elde ettiği yorumları ilgililerle uygun bir dille paylaşır.

C.11.7. Öğrencilerde geliştirilmesi gereken becerilere ilişkin hazır bulunuşluk düzeylerini yapılandırılmamış/yapılandırılmış ölçme araçlarıyla belirler.

C.11.8. Öğrencilerin dil gelişimlerini izlemek ve değerlendirmek amacıyla kullanacağı araç ve yöntemleri tekniğine uygun olarak hazırlar.

C.11.9. Öğretim sürecinde kullanacağı ölçme değerlendirme araç ve yöntemlerinin geçerlik ve güvenirlik özelliklerini belirler

C.11.10. İzleme ve değerlendirme sonuçlarına göre öğrencilerin becerilerini, öğrenme ortamlarını, ölçme araçlarını, öğrenme biçimlerini ve verimliliğini değerlendirir.

C.11.11. Öğretmenlik mesleği yeterlikleri temelinde yansız biçimde öz değerlendirme yapar.

Yeterlik Alanı D. TUTUM ve DEĞERLER

Kapsam

Bu yeterlik alanı, Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanımında öncülük edebilmeyi, okuma kültürü oluşturabilme ve geliştirebilmeyi, dil ve edebiyat alanındaki gelişmeleri izleyebilmeyi, okul ve kurumlar arasında iş birliği sağlayabilmeyi, ulusal ve evrensel değerlerin korunmasına ve estetik anlayışın geliştirilmesine duyarlı olabilmeyi, Atatürkçü düşünce çerçevesinde dil bilincini geliştirebilmeyi kapsar.

YETERLİKLER

D.1. Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanımında öncülük edebilme

PERFORMANS GÖSTERGELERİ

D.1.1. Dilimize yabancı dillerden giren sözcüklerin Türkçe karşılıklarını kullanmaya özen gösterir.

D.1.2. Söyleyiş, vurgu ve tonlama kurallarına uyarak konuşur.

D.1.3. Okul paydaşlarına Türkçenin güzel kullanılması için gerekli uyarılarda bulunur.

D.1.4. Türkçenin güncel sorunlarını dil bilinci çerçevesinde irdeler.

D.1.5. Konuşurken doğru ve etkili iletişim kurar.

D.1.6. Dinlerken duyarlı, saygılı ve hoşgörülü davranır.

D.1.7. Sözlük ve yazım kılavuzu kullanmanın önemini ve gerekliliğini vurgular.

D.1.8. Türkçeyi doğru güzel ve etkili konuşan bireyleri etkinliklerine davet eder.

YETERLİKLER

D.2. Okuma kültürü oluşturabilme ve geliştirebilme

PERFORMANS GÖSTERGELERİ

D.2.1. Sanat eserlerini okuma zevki ve alışkanlığı geliştirmede öğrencilere örnek olur.

D.2.2. Öğrencileri estetik değerleri yansıtan ürünleri okumaya yönlendirir.

D.2.3. Kütüphaneden etkin ve düzenli olarak yararlanır.

D.2.4. Okuma kültürünün oluşması için okulu kültür ve öğrenme merkezi hâline getirecek etkinlikler düzenler.

D.2.5. Okuma kültürünü geliştirme ve yaygınlaştırma amacıyla okul içinde okuma ortamları oluşturur.

D.2.6. Okuma kültürünü geliştirme sürecine ailelerin de katılımını sağlar.

Yeterlik Alanı D. TUTUM ve DEĞERLER

Kapsam

Bu yeterlik alanı, Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanımında öncülük edebilmeyi, okuma kültürü oluşturabilme ve geliştirebilmeyi, dil ve edebiyat alanındaki gelişmeleri izleyebilmeyi, okul ve kurumlar arasında iş birliği sağlayabilmeyi, ulusal ve evrensel değerlerin korunmasına ve estetik anlayışın geliştirilmesine duyarlı olabilmeyi, Atatürkçü düşünce çerçevesinde dil bilincini geliştirebilmeyi kapsar.

YETERLİKLER

D.3. Dil ve edebiyat alanındaki gelişmeleri izleyebilme.

PERFORMANS GÖSTERGELERİ

D.3.1. Alanıyla ilgili ulusal ve uluslararası yayınları takip eder.

D.3.2. Konferans, açık oturum, bilimsel toplantı ve seminerlere izleyici olarak katılır.

D.3.3. Alanıyla ilgili ulusal veya uluslararası etkinliklerde görev ve sorumluluk alır.

D.3.4. Dil ve edebiyat alanında izlediği gelişmeleri ders ortamında etkinliklerine yansıtmayı ilke hâline getirir.

YETERLİKLER

D.4. Okul ve kurumlar arasında iş birliği sağlayabilme.

PERFORMANS GÖSTERGELERİ

D.4.1. Okulun kültür merkezi hâline getirilmesinde okul paydaşlarını etkinliklere katar.

D.4.2. Türk dilini, Türk tarihini ve ulusal değerleri tanıtır ve sevdirmek, öğrencilerin estetik duygularını geliştirip kökleşmesini sağlamak için yakın/uzak çevreyle iletişim kurar.

D.4.3. Yakın/uzak çevredeki kişi, kurum ve kuruluşlarla dil ve edebiyatla ilgili çalışmalar yapar.

Yeterlik Alanı D. TUTUM ve DEĞERLER

Kapsam

Bu yeterlik alanı, Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanımında öncülük edebilmeyi, okuma kültürü oluşturabilme ve geliştirebilmeyi, dil ve edebiyat alanındaki gelişmeleri izleyebilmeyi, okul ve kurumlar arasında iş birliği sağlayabilmeyi, ulusal ve evrensel değerlerin korunmasına ve estetik anlayışın geliştirilmesine duyarlı olabilmeyi, Atatürkçü düşünce çerçevesinde dil bilincini geliştirebilmeyi kapsar.

YETERLİKLER

D.5. Ulusal ve evrensel değerlerin korunmasına ve estetik anlayışın geliştirilmesine duyarlı olabilme

PERFORMANS GÖSTERGELERİ

D.5.1. Ulusal ve evrensel değerlerin korunmasında dil ve edebiyatın önemini kavratarak etkinliklerde görev alır.

D.5.2. İçinde bulunduğu toplumun kültürel yapısını, gelenek ve göreneklerini tanıtır.

D.5.3. Dilin kültür taşıyıcılığı görevini önemser.

D.5.4. Öğrencilerin dildeki estetik boyutu keşfetmelerini ve estetik duyarlılık edinmelerini amaçlayan çalışmalar yapar.

D.5.5. Dil ve edebiyat dersi aracılığıyla etik değerlerimizin korunmasına ve güçlendirilmesine gereken önemi verir.

YETERLİKLER

D.6. Atatürkçü düşünce çerçevesinde dil bilincini geliştirebilme.

PERFORMANS GÖSTERGELERİ

D.6.1. Dil devriminden günümüze kadar dildeki gelişmeleri izler.

D.6.2. Dil devrimi ve dil bilinci ilişkisini kavratmaya yönelik çalışmalar yapar.

D.6.3. Atatürkçü düşünceyi, dil devriminin önemini, dil devriminin tam bağımsızlıkla olan ilişkisini kavratarak çalışmalar yapar.

D.6.4. Atatürk'ün eserlerini, söyleşi ve demeçlerini öğretim sürecindeki etkinliklerini çeşitlendirirken kullanır.

D.6.5. Öğrencilerin Atatürkçü düşünceye yer veren edebî eserleri değerlendirmelerini sağlayacak olanaklar sunar.

5.2 Atatürk Üniversitesi

halinde her yıl ekleme yapılarak kademeli bir şekilde ilerlemesi A alanı yeterliklerini karşılama düzeyi açısından faydalıdır.

B alanı derslerine bakıldığında bu alanda da A alanındaki benzer bir ders tablosu ve yeterlik karşılama seviyesi gözlenmektedir. Ancak atlanmaması gereken bir nokta yüz yıl öncesine gittiğimizde kullandığımız alfabe Arap alfabesiydi ve günümüzde kullanılan kelimeleri, deyimleri, sanatları tam manasıyla anlamak ve bunları hakkında anlatmak istiyorsak bir Türk dili ve edebiyatı öğretmeni olarak Osmanlı dönemi metinleri okuyabilmeli ve bunları hakkında çözümleyebilmeliyiz. Üniversite müfredatına baktığımızda Osmanlıca derslerinin her öğretmen adayına verildiğini görmekteyiz. Fakat Özel Alan Yeterliklerine baktığımızda A veya B gurubu yeterliklerde bu konu hakkında herhangi bir yeterlik alanı bulunmadığını sadece bir iki yeterlik alt maddesinde yazıldığını görmekteyiz. Eğer dilimizi gerçek manada anlatmak ve bilmek istiyorsak bu yeterli değildir. Osmanlı Türkçesiyle bağları koparmak dilimize yapılacak büyük bir katliamdır.

C alanına baktığımızda bu alan yeterliklerinin tam manasıyla karşılanmadığı şeklinde bir tablo karşımıza çıkmaktadır. Ancak şunu belirtmekte fayda görüyorum, Özel Alan Yeterlik düzeyleri ve madde başlıkları düzenlenirken bütün üniversitelerin katılımını sağlamak için üniversitelere yazılı olarak ulaşılmış ve görüş istenmiştir. Bütün bu çalışmalarda belirtilen görüşler dikkate alınmamış mı yahut üniversitemiz bu konuyu gereken dikkati göstermemiş mi? Bu nokta incelenmesi gereken noktalardan en mühimidir. Çünkü özellikle C alanı için üniversite dersleri ve yeterlikler birbirini tam manasıyla karşılamamaktadır. Bahsi geçen alanın bütün alt alanlarını karşılayacak ayrı ayrı dersler bulunmamaktadır. Bu alanın bütün yeterlik düzeyleri birkaç dersin sorumluluğunda görünmektedir. Özel Öğretim Yöntemleri adı ile müfredatlar da bulunan bu dersin bütün yeterlik alanlarını karşılaması realitede mümkün değildir. Çünkü iki dönemlik bir derstir ve ders saati sınırlıdır. Yaptığımız incelemelerdeki bulgularımıza göre bu dersin haftalık ders saati artırılmalı yahut C alanı yeterliklerini karşılaması için müfredata yeni dersler eklenmelidir. Ayrıca C alanı yeterliklerinin gerçekleştirilmesine katkı sağlayacak olan Öğrenme, Öğretim Kuram ve Yaklaşımları dersi sadece bir dönemle sınırlı kalmış ve haftalık ders saati de dersin içeriğine göre oldukça sınırlı kalmıştır. Bu dersin de karşıladığı yeterlik alanları ve önemi bakımından

ders saati ve döneminin arttırılması gerektiğini düşünmekteyiz. Bir başka konu da bu dersler doğrudan öğretmenlik meslek bilgisini karşılayacak derslerdir lakin teori uygulama kısmında sorunlar yaşanmaktadır. Bu dersler anlatılırken sadece teoriye bağlı kalınmakta veyahut tekdüze bir anlayışla standart lise düzeniyle uygulama dersleri de olduğu için kalitesiz ders uygulamaları yapılmaktadır.

Yine tablo 5.1'den hareketle C4, C5, C6, C7, C8, C10 alanları tam manasıyla karşılanmadığı söylenebilir. Bu yeterlikleri karşılamak için müfredatlar da düzenleme yapılması ve bu alanlara yönelik derslerin müfredatlar da bulunması öğretmenliğe hazırlanmada daha faydalı olacağı kanaatindeyiz. Özellikle öğrencilerine öğrenmeyi öğrenme konusunda öncülük edecek olan öğretmenler yetiştirilmesinde bu yeterlik alanları oldukça gereklidir ve bu yeterlik alanlarını karşılayacak derslerin olmaması öğretmen adaylarının bu konularda yetersiz kalmasın sebep olacaktır. Eleştirel düşünce becerilerinin gelişmesi ve öğrencilerine de eleştirel düşünmeyi öğretecek olan öğretmenlerin eleştirel düşünme konusunda da yetkin olması şarttır. Aksi takdirde eleştirel düşünme eğitimi almamış ve eleştirel düşünme becerisini öğretemeyen öğretmenler olarak eğitim sistemi içerisinde yer alacaklardır. Bu da istenmeyen durumlardan birisidir. Derslerin geneline baktığımızda öğretmen adaylarına ömür boyu öğrenme ile ilgili eğitim verilmediğinden ve bu alan sevk edilmediğinden sadece dersi geçmeye odaklanan öğretmen adayları öğretmen olarak atandıklarında da memur zihniyetli öğretmenler olacak ve eldekilerle yetineceklerdir. Sorgulamadan, eleştirmeden ve kendini geliştirmeden öğretmenlik yaşantısı memuriyet yaşantısı şeklinde devam edecektir. Yeterlik alanlarıyla karşılaştırma yaparken dikkatlerden kaçmayan bir diğer mevzu da öğretmen olacak kişilerden istenen nitelikler içerisinde Türk Eğitim Sistemi ve Okul yönetimi hakkında Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Özel Alan Yeterlikleri içerisinde hiçbir yeterlik alanının bulunmamasıdır. Yetiştirilen öğretmen adaylarından bir kısmı okullarda yönetici vasfıyla çalışacağı düşünülürse bu konu da oldukça önemlidir ve yeterlik alanları arasında bir başlık olarak bulunması gerektiği kanaatindeyiz. Türk Eğitim Sistemi ve Okul yönetimi hakkında Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Özel Alan Yeterlikleri içerisinde bulunmaması Öğretmen Genel Yeterlikleri içerisinde bu alana ait yeterliklerin bulunması da etkili olmuş olabilir.

Dersler içerisinde bulunan Alan Eğitiminde Araştırma Projesi, Tez gibi derslerin yetiştirilen öğretmen adayının akademik yazma ve araştırma becerilerini geliştirmesi, araştırma yapma yöntemlerini öğretmesi oldukça önemlidir. Ancak bu gibi yöntemleri bilmesi gereken öğretmenle ilgili yeterlik alanlarında herhangi bir başlık yoktur. Bir öğretmenden istenen niteliklerin sıralandığı bu yeterlikler arasında akademik yazma, araştırma ve araştırma yapma yöntemlerinin istenmemesi oldukça ilginçtir. Gerekli görüldüğünde eğitim sistemi ile ilgili veri toplanmak istendiğinde bir öğretmenin en azından kendi okulu ve dersini işlediği sınıflarla ilgili veri toplayabilmesi ve bu verilerle akademik yazılar yazabilmesi eğitim sistemi için büyük getiriler sağlayacak hem zamandan hem emekten tasarruf edilecektir. Lakin yeterliklerde bu gibi nitelikler göz ardı edilmiştir. Öğretmen olacak bir adayın alanıyla ilgili en azından bir proje çalışması yapması ve bir tez hazırlaması ömür boyu öğrenmeye getireceği faydaları büyüktür. En azından makale yazıp yayımlaması için kendine özgüven kazandıracak, yöntem ve teknikler bilindiği için daha verimli çalışmalar ortaya çıkacaktır.

Alan bilgisini almış öğretmen adayları için öğretmen adaylığı basamağının en sonuncularından ve en önemlilerinden biri de Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulaması dersleridir. Ancak ders içeriği olarak baktığımızda bu dersin içeriğinin beklenen niteliklerden uzak olduğu görülmektedir. Sadece teoride kalmakta ve uygulama esaslı olan bu dersin teorilere boğulmuş olduğu görülmektedir. Ders içeriği olarak gözlem yapmak öğrenciye fayda sağlar ancak öğretmenlik mesleğine atılmak için son basamakta olan bir öğretmen adayı için gözlem çok fazla ehemmiyet taşımamaktadır öğretmenlik bir uygulama mesleğidir ve gözlemden çok uygulamaya yer verilmesi gerekmektedir. Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulaması dersi yeterlik olarak C ve D alanını karşılaması gerekirken içerik olarak aksi bir durum söz konusudur ve bu sebeple Öğretmenlik Uygulaması ve Okul Deneyim dersinin yeterlik alanları boş bırakılmıştır. Ders ismi itibariyle birçok beklentiyi karşılama düzeyinde olduğunu çağrıştırırken içerik olarak bakıldığında yeterlik alanlarıyla uyuşmadığı gözlenmiştir.

Yeterlik alanlarından D alanı incelendiğinde ise D1 alanını karşılayan dersler bulunduğu görülmektedir. D2 alanını karşılayan herhangi bir ders bulunmadığı gözlenmektedir. Dersler içerisinde bu yeterliğin verilebileceği düşünülebilir ancak ders içerikleri incelendiğinde içeriklerde bu alanı karşılayacak herhangi bir uygulama

yapılmadığı ve alana ait bu yeterliğin verilmediği görülür. D alanındaki en büyük eksikliklerden birisinin de D3 alanında olduğu görülmektedir Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adaylarına dil ve edebiyat alanındaki gelişmeleri takip edebilecekleri alanlarında kendilerini geliştirebilecekleri yayınlara ulaşip bu yayınları etkin olarak kullanabilecekleri herhangi bir yeterlik kazandırılmadan mezun edilmektedir. D4 alanını kısmen karşılayan dersler bulunmasına karşın yeterlik ve müfredat dersi tam olarak uyuşmadığı ve birbiriyle örtüşmediği gözlenir. Ancak ders içeriği zenginleştirilerek bu alanın karşılanması mümkündür. D5 alanına geçildiğinde de D2 alanıyla benzer sorunların olduğu görülmektedir. Bu yeterlik alanı da ders içerikleriyle giderilebilecektir ancak tam olarak karşılanmamaktadır. Yukarıdaki tabloda derslerin genel işleniş biçiminden hareketle bu yeterlik alanı ile ilgili bilgi verilebileceğinden yeterlik alanı karşılama tablosunda işaretlenmiştir. Fakat D2 ve D5 alanlarıyla ilgili içeriklere ekleme yapılması veya bu alan yeterliklerinin de öğretmen adayına verilmesi gerekliliği ile dersler anlatılırsa bu yeterlik alanının da karşılanacağı düşünülebilir. D6 alanına geçtiğimizde bu alanla ilgili ders işaretlenmiş olmasına karşın alan yeterliği tam karşılanmamaktadır. Çünkü işaretlenen ders içerik olarak yeterlik alanından uzaklaşmaktadır. İncelenen müfredatta bahsi geçen alanı tam manasıyla karşılayan ders bulunmamaktadır.

Müfredatta göz ardı edilmemesi gereken konulardan biri de Rehberlik, Özel Eğitim ve Topluma Hizmet Uygulamaları dersleridir. Öğretmen adaylarına ciddi manada katkı sağlayacak derslerdendir. Bu derslere özel alan yeterlik alanının bulunmayışı Öğretmen Genel Yeterlikleri içerisinde bu yeterlik alanlarının değerlendirilmesine bağlanabilir.

5.3 Başkent Üniversitesi

Tablo 5.2

Başkent Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Müfredatı ile Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Özel Alan Yeterliklerinin Karşılaştırılması.

Dersler	Özel Alan Yeterlikleri																								
	A1 Alanı	A2 Alanı	A3 Alanı	B1 Alanı	B2 Alanı	B3 Alanı	B4 Alanı	C1 Alanı	C2 Alanı	C3 Alanı	C4 Alanı	C5 Alanı	C6 Alanı	C7 Alanı	C8 Alanı	C9 Alanı	C10 Alanı	C11 Alanı	D1 Alanı	D2 Alanı	D3 Alanı	D4 Alanı	D5 Alanı	D6 Alanı	
Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi I																									X
Academic English I																									
Eğitim Bilimine Giriş																									
Osmanlı Türkçesi I	X	X	X																						
Türkiye Türkçesi I				X	X	X	X																		
Edebiyat Bilgi Ve Teorileri I	X	X	X																						
Kompozisyon I							X							X											
Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi II																									X
Academic English II																									
Gelişim Psikolojisi										X															
Osmanlı Türkçesi II	X	X	X																						
Türkiye Türkçesi II				X	X	X	X																		
Edebiyat Bilgi Ve Teorileri II	X	X	X																						
Kompozisyon II							X							X											
Yabancı Dilde Okuma Konuşma																									
Öğrenme Öğretme Kuram Ve Yaklaşımları								X	X	X	X	X	X	X	X	X									
Osmanlı Türkçesi III	X	X	X																						
Türkiye Türkçesi III				X	X	X	X																		
Türk Halk Edebiyatına Giriş	X	X	X																						
Eski Türk Edebiyatına Giriş	X	X	X																						
Mesleki Yabancı Dil I																									
Ölçme Ve Değerlendirme																			X						

Eğitimde Eleştirel Düşünce dersi ise öğretmen adaylarında eleştirel düşünme becerisinin gelişmesine katkı sağlayacaktır. Eleştirel düşünme becerisi kazanmış olan öğretmen adayları bu beceriyi öğrencilerine daha kolay öğretecektir.

Hazırlanan müfredat tablosu incelendiğinde C7 alanını karşılayan herhangi bir dersin olmadığı görülmektedir. C9 alanı Eğitimde İletişim dersi ile kısmen karşılanmaktadır. Bu alana ait dersin olması da ele aldığımız bu müfredatın olumlu yönleri arasında gösterilebilir. C10 alanını incelediğimizde ise bu alanı karşılamaya yönelik ders müfredatta bulunmamaktadır. Bu alanı karşılayacak dersin olması hem öğrencilerin hem de öğretmen adaylarının sanatsal yönlerinin zenginleşmesine katkı sağlayacaktır. Ele alınan metinler sanatsal yaklaşımla incelenebilecek ve farklı bakış açıları kazandırmakla birlikte sanatlı söyleyişlerin anlaşılması da kolaylaşacaktır. Hem öğretmen adayı hem de eğitim vereceği öğrenci gurubu okuduğunda ve dinlediğinde sanatsal yönler aramaya başlayacak bu da sosyal olarak yazılanların ve söylenenlerin kalitesinin artmasına katkı sağlayacaktır. Bu bakımdan bu yeterlik alanı önemli görülmektedir.

D alanına baktığımızda ise D1 alanının müfredatta bulunan dersler tarafından karşılanma düzeyinin yeterli olduğunu görmekteyiz. Fakat D2 alanına geçtiğimizde bu alanı karşılayacak herhangi bir dersin müfredat içerisinde olmadığı görmekteyiz. Bu yeterlik alanı kültürlü bir neslin yetiştirilmesi için oldukça önemlidir. Okumayı bir zorunluluktan çıkarıp bir zevk haline getirecek olan kişi şüphesiz Türk dili ve edebiyatı öğretmeni olacaktır. Bu bakımdan bu yeterliğin karşılanması da yetişen nesillerin okumaya karşı olan tavrını olumlu yönde değiştirmek ve bu tavrı geliştirip okuyan bir nesil yetiştirmek için oldukça önemlidir. Ülkemizde kişi başına kitap okuma sayısı ve evlerimizin yüzde kaçında küçük çaplı da olsa bir kütüphane olduğu göz önüne alınırsa bu yeterliğin gelişmesinin gerekliliği ve sosyal gelişmemiz için ne kadar gerekli olduğu ortaya çıkacaktır. D3 alanını incelediğimizde bu alanı da karşılayacak derslerin olmadığını görüyoruz. D alanı genel olarak incelendiğinde alan dersleri ve mesleki derslerle desteklenip bu derslerin içeriğinde yapılacak genişleme ve değişimlerle bu alan karşılanabilmektedir. Fakat özel olarak her yeterlik başlığı tek tek ele alınıp ders içerikleriyle karşılaştırıldığında D alanı yeterliklerinin karşılanmadığını görmekteyiz. Bu hususlar dikkate alınarak ders içerikleri genişletilse yahut bu yeterlik alanlarını

Müfredat tablosunda B alanı incelendiğinde bu yeterlik alanının da müfredat derslerince karşılandığı görülmektedir.

C alanını incelediğimizde ise C1, C2 ve C3 alanlarının karşılandığını görmekteyiz. Fakat C4 alanından itibaren C4, C5, C6, C7, C8, C9 ve C10 alanlarının müfredat derslerince karşılanmadığını görmekteyiz. Bazı dersler bu yeterlik alanlarıyla ilgili olduğundan yukarıda verdiğimiz tabloda yeterlik alanları işaretlenmiş olan bu dersler belirli sayıda olduğu ve belirli dönemlerde okutulduğu için bu kadar çok yeterlik alanını karşılaması doğal olarak beklenemez ancak bu yeterlik alanlarıyla olan ilgilerinden dolayı tablomuzda işaretleme yapmayı uygun gördük. Müfredatlarda yer verilecek dinleme becerisi eğitimi, okuma becerisi eğitimi, konuşma eğitimi, yazma eğitimi, eleştirel düşünme, problem çözme becerileri, iletişim becerisi, sanat ve estetik dersi ile öğretmen adayları daha yetkin hale gelecek ve yetiştirdikleri öğrencilere verimli bir şekilde bu becerileri öğreteceklerdir. Bu öğretmenler sonucunda öğrenci kalitesi artacak ve öğrencilerin okuma, dinleme, yazma, eleştirel düşünme ve problem çözme becerileri gelişecektir. Edebiyat da bir sanat dalı olduğundan dersler arasında sanat ve estetik derslerinin neden yer bulmadığı ise ayrı bir problem konusudur. Bir ülkenin kendi edebiyatını ve dilini öğretecek öğretmenleri yetiştirme konusunda böyle plansız davranması ne kadar acıdır. Dilini ve edebiyatını bilemeyen bir nesilden ne bekleyebiliriz? Edebiyatı bir milletin hafızası ise genç nesillerin hafızasını silmekle kendi geleceğimizi silmiş olmaz mıyız? Daha öncede belirtmiş olmakla birlikte burada tekrar etmeyi gerekli görüyoruz bir asır öncesinin kitaplarını okuyamayan bir nesil yetiştirmek bize ne kazandırdı ve ne kaybettirdi bunu iyi değerlendirmek lazımdır.

Tekrar müfredata dönecek olursak D1 alanının müfredat dersleri ile karşılandığını söylemek mümkündür. Tablodan da görüleceği üzere D2 alanını karşılayan herhangi bir der bulunmamaktadır. Okumakla gelişecek olan düşünce dünyası büyük oranda edebiyat öğretmenlerinin elinde şekillenecektir. Okuma kültürü oluşturabilmek adına herhangi bir dersin olmaması böyle gerekli bir alışkanlıktan yoksun öğrenciler yetişmesine sebep olacaktır. Daha öncede bu dersin gerekliliğini belirtmiş olmakla birlikte birkaç ekleme yapmayı da uygun bulmaktayız. Fakültelerimizde bile hala aşılammış olan okuma alışkanlığıyla ilgili ciddi manada bir çalışma yapılması ve yönlendirme çalışması yapılması gerektiğini düşünmekteyiz. Bu

Tablo 5.4 (Devamı)

Türk Dünyası Edebiyatı		X					X													X
Alan Eğitiminde Araştırma Projesi	X	X	X										X							
Çağdaş Türk Lehçeleri		X		X	X	X	X													
Öğretmenlik Uygulaması																				
Tiyatro Ve Canlandırma																				
Topluma Hizmet Uygulamaları													X							X
Edebiyat Araştırma Yöntemleri	X	X	X	X	X	X	X													
Bilim Felsefesi																				
Hızlı Okuma										X								X		
Kültür Ve Dil																				
Türk Halk Edebiyatı İncelemeleri	X	X	X																	
Yeni Türk Edebiyatı İncelemeleri	X	X	X																	
Eski Türk Edebiyatı İncelemeleri	X	X	X																	
Türk Dili İncelemeleri				X	X	X	X													

Tablo 5.4 incelendiğinde müfredatın A alanını karşılamada yeterli olduğu gözlenmektedir. Alanla ilgili verilen dersler A yeterlik alanında istenen nitelikleri ve alt yeterlikleri karşılamaktadır. Müfredat olarak bakıldığında dersler ve ders içerikleri olarak Atatürk Üniversitesiyle benzerlik göstermektedir. Bu bakımından özel alan yeterliklerini karşılama düzeyi de benzer olacaktır.

B alanına geçtiğimizde B alanının da müfredatta bulunan dersler ve içerikleri ile karşılandığını görmekteyiz. Ancak B alanıyla ilgili önemli bir nokta şudur ki; Dil Bilim dersi bu müfredatta bulunmamaktadır ve bu da B yeterlik alanının B2 ve B3 alt yeterliğini karşılamada bu müfredatın yetersiz kaldığını göstermektedir. Dil Bilim dersinin önemi hakkında birkaç söz söylememiz gerekecektir. Bilindiği üzere ülkemizde dilbilim çalışmaları oldukça geç başlamıştır. Dil Bilim dil üzerine düşünceler ve dili derin yapısıyla incelemesi bakımından önemlidir. Dili derin yapısıyla incelediği için dil ve toplum ilişkisini en iyi açıklayabilecek derslerdendir. B2 yeterliğinde bulunan

“Dilbilim terim ve kavramlarını tanımlar.” Alt yeterliği eksik kalmaktadır. Ayrıca Dil-kültür, dil-toplum, dil-düşünce ilişkilerini yorumlama konusunda da öğretmen adayları yetersiz kalacaktır. Bu alanlarda yetersiz kalan öğretmen adayları öğrencilerine gerekli olan bu bilgileri de aktarma konusunda sorun yaşayacaktır.

C alanına geçtiğimizde ise bu üniversitenin müfredatın da daha önce incelemiş olduğumuz Atatürk Üniversitesi'nin müfredatına yakın eksikliklerle karşılaşmaktayız. Daha önce yaptığımız değerlendirmede bahsettiğimiz gibi bu müfredatta da C alanıyla ilgili bütün yeterlikleri karşılama görevi birkaç dersin sırtına yüklenmiştir. Bütün C alanı yeterliklerini karşılması mümkün olmayan bu dersler için de daha önceden yaptığımız eleştiriler geçerlidir. Eğer ciddi manada öğretmenlik meslek bilgisi vermek istiyorsak üniversiteler olarak hazırlanmış olan bu yeterliklere bakmanın en azından içeriklerde yer vermenin veya müfredatlara bu yönde eklemeler yapmanın faydalı olacağı kanaatindeyiz. Üniversitelerimizdeki özellikle eğitim bilimleri ile ilgili dersleri teori yükünden kurtarmalı ve daha pragmatist bir anlayışla uygulamalı olarak öğretmen adaylarının kullanabileceği bilgilere yer vermek faydalı olacaktır. Bir öğretmen adayının kuramları ve kuramcılarını bilmesi ona hiçbir getiri sağlamaz. Ancak bu kuramları uygulamalı olarak görürse derslerinde kullanabileceği yöntemler hakkında bilgi sahibi olur ve uygulamaktan çekinmez. Önemli bir noktaya dikkatleri çekmeyi uygun görüyoruz; derslerini genelde ezberle geçiren ve öğrenim hayatının en son kademesinde öğrenci olarak öğrenci merkezli eğitim görmemiş bir öğretmen adayında ne kadar kaliteli öğrenci merkezli eğitim vermesi beklenir? Bu tezada açıklık getirilmesi belki de bazı şeyleri değiştirecektir. Değerlendirilen bu alanla ilgili son birkaç söz söylemek gerekirse, bu alanda yeterli derecede karşılanan alt yeterlik alanları C1 alanı ve C11 alanıdır. Bu durum müfredatlarında benzerlik gördüğümüz Atatürk Üniversitesi için de geçerlidir.

D alanının incelemesinde de daha önce yaptığımız değerlendirmeler burada da karşımıza çıkmaktadır. D1 alanı kısmen karşılanmaktadır. D2 alanına geçtiğimizde müfredatın bu yeterlik alanı için herhangi bir dersi barındırmadığını görmekteyiz. D3 alanında da aynı durum söz konusudur. Ancak D4 alanına geldiğimizde müfredatta karşımıza çıkan “Topluma Hizmet Uygulamaları” dersi bahsi geçen yeterlik alanını karşılayabilmektedir. Fakat bu dersin de içeriğine bazı eklemeler yapılması yeterlik

ayrılıp bu şekilde her dönem ayrı bir alt gurubun incelendiği görülmektedir. Bu uygulama ile hem dil becerisi hem de dil bilgisi yeterliği daha üst seviyede karşılanacağı düşünülmektedir. Müfret derslerinden Dil Bilim dersinin iki dönem halinde verilmesi de hem B alanı yeterliğine daha fazla katkı sağlayacak hem de Dil Bilimi alanında daha yetkin öğretmen adaylarının yetişmesine katkı sağlayacaktır. Müfredatta karşılaştığımız Farsça dersi ve Farsça metin incelemeleri de dilimizdeki Farsça sözcüklerin ve tamlamaların daha iyi anlaşılıp incelenmesine olanak sağlayacaktır. Yukarıda da bahsi geçtiği üzere Türk dilinin dönemler halinde incelenmesi (Köktürkçe, Uygurca, Çağdaş Türk Lehçeleri Oğuz Gurubu gibi.) Derslerin olması Dil alanında öğretmenlerin daha yetkin olmasına katkı sağlayacaktır.

C gurubu yeterliklere geçtiğimizde ise incelenen bu müfredatta da diğer incelediğimiz müfredatlara benzer durum söz konusudur. C gurubu yeterlikleri karşılama görevi birkaç dersin üzerindedir. Ancak müfredatta birkaç dersin diğer müfredatlardan farklı olduğu tespit edilmiştir. Bunların başında Sosyal, Kültürel ve Edebi Etkinlikler dersi gelmektedir. Bu dersin içeriği incelendiğinde ise C3 ve C9 alanına hizmet edebileceği görülmektedir. Bu dersin içeriği genişletilir ve bahsi geçen özel alan yeterlikleri de göz önüne alınarak ders içeriği belirlenirse öğretmen adayları için daha faydalı olacağı düşünülmektedir. Bunun dışında Yazı Atölyesi dersi C7 alanını karşılıyor diyebiliriz. Fakat bu dersin müfredatta seçmeli ders olarak işlenmesi ve bu dersi seçmeyen öğrencilerin de olabileceği düşünüldüğünde böyle bir dersin müfredat içerisinde zorunlu ders olması gerekliliği ön plana çıkmaktadır. Ayrıca bu ders için de az önce bahsettiğimiz husus geçerlidir. Ders içeriğinin genişletilip özel alan yeterlikleri dikkate alınarak genişletilmesinin daha uygun olacağı düşünülebilir. Yine seçmeli dersler içerisinde olan Sesli Okuma Sanatı dersi de C4, C5 ve C6 alanlarını karşılamaktadır diyebiliriz ancak bu ders de seçmeli ders kategorisindedir ve bu dersi seçmeyen öğretmen adayları bu konu hakkında yetkin bilgiye sahip olamayacaklarından öğrencilerine de bu alanların karşıladığı yeterlikler ile ilgili çalışma yapamayacaktır. Bu dersin içeriğinde de yukarıda söylediğimiz durumlar söz konusudur. C alanıyla ilgili son olarak söyleyebileceğimiz husus müfredat içerisindeki Eğitimde Çağdaş Gelişmeler dersi ile ilgili olacaktır. Bu dersin de C alanı yeterlikleri için çok önemli olduğu kanısındayız. Eğitim alanındaki çağdaş gelişmeleri doğrudan öğrenme fırsatı bulan öğretmen adayları güncel öğretme ve öğrenme kuramlarını, rehberlik konularını,

öğretim tekniklerini öğrenecek ve bunlardan kendisine en uygun olan ve çağa en çok ayak uyduran gelişmeyi bildiği için bu öğrendiklerini derslerinde uygulama olanağı bulacaktır. Hatta yeni gelişmeler öğretmen adayları ile tartışılıp bu gelişmelerle ilgili bilgi, uygulama ne yapılabiliriyorsa bu yeni gelişmeler ışığında hemen tatbik edilse güzel bir uygulama ortaya çıkabilir.

D alanına geçecek olursak D1 alanını karşılayan derslerin müfredatta olduğunu görmekteyiz. D2 alanını ise tam manasıyla karşılayacak derslerin olmadığını görmekteyiz. Ancak müfredatta bulunan Sosyal, Kültürel ve Edebi Etkinlikler dersinin içeriğinde bu alanı karşılayacak başlıklar olduğunu görüyoruz. Ancak gerekli düzenlemeler yapılırsa bu alan tam manasıyla karşılanacaktır. D3 alanına baktığımızda ise müfredatta bu alanı karşılayabilecek Güncel Yayınlar dersini görmekteyiz. Buradaki sorun ise bu dersin seçmeli dersler arasında olduğudur ve daha önce bahsettiğimiz seçmeli derslerde çıkabilecek sorunlar bu ders için de geçerlidir. Bunun dışında müfredatta yer alan Türkçenin Güncel Sorunları adlı dersi de bu yeterlik alanına katkı sağlayacak dersler arasında gösterebiliriz. Bu ders de seçmeli dersler kapsamında yer aldığından seçmeli dersle ilgili sorunlardan bahsedildiği için burada tekrarlamayı gereksiz bulmaktayız. Böyle bir dersin aslen bütün müfredatlarda mevcut bulunması ve zorunlu dersler arasına eklenmesi gerekmektedir. Çünkü Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adayı alanla ilgili bilgilerin çoğunluğunu mevcut derslerde edinmektedir. Fakat Türkçenin güncel durumuyla ilgili herhangi bir bilgi almamaktadır. Türkçemizin bu günkü durumu ve sorunlarıyla ilgili gerekli bilgilerin verilmesi Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adaylarını bu sorunlar üzerinde düşünmeye sevk edecektir. Ayrıca günümüzdeki sorunları bilmesi bu yönde çalışmalar yapmasına da ortam hazırlayacaktır. En önemli boyut ise Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adayı mezun olduğu bölüm itibarıyla Türkçenin bu günkü sorunları hakkında bilgi sahibi olmadan mezun olması tartışılacak bir konudur. Bu sebepten ötürü bu dersin müfredatlarda yer alması öğretmen adaylarına olumlu katkı sağlayacak ve dilimizin gelişimini hızlandıracaktır. Çünkü dilinin güncel sorunlarını bilen bir öğretmen öğreteceği konularda bu sorunları bilerek hareket eder ve bunların çözümü için fikri emek sarf eder kanaatindeyiz. D4, D5 ve D6 alanlarına baktığımızda ise müfredatta bu alanları tam manasıyla karşılayacak derslerin olmadığını görmekteyiz. Bu alanlarla ilgili olabilecek

konu ise Metin İnceleme Yöntemleri dersinin gerekliliğidir. Bu dersin bulunması öğretmen adayının gerek öğretmenlik hayatında gerekse akademik becerilerinde olumlu yönlerde değişmelere sebep olacaktır. Yaptığı incelemeler daha tutarlı ve akademik değeri olan incelemeler olacağından bu ve benzeri derslerin müfredatlarda bulunması gerektiğini düşünmekteyiz. Ayrıca edebiyat alanında akademisyen olmayı tercih edebilecek öğrencilerde olduğundan bu derslerin gerekliliği tartışılmaz. Mevcut sistemimizde edebiyat fakültelerinden akademisyen yetiştirmek amaçlansa da bilindiği üzere bu fakültelerde öğretim bilgisi üzerine ve eğitim bilimleri üzerine herhangi bir ders bulunmamaktadır buradan hareketle öğretmeyi öğrenmemiş bir fakülte mezununun akademisyen olduğunda sahip olduğu veya olacağı bilgileri öğrencilerine nasıl aktarabileceği de ayrı bir tartışma konusudur. Bu konuyla ilgili ikinci bir mevzu da yükseköğretime geçme sınavlarında öğretmenlik bölümlerinin puanlarının daha yüksek olduğu ve daha kaliteli öğrencilerin öğretmenlik bölümlerini tercih ettiği gerçeğidir. Edebiyat fakülteleri bu sıralamada çok gerilerde kalmaktadır. Bu söylediklerimize dayanarak kaliteli öğrenciden kaliteli öğretmen ve akademisyen yetiştirmenin daha verimli olması gerektiği düşünülmektedir. Bu konu ayrıntılı incelenmelidir fakat asıl inceleme alnımızın dışına çıkacağından daha fazla irdelemekten uzak duruyoruz.

B gurubu yeterlikleri incelediğimizde müfredatın B alanı yeterlikleri karşılayan dersleri olduğu görülmektedir. Ayrıca B gurubu yeterliklerle ilgili olarak müfredatta bulunan Dil ve Kültür isimli ders de bu yeterliğin karşılanmasına destek verecektir. Özellikle B2 alanındaki yeterlikleri karşılama konusunda Dil Bilim dersi yanı sıra bu dersin de olması öğretmen adaylarına katkı sağlayacaktır. Çünkü B2 alanı doğrudan dilin sosyokültürel işlevlerini inceleyebilme ile ilgilidir. Bu dersle birlikte kültürün dil üzerine etkisini, toplumların yaşayışlarının, düşünme tarzlarının, kültürel özelliklerinin, tarihlerinin, sosyal etkileşimlerinin dil içerisinde nasıl barındığını görme fırsatı elde edeceklerdir. Bu dersin yanı sıra yine müfredatta bulunan Türk Dilinin Gelişim Evreleri dersi de doğrudan bu yeterlik alanıyla ilgilidir.

C alanı incelendiğinde ise bu alan yeterliklerinin diğer üniversitelerimizin müfredatlarında olduğu gibi yeterlik alanının genel yükünü çeken dersler aynıdır. Bu derslerle ilgili yaptığımız yorumun realiteye dökülmesi durumunda faydalı olacağını buradan hareketle söyleyebiliriz. Müfredatta bulunan Etkili İletişim dersi C4, C6,C9

alanlarının yeterliklerini karşıladığını görmekteyiz. Diğer müfredatlarda sıkça rastladığımız bir durum olan seçmeli derslerdendir bu ders de. Etkili iletişim eğitimi alan bir edebiyat öğretmenin iletişim konusunda sorun yaşamayacağı açıktır ve almış olduğu bu eğitimi öğrencilerine öğretmesi de daha kolay ve etkili olacaktır.

Müfredatta bulunan bir başka ders de Konu Alanı Ders Kitabı incelemesidir. Bu dersin içeriği gerektiği gibi düzenlenirse öğretmen adaylarına çok faydalı olacaktır. Öğretmenliğe başlamadan önce dersinde ana kaynak olarak kullanacağı ders kitabını incelemesi öğretmen adayına C2 alanına ait yeterlikler kazandıracaktır. Öğretmen adayı göreve başladığında neyi nasıl yapacağını bilecek ve kullanacağı yöntemler hakkında bilgi sahibi olacaktır. Ayrıca öğretmenliğe başladığında öğrencilerine hangi konuları sunacağını hakkında da önceden bilgi sahibi olmasına yardımcı olacaktır.

Müfredatta bulunan Öğretmenlik Mesleğine Giriş dersini de C alanı yeterlilerinin karşılanması konusunda öğretmen adaylarına faydalı olacağı kanaatindeyiz. Bu dersin çok faydalı içeriklerle donatılması daha donanımlı öğretmenlerin yetişmesine ortam hazırlayacaktır. Bu ders ile bir öğretmen adayının öğretmenlik vasıflarına ne kadar haiz olduğu ölçülebilir. Öğretmen olacak kişinin her şeyden önce psikolojik, sosyolojik ve fikri olarak bu mesleğe hazır olması ve bu mesleğin gereklerini yerine getirebilecek niteliklerde olması önemlidir. Bu bakımdan bu dersin içeriği ve kendisi oldukça önemlidir. Bu ders ile öğretmen adaylarına öğretmenlik mesleği anlatılabilir. Öğretmenin hal, hareket, konuşma ve genel duruşunun nasıl olması gerektiği anlatılabilir. Öğretmenin bütün davranışlarının en azından okul içinde hat safhada dikkat edilmesi gerektiği belirtilebilir. Çünkü okul içerisinde öğretmenin bütün hal, hareket ve konuşması öğrencilerine örnek olacaktır. Öğretmen, mezun edilmek istenen ideal davranış ve düşünceye sahip öğrenci profili çerçevesinde bir davranış bütünlüğüne sahip olursa öğrenciler de örnek alarak bu istenen davranışlara yakın davranışlar sergileyebilir. Bu olumlu gelişmelere daha bir çok ekleme yapılabilir.

D alanının karşılanma düzeyinde diğer üniversitelerle benzer durumlar söz konusudur. D1 alanı müfredat derslerince karşılanmaktadır. D2 alanına baktığımızda bu alanın yeterliklerini karşılayacak derslerin bulunmadığını görmekteyiz. D3 alanında da aynı durum söz konusudur. Bu yeterlik alanını karşılayan herhangi bir ders bulunmamaktadır. D5 alanını kısmen karşılayan dersler bulunsun da tam anlamıyla

sorunu bu müfredat için de geçerlidir. Bu müfredatta C alanı yeterliklerini karşılayan birkaç farklı ders bulunmaktadır ve bu derslere değinmeyi de gerekli görüyoruz. Bu derslerden ilki Çağdaş Eleştiri dersidir. Bu ders C8 alanı yeterliğin karşılanması konusunda katkı sağlayabilir ve öğretmen adaylarının eleştiri yapmasını sağlayacağı için öğretmen adayları aldıkları bu nitelikler ışığında öğrencilerine de eleştiri becerisini kazandırabilir. Bir diğer ders ise Yaratıcı Yazarlık Eğitimi dersidir ve bu ders de öğretmen adaylarının yazarlık yeteneklerini ve yaratıcılık yeteneklerini geliştireceğinden dolayı C7 alanına katkı sağlayabilir.

D alanına geçecek olursak D alanı da diğer üniversitelerimizdeki durum bu müfredatta da görülmektedir. Bu müfredatta D2 alanını doğrudan karşılayabilecek herhangi bir derse rastlanmamıştır. D3 alanı için de D2 alanındakileri söylemek mümkündür. D4 alanına geçsek bu alanı tam manasıyla karşılamayan ancak alan yeterliklerine ilişkin bazı maddeleri karşıladığından Toplumsal Duyarlılık dersini burada zikredebiliriz. Bununla birlikte yine ismi yukarıda zikredile dersin D5 alanıyla ilgili bilgiler verebileceği kanaatindeyiz. D5 alanıyla ilgili, yukarıda bahsini ettiğimiz dersin yanı sıra Türk Kültür Tarihi dersinin de muhtelif bilgiler verebileceğini düşünmekteyiz. D6 alanına geçecek olursak içerik olarak bu alanı karşılayan ve B gurubu yeterlikleri ile ilgili bilgiler de veren Türk Dili Tarihi Eğitimi dersini görmekteyiz. Bu derse önemli bulmaktayız. Bu dersin önemli görülmesi B alanı yeterlikleri ile D6 alanının yeterliklerini bir arada vermesi ve dilimizin tarihi gelişiminin yanı sıra ses özelliklerine de değinmesi öğretmen adaylarının daha verimli çıkarımlarda bulunmasını sağlayacağı düşüncesindedir.

Bu müfredatta gördüğümüz Humanities dersinden bahsetmekte fayda görmekteyiz. Ders içeriği olarak uygarlık kaynakları, inanç, düşünce, sanat, kuramlar değerlerin doğup gelişmesini birbirlerinden ayıran temel özelliklerini benzer yönlerini öğretmeyi ve günümüzdeki yansımaları hakkında öğrenciye genel bir bakış açısı kazandırmak amaçlamaktadır. Bu amaçlar çerçevesinden hareketle bu dersin D alanı yeterliklerinden bazılarını karşılayabileceği, C alanıyla ilgili bilgiler verebileceği ve B alanına da katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

ALTINCI BÖLÜM

6.SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmamızda Türk dili ve edebiyatı öğretmeni yetiştiren üniversiteler arası müfredatlar karşılaştırılmış ayrıca ele alınan müfredatlar ile MEB'in belirlediği Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri karşılaştırılmış olduğundan sonuçlar ve öneriler iki kısma ayrılıp sunulacaktır. Bunlardan birincisi karşılaştırılan müfredatlardan yapılan çıkarımlar ve önerilerdir. Yapılan müfredat karşılaştırma çalışmaları neticesinde ortaya çıkan tablolar göstermektedir ki Türk dili ve edebiyatı yetiştiren kurumlar arasında müfredat birliği yoktur ve derslerin isimleri, içerikleri ve yarıyıllara göre dağılımı da çeşitlenmektedir. Bu çeşitlenme belirli sayıda üniversite ele alınmasına karşın oldukça yüksek düzeyde olmakla birlikte yetiştirilen Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adaylarının mezun olduğu üniversiteye göre belirli alanlarda yetkinlik göstereceğinin kanıtıdır. Çünkü her üniversite müfredatını kendisi belirlemiş ve bu doğrultuda eğitim vermektedir denilebilir. Türk dili ve edebiyatı yetiştiren kurumların ortak paydada buluşup ortak müfredatlarla hareket etmeleri gerektiği düşünülmektedir. Ortak paydada buluşan görüşler müfredat üzerine ve dersler üzerine de görüş birliğiyle hareket etmeleri durumunda daha kaliteli öğretmenler yetişeceğini düşünmekteyiz. Çünkü ortak paydada buluşmayı amaçlayan müfredatlar ideal olana ulaşmaya çalışacak bu doğrultuda fikirlerin beyanı ile ideal olana daha da yaklaşılabilecektir. Bu da müfredatlarda olumlu gelişmelerin önünü açacaktır. Toplanan bu komisyonlar müfredatlarını belirlerken ileriki yılların amaçlarını da belirleyebilir. Ertesi yıllar tekrar bir araya geldiklerinde müfredatlar değerlendirilir ve eksik yönleri geliştirilerek teknoloji ve toplumsal gereksinimler de dikkate alınarak amaç değişmeksizin müfredatları güncelleyebilir bu da daha yetkin öğretmenlerin yetişmesine katkı sağlayabilir.

Müfredatlara baktığımızda öğretmenlik alan bilgisiyle ilgili eleştirel düşünme, yazma becerisi, dinleme becerisi üzerine derslerin belirli üniversitelerde olduğu bazılarında ise bu derslerin olmadığı görülmektedir. Ayrıca Türkçenin güncel sorunları ve güncel yayınları takip etme adına dersler ele alınan müfredatların tamamına

yakınında bulunmamaktadır. Bu durumlardan hareketle müfredatlarda birliğe gidilmesi adına çalışmalar yapılması, ortak komisyonla müfredatlarda gerekli düzenlemeler yapılmasının gerekliliğine, ders eklemelerinin yapılmasına ve ders içeriklerinde genişlemelere gidilebileceği düşünülmektedir.

Müfredatlara daha kaliteli ve yetkin öğretmenler yetiştirmek için ders eklemesi yapılmasının gerekli olduğunu düşünmekteyiz. Ders eklemesi ile ilgili olarak yapılabilecek düzenlemede özellikle öğretmenlik meslek bilgisi derslerinin düzenlenmesi konusunun gerekliliği gözlenmekte ve bu alanla ilgili derslerin eklenmesi, derslerin teorik olmaktan çıkıp pratiğe dökülmesi ve öğrenilen eğitim bilimleri derslerinin aktif kullanımı için öğretmenlik meslek bilgisi derslerinde düzenlemelere gidilebileceği önerilebilir. Karşılaştırılan müfredatlar incelendiğinde öğretmen adaylarının gerek sosyal gerekse kültürel açılarından gelişmesini sağlayacak derslerinde çok sınırlı olduğu gözlemlenmiştir. Edebiyatın bir sanat dalı olduğu düşünülürse bu dersin öğretmeninden de eğitim verdiği öğrencilere sanatsal olarak okuduğundan haz almasını sağlayacak unsurları öğretmesi beklenir ancak müfredatlarda bu alanı destekleyecek ve edebiyat öğretmenin sanatsal yönünü destekleyecek derslerin bütün müfredatlarda bulunmadığı dikkatlerden kaçmamıştır.

Yine müfredatlarda öğretmen adaylarının toplumsal sorunlara çözüm üretebileceği, bulunduğu çevredeki kurum ve kişileri eğitim ortamına katabileceği yetilerini geliştirebilecek derslerin azlığından da söz etmek gerektiği kanısındayız. Bazı müfredatlar bu gibi dersleri ele alırken bazı müfredatlarda bu ve benzeri derslere rastlanılmamıştır. Ele alacağımız bir başka eksiklik ise Türk dili ve edebiyatı öğretmen adaylarına verilmeyen yazma eğitimi dersidir. Bu konuyla ilgili sadece dikkatleri çekmek istediğimiz mevzu yıllar önce edebiyat öğretmenlerinden kaliteli edebiyatçılar yetiştirmişken bu gün bu durumun neden tersine döndüğüdür. Ekranlarda veya kitapçılarda görülmesi gereken yetkin eserlerin edebiyatçılar elinden çıkmış olması gerekirken realitede tam tersi durum söz konusudur. Edebiyatçılarımız edebiyat öğretmeni mezunlarından çıkmayacaksa nereden çıkacak bunun tartışılması gerektiğini düşünüyoruz. Bu bakımdan da edebiyat öğretmeni adaylarının yazmaya teşvik edilmesi kaliteli eserler verilmesi bakımından mühim bir mesele olarak görülmelidir.

Çalışmamızda ele aldığımız bir diğer boyut ise müfredatların Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri ile karşılaştırılmasıdır. İlk olarak belirlenen özel alan yeterliklerini ele alacak olursak; yeterlik alanları belirlenirken alan bilgisi ile ilgili yeterliklerin en fazla 3-4 alt alana ayrılırken öğretmenlik meslek bilgisi ile ilgili yeterliklerin 11 alt alana ayrılmasıdır. Burada bir öğretmenin gerek duyduğu alan bilgisinin %60 civarında olduğunu göz önünde bulundurursak alan bilgisi ile ilgili yeterliklere eklemeler yapılması gerektiği düşünülmektedir. Özellikle A ve B yeterlik alanlarına baktığımızda eksiklerin olduğunu görülmektedir. Bunlardan A alanı ile ilgili olanlara değinecek olursak; çağdaş Türk dünyası edebiyatları hakkında herhangi bir yeterlik alanının olmadığını görmekteyiz, yine böyle bir yeterliğin olması D5 alanını da destekleyecektir. Ayrıca yeterlik alanları içerisinde gözlenen Batı tesirinde gelişen edebiyata vurgu yapılmaktadır, ancak tarihimizde Doğu ile ilişkilerimiz daha yoğun olmuştur. Çünkü toplum olarak doğulu bir toplumuz ve köklerimiz Asya'ya dayanmaktadır ancak Doğu tesirinde gelişen ürünler veya edebiyatlar hakkında hiçbir yerde söz edilmemiştir. Sadece İslamiyet etkisinde gelişen ürünlerin bilinmesi ile ilgili olarak, yeterliklerin alt yeterlik alanlarında bahsedilmiştir. Edebiyatımızı oranlayacak olursak edebî ürünlerimizin büyük çoğunluğunun Doğu ile ilişkilerden ortaya çıkmış eserler olduğunu görürüz ancak bu konu Edebiyat öğretmeni profili içerisinde bile kendine yer bulamamıştır.

B alanındaki yeterlikler incelendiğinde bu alanın öğretmene, öğretmen adayına ve öğrenciye ciddi manada getirisi olacağını düşünülebilir. Çünkü dilin sosyal, kültürel, toplumsal, sanatsal ve fikri açıdan incelenmesi dil kullanımı becerisi için oldukça faydalı kazanımlar sağlayacaktır. Ayrıca dilimizin yapısal olarak ele alınması ve bunların hem metinlerde hem de kullanım açısından incelenmesi de bu alanın olumlu yönleri içerisinde yer almaktadır.

C alanı öğretmenlik bilgisi açısından oldukça kapsamlı olarak ele alınmış, Türk dili ve edebiyatı öğretmeni adayının ve öğretmenin yapması gerekenleri sıralanmıştır. Bu da genel olarak çizilen Türk dili ve edebiyatı öğretmeni profili için olumlu getirileri olacak çalışmalarından. Özellikle okuma, yazma, düşünme, dinleme ve iletişim becerilerinin geliştirilmesi için ciddi manada katkı sağlayabilir. Bu becerilerin ayrı ayrı ele alınması ve yeterlik alanı olarak belirlenmesi bu yeterlik alanını oldukça önemli kılmaktadır.

D alanı ilk olarak Türkçenin etkili ve güzel kullanımına yönelttiği için önemlidir. Ayrıca öğretmenin kendini geliştirebilmesi için güncel yayınları takip etmesi bakımından önemlidir. Diğer önemli yanlarından biri ise okuma kültürü oluşturmaya yönelik yeterlik alanının bulunmasıdır. Ülkemizdeki okuma oranı göz önünde bulundurulacak olursa bu yeterlik alanının önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Öğretmenin eğitime kurumları da katabilmesi ve işbirliği içerisinde olmasının yeterlik alanlarında vurgulanması, ulusal ve evrensel değerlere yönelik alt alanlarının bulunması bu yeterlik alanını oldukça önemli kılan etmenlerdendir.

Son olarak yeterlik alanlarında akademik çalışmalar yapabilme, Osmanlıca okuma ile ilgili herhangi bir yeterlik alanının bulunmaması da yeterliklerin eksikliği olarak görülebilir. Bu alanları geliştirebilecek dersler müfredatlarda mevcutken yeterlikler içerisinde yer verilmemiştir.

İncelediğimiz Türk dili ve edebiyatı öğretmeni yetiştiren kurumların müfredatlarını ele alacak olursak; müfredatların genelinde öğretmenlik alan bilgisi ile ilgili derslerin yoğun olduğunu görmekteyiz. Bu dersler A yeterlik alanını ve B yeterlik alanını fazlasıyla karşılamaktadır.

Müfredatlar incelendiğinde görülen temel sorunlar C ve D alanını tam karşılayan derslerin bulunmaması, bazı müfredatlarda bulunan bu alanları karşılayacak derslerin seçmeli ders olması, C ve D alanı yeterliliklerinin karşılanmasının birkaç dersin sorumluluğunda olması şeklindedir. C ve D alanındaki yeterliklerin birçoğu çok önemlidir. Bu yeterlik alanları öğretmen adayı mezun olmadan kesinlikle bilgi sahibi olmasını gerektiren yeterliklerdir ancak bu alanlarla ilgili dersler müfredatların genelinde bulunmamaktadır. Bu bakımdan müfredatlar özellikle C ve D alanı incelenip istenen yeterlikler doğrultusunda dersler eklenir veya bazı derslerin içeriklerinde, haftalık ders saatinde, eğitim verildiği dönem sayısında genişlemeye gidilmesi hem yeterliklerin karşılanması açısından hem de daha kaliteli Türk dili ve edebiyatı öğretmeni yetiştirilmesi bakımından önemlidir.

Ders eklenmesi konusunda günümüzde gerekliliğini kaybetmiş veya toplumsal gelişmeler ve eğitimdeki gelişmeler sonucu herhangi bir katkısı bulunmayan derslerin müfredatlardan çıkarılarak bu derslerin yerine daha faydalı olacak derslerin

konulmasının öğretmen adayları için gerekli olduğunu düşünmekteyiz. Hazırlamış olduğumuz üniversite müfredatları ile özel alan yeterliklerini karşılaştıran tablolar incelendiğinde bu dersler açıkça görülmektedir.

Müfredatlarda bir diğer önemli konu ise Okul Deneyimi, Öğretmenlik Uygulaması, Alan Eğitiminde Araştırma Projesi gibi derslerin içeriğidir. Bu dersler öğretmen adayını mesleğe en çok hazırlayacak derslerdendir ancak derslerin içeriklerine bakıldığında bu derslerden verim alınamadığı söylenebilir. Bu dersler öğretmen adayını gözlemci olmaktan çıkarmalı ve son basamakta bulunana öğretmen adayını göreve başladığında hiçbir zorluk çekmeyecek şekilde hazırlamalıdır. Bunun için bu dersler çok önemlidir. İçeriği çok önemlidir. Gerekli ehemmiyetin verilmesi gereklidir. Öyle ki bu derslerden geçemeyen öğrenci fakülleden mezun edilmese kanaatimizce daha faydalı olur. Çünkü bu dersler son dönemlerde bulunmaktadır ve bu dersler öğretmen adayına meleğin bir nevi iskeletini öğretecek derslerdendir. Görüşümüzce bu derslere gereken kıymet verilmeli bahsettiklerimiz göz önünde bulundurularak içeriği hazırlanmalıdır. Ayrıca Öğretmenlik Uygulaması dersinin öğretmen adaylarına haftada bir gün verilmesi ve adayların sadece sınıflarda gözlemci olması öğretmen adayına hiçbir getiri sağlamayacaktır. Önerimiz şu yönedir ki; öğretmen adayları bu dersi son sene tek ders olarak alabilse ve devletin hazırladığı doğru politikalarla atanma derdi, KPSS sıkıntısı olmadan iyi dereceyle mezun olduğunda atanacağını bilerek sadece derslerine yoğunlaşabilse. Yine bu öğretmen adayları üniversite hayatının son döneminde de Öğretmenlik Uygulaması dersi ile birkaç gün, bir hafta veya bu gibi sürelerde bir sınıfın bütün sorumluluğunu üstlense mesleğini tanısa ve kavrasa daha yetkin öğretmenlerin yetişmesi konusunda faydalı olacağı söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Y. (2010). *Türk Eğitim Tarihi*. (15. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Alkan, C. (2000). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*, ed. Veysel Sönmez, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Antel, S, C. (1939). *Maarifimiz ve Meseleleri*. Remzi Kitabevi.
- Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri III. (1898). Ankara.
- Barutçugil, İ. (2002). *Eğitim Becerilerinin Geliştirilmesi Eğiticinin Eğitimi*. (2. Baskı). İstanbul: Kariyer Yayıncılık.
- Baştürk, S. (2009). *Ortaöğretim Matematik Öğretmen Adaylarına Göre Fen Edebiyat Fakültelerindeki Alan Eğitimi*. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 10(3), 137-160.
- Baykal, M. (2002). *Anadili Yeterliliğinin Yabancı Bir Dili Öğrenmeye Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçenin Eğitimi ve Öğretimi ABD.
- Bayrak, İ. (2004). *Öğretmenin Gücü*. (3.Baskı). İstanbul: Hayat Yayınları.
- Bilen, M. (2006). *Plandan Uygulamaya Öğretim*. (7. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Binbaşıoğlu, C. (2009). *Başlangıçtan Günümüze Türk Eğitim Tarihi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Celep, C. (2010). *Eğitim Bilimlerine Giriş*. (3. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Demirel, Ö. Kaya, Z. vd. (2009). *Eğitim Bilimlerine Giriş*. (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Duman, T. (1991). *Türkiye'de Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirme*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Engin, O. (1977). *Türk Maarif Tarihi*. İstanbul: Eser Matbaası.

- Erdem, C. (2012). *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Yeterlilik Algıları ve Tutumları Üzerine Bir Araştırma*. Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7/4, Fall 2012, pp. 1727-1747.
- Feyzioğlu, T. (1992). *Atatürk ve Millî Eğitim, Atatürkçü Düşünce*. Ankara: AAM Yay. S: 674.
- Fındıkoğlu, Z, F. (1975). *Millî Eğitim Bakanlığı Yanlış Yoldadır* (yyy).
- Gelişli, Y. (2006). *Öğretmen Yetiştirmede Ankara Yüksek Öğretmen Okulu Uygulaması*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Glasser, W. (2000). *Kaliteli Eğitimde Öğretmen* (Çev. Ulaş Kaplan). İstanbul. Beyaz Yayınları.
- Gücüyeter, B. (2002). *1950-2000 Yılları Arasında Yayınlanan Çeşitli Dergilerdeki Türkçe ve Türk Dili Edebiyatı Öğretimi İle İlgili Makalelerin İncelenip Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Ana Bilim Dalı.
- Kafkasyalı, A. (2008). *Türk Dünyası Edebiyatı Konuları .Lise Türk Edebiyatı Öğretim Programından Niçin Çıkarıldı?* Erzurum. Korkut Ata Dergisi Sayı:6 sf. 3-6
- Kavcar, C. (1986). *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi Cilt: 19 Sayı: 1.
- Kilimci, S, A. (2011). *Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Köktaş, Ş. (2003). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Adana: Nobel Kitabevi.
- Kurudayıoğlu, M. Tüzel, S., (2011). *Türkçe Eğitimi Lisans Programının Türkçe Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri Açısından İncelenmesi*. Sakarya University Journal of Education Vol:1 No:2 pp. 40-51.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1993). *Millî Eğitim Bakanlığı ile Eğitim Fakülteleri Arasında “Öğretmen Yetiştirme Toplantısı”*. Ankara: Millî Eğitim Basımevi.

- Millî Eğitim Bakanlığı. (2002). *Öğretmen Yeterlilikleri*. Ankara: Millî Eğitim Basımevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2006). *Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlilikleri*. Ankara: Millî eğitim Basımevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2009). *Özel Alan Yeterlilikleri Türk Dili ve Edebiyatı Komisyonu 2. Dönem Raporu*.
- Marshall, J. (1994). *Anadili ve Yazın Öğretimi* (Çev. Cahit Külebi). Ankara: Başak Yayınları.
- Oktay, A. (1998). “*Türkiye’de Öğretmen Eğitimi*”. Millî Eğitim Dergisi, 137. Sayı.
- Özkan, S. (2010). *Türk Eğitim Tarihi*. (4. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Saraç, C. (2005). *Türk Dili ve Edebiyatı/Türkçe Öğretmenlerinin Yetiştirilmesi*. Eurasian Journal of Educational Research, 21, pp, 211 – 222.
- Sever, S., (1998). “*Dil ve İletişim*”. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, C. 31, s.51-66.
- Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı. (2010). *Öğretmen Yeterlilikleri*. Şubat 2010, sf. 23
- Şişman, M. (2009). *Öğretmen Yeterliliklerini Yeniden Düşünmek*. Türk Yurdu Dergisi, Cilt:29, Sayı:261, 37–41.
- Şişman, M. (2010). *Eğitim Bilimlerine Giriş*. (7. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Türk Eğitim Derneği. (2009). *Öğretmen Yeterlilikleri*. Ankara.
- Uygun, S. (2006). “*Cumhuriyet Döneminde Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirme Uygulamalarının Tarihsel Analizi*”. Orta Öğretimde Yeniden Yapılanma Sempozyumu (20-22 Aralık 2004). Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Uygun, S. (2008). *Ortaöğretim Sosyal Alanlar Bölümünde Okuyan Öğretmen Adaylarının Mesleğe Yönelik Duyarlılıkları*. Uluslar Arası Sosyal Bilimler Eğitimi Sempozyumu (14-16 Mayıs 2008).

- Yılmaz, E. (2007). *Bir Meslek Olarak Öğretmenlik*. Emin Karip (Ed.), Eğitim Bilimlerine Giriş içinde (s. 315- 336). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Yılmaz, İ. (2010). *Türkçe Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri ve Türkçe Öğretmen Adaylarının Öz Yeterlik Algısı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (6. Baskı). Ankara: Seçkin Matbaası.
- Yılman, M. (2006). *Türkiye’de Öğretmen Eğitiminin Temelleri*. (2. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yücel Çetin, A., Çiftçi, M., Uslu Üstten, A., Uzun, Y., Eskimen, D., İnce, H. ve Demiral H. (2010). *Dil ve Edebiyat Öğretim Yöntemleri* (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Veyis, F. (2012). *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Ana Bilim Dalı.

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Ahmet KARADOĞAN

Doğum Yeri ve Tarihi: Tortum/1987

Eğitim Durumu

Lisans: Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümü

Dil: İngilizce

İletişim

Adres: Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi

Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Ana Bilim Dalı Yoncalık

Yerleşkesi Yakutiye/ERZURUM

Elektronik Posta: karadoganahmet@hotmail.com

Tarih: 23. 01. 2014